Tipografia „I. H. Rădulescu" - Târgoviște
Strada I. H. Rădulescu Nr. 12

CONST. ENE

CAZEMATA 67

Momente din războiul contra bolșevicilor

CONST. ENE

Cazemata 67

Momente din războiul contra bolșevicilor

TÂRGOVIȘTE
TIPOGRAFIA „I. HELIADE RĂDULESCU"
— 1 9 4 1 —

1959

SPICUIRI

L-am cunoscut la redacția unui cotidian discutând cu aprindere tot ceiace era în legătură cu glia strămoșească. Se frământa continuu neputând să-și găsească o clipă de astâmpăr.

Alerga dintr'un loc într'altul preocupat de greutatea gândurilor pe care le așternea pe hârtie cu o ușurință de neînchipuit.

Mobilitatea mușchilor feții, ochii vioi, cu scăpărări metalice de inteligență și mișcarea nervoasă a mâinilor, îți lăsau impresia unui vulcan ce clocotește din adâncuri. Această mimică miraculoasă făcea să citești ca într'o carte atât sbuciumul, cât și bucuria ce o simțea atunci când făurea eroii cu care se contopea în totul uitând de lumea care îl înconjura.

Ideea țâșnea spontan din aluatul frământat în nopțile de veghe iar acțiunea se închega cu o ușurință uimitoare înfățișind eroii cu toate calitățile și defectele omenești, veseli sau triști, curați sau întinați, guralivi sau tăcuți, caracterizând pe fiecare cu puteri de mag.

Adăpat la focul sacru ascuns în profunda sensibilitate a sufletului, exterioriza orice simțământ într'un chip neobișnuit. Aci arăta tumultos ca o cascadă în prăvălire, aci liniștit ca unduirea unei ape ce șerpuește de-alungul șesului.

Niciun amănunt nu-i scăpa, când îl găsea că este necesar. Fugea de tot ce pare efemer sau de prisos căutând să aștearnă realitatea sub cele mai variate aspecte și descriind eroii așa cum sunt, de teamă să nu denatureze adevărul, la care ținea cu sfințenie.

Când a sunat mobilizarea a plecat printre primii și n'a uitat să mă ție în curent cu toate luptele la care a luat parte

descriind-mi acțiunile in toată goliciunea lor atât cât ii era îngăduit. Intâile vești trimise mi-au dat a înțelege că se va strădui să desvălue multe din epopeele războiului dându-le la lumina tiparului și nu s'a desmințit o clipă. A scris sub ploaia de gloanțe, brandturi și obuze tot ceiace a văzut și a pătimit alături de camarazii de glorie și suferință.

Cunoscând felul lui de a fi și a se manifesta, nu m'au surprins nici acțiunile și nici eroii prinși în vâltoarea iureșului necruțător. Dușmanii apar desbrăcați de tot ce poate fi omenesc, cu toate grozăviile săvârșite de mințile fanatizate de ideea bolșevică, sub cnutul și teroarea comisarilor însetați de sânge și lacomi după erori ce nu pot fi imaginate.

Din fiecare filă se desprind eroii care luptă în acest războî sfânt pentru triumful creștinătății, martirii care înfrântă fără răgaz vijelia gloanțelor, infernul automatelor, frigul, foamea și mizeria. Totuși vigoarea și optimismul ostașilor înlătură cele mai grele obstacole, făcând ca pretutindeni să fâlfâe stindardul glorios al trupelor învingătoare.

Eroii din scenele de pe teatrul de operațiuni, nu sunt simple plăsmuiri ci întruchipări reale care defilează pe sub ochii cititorului încercat ca într'un marș de epopee.

Cine a cunoscut cât de fugar războiul își poate da seama de valoarea acestei cărți in care se oglindește atât de bine vârtejul încleștărilor supreme.

Dr. N. Gh. Gheorghiu.

Mareşalul nostru

Regimentul a fost adunat în careu.

E o zi sobră, plină de liniști pătrunzătoare. Soarele urcă, la pas, muntele cerului.

Ne privim unii pe alții, cu ochii în lacrimi. După o săptămână de grele încercări, de necontenită urmărire a inamicului ne regăsim toți camarazii celor cinci escadroane. E o sărbătoare.

D. colonel Dămăceanu, distinsă figură militară, primește raportul. Pășește în centrul careului, ia poziția unui demn ostaș și citește. Despică slova decretului prin care d. general de armată Ion Antonescu, căpetenia noastră, a celor ce luptăm pe front și Conducătorul Statului, a fost ridicat la gradul de Mareșal al României.

Un freamăt colindă printre rânduri. Buzele tuturor s'au deschis o clipă și au pronunțat, în surdină, un nume scump.

Avem în fața ochilor figura mareșalului Fruntea aceea înaltă, dreaptă, e icoana închinărilor noastre. Ochii aceia pătrunzători, vioi, aprinși, vulcanici; isvoarele credințelor noastre de mai bine. Figura contractată, aspră, hotărâtă, — îndemn nouă spre faptă nouă, mare, mucenicească. —

Credința lui nesdruncinată, granitică, în destinele, în drepturile nepieritoare ale Neamului românesc, ni se pare acum apostolică viziune; suferința sa, martiriul său pentru proprii convingeri, drumul care duce la supremul ideal; lupta sa, sbuciumul său, fanatismul lui, — fapte de baladă; iar cinstea lui, fapta și vorba-i de misionar, ne e orgoliul cel mai de preț al Neamului.

Mareșalul Antonescu, reprezintă astăzi România în fața istoriei,

intr'o lumină cu totul nouă, cu atât mai strălucitoare, cu cât e animat de cele mai sublime credințe; cu cât crede mai năvalnic în misiunea istorică a acestui Neam; cu cât luptă mai neînfricat pentru regenerarea sufletului românesc,

Din jertfe rodesc marile împliniri. Pe lespezile mormintelor eroilor, se zidesc catedralele credințelor noui. Iar drumul neamului, e drumul pe care-l taie prin mlaștini și munți, avântul fiilor lui, spre lumina cea mare, spre piscurile însorite ale realizărilor faptice.

Astăzi rodesc necuprinse împliniri, din sângele cald, fierbinte al camarazilor noștri căzuți pe câmp, alături de noi; se durează fundamentul catedralelor nouilor credințe și se așează catapeteazmă de eroice năzuințe; drumul pe care-l săpăm astăzi, e drumul nostru, al neamului românesc, pe care nu ni-l va mai pretinde și renega nimeni.

Acestea toate, datorite Mareșalului Antonescu. El ne-a transformat. El ne-a turnat la fiecare dintre cei cari luptăm pe front, câte-o picătură din sângele lui vijelios, eroic; ne-a împrumutat din voința lui năvalnică, dărâmătoare.

Alături de rafala mitralierei, auzim glasul lui îndemnător, care ne umple de avânt; lângă fiecare obuz e trează voința lui nešovăelnică; cu fiecare avion, care sboară spre inamic, aleargă flutură drapelul credinței lui și-a noastră, în biruință...

Dacă din țăndări ai făcut iarăși oglinda luminoasă a țării; dacă din smârcuri ne-ai ridicat curați la făptură; dacă din mormintele lașității ne-ai smuls; noi, cei care luptăm pe front, care te iubim, rugăm pe Dumnezeu să ni te păstreze.

Ne-ai redat onoarea de a mânui arma; noi îți oferim jertfa noastră, ca să poți face din România, pentru care ai plâns, ai sângerat și-ai fost întemnițat, țara viselor înflorite.

Vouă eroi și martiri ai crucii căzuți pe câmpul de onoare, — prinosul acestor rânduri.

Autorul.

Din această carte s'au tras cinci zeci exemplare pe hârtie vidallion, care nu s'au pus în vânzare.

Spovedanie...

Am scris o carte despre răsboiu. Fără pretenţii, numai ca un creştinesc omagiu, ca o răscolire a sublimei amintiri a celor, care prin jertfa lor au făcut să sădească împlinirea visului nostru al tuturora.

Sunt aci nume pe care mulţi le cunosc; sunt întâmplări prin iureşul cărora au trecut o mare parte dintre noi; sunt fapte de arme, a căror viforniţă s'a abătut asupra noastră; sunt icoane dragi şi scene din viaţa de campanie, cari au asvârlit lumina lor peste sbuciumul înverşunat al sufletelor noastre tinere.

Nici o metodă didactică nu m'a călăuzit la alcătuirea acestei ofrande; n'am respectat, sunt sigur, nicio regulă. Am scris faptele, întâmplările, aşa cum s'au ivit, cum s'au desfăşurat, cu toate ale lor, fără să le migălesc, fără să le dau searbăda factură a istoriei.

Tot ceeace se cuprinde între aceste coperte, sunt ale mele, trăite, îndurate. Nu sunt un interpret. N'am scris din auzite, după cetirea rapoartelor informative.

Răgaz pentru aşternut pe hârtie n'am prea avut. Mai mult de jumătate din această carte am scris-o în amplasament sub bombardament de artilerie duşmană şi sub sborul înfricoşitor al aviaţiei, care mitralia în toate direcţiile. Pe pământul rece, având aşternută doar o prelată, întins pe pântec, cu urechea aţintită spre afară.

La Prut, la Nistru, la Nipru şi pretutindeni unde am luptat, am văzut acte de eroism cutremurătoare prin măreţia lor. Zâmbetul candid, îngeresc, purtat pe faţă şi în ochi de flăcăii noştrii care mergeau la moarte şi o sfidau; încrederea lor oarbă,

stăruitoare în victoria finală; puterea lor de rezistență, inepuizabilă, — sunt comori ale neamului pe care orice strădanie nu le poate prinde în serios.

Cu fruntea plecată în fața mormintelor presărate pe tot frontul, dăruesc această carte camarazilor, pentruca citind-o să-și aducă aminte de cei care, luptând alături cu noi, au căzut pentru gloria românească.

— Pentru onor înainte!

Trec eroii...

AUTORUL.

SPRE ȚARA DINCOLO de PRUT

Spre ţara dincolo de Prut

Spre inserat, pe marginea unui drum de ţară răscolit, în apropierea satului Vlădeni—Iaşi, maşinile s'au oprit pentru câteva minute. Oamenii au sărit jos cu o gălăgie de aplauze. Sunt plini de praf.

Suspinele naturii care se pregăteşte pentru odihna nopţii, în zumzetul lor imperceptibil, se înregistrează totuşi pe placa sufletului, ca o amintire din grădini publice în duminici de August. Fâlfâirea lor, ca nişte aripi de lăcuste, turbură apa liniştită a amurgului; valuri, valuri.

Aci, la câţiva metri de drum, unde se ridică un dâmb cu porumb înflorit, borişul serii pare de muşchiu. — Strujenii, nişte făclii, unse cu păcură. Departe, pe dealul de dincolo de sat, s'a înoptat. Intunericul e ca o cergă

In schitul singurătăţii ei înfrigurate, luna, e ca o mamudea de aur pe piept de călugăriţă de opt sprezece ani. Pasul ei e tainic, sfios, parcă ar vrea să-şi ascundă ochilor curioşi ai soldaţilor, minunăţia frumuseţilor.

Coloana nu pleacă. Aşteptăm

Pe drum, trec fără răgaz coloane, căruţe, maşini.

Trupa pe jos, în pas de voe, purtate de paşii unei chemări sfinte şi ai sbuciumului sufletesc, să împlinească un destin eroic. Ostaşii, osteniţi, aproape sleiţi de puteri, trag piciorul a lene. Pe faţa lor, în lumina întunecată a serii, e un dans de speranţe. Ei duc povara armei şi a echipamentului cu o sinceră încredere în biruinţă; nu le e străină nici prieteneasca mângâere a locurilor pe unde trec, atât de scumpe lor.

Căruţele pline, merg la pas Caii picotează De trei zile am

pornit din oraşele de garnizoană; iar popasul n'a durat mai mult de jumătate de oră. Peste maldărul de saci cu provizii; peste lăzile cu muniţie; peste saltelele cu echipament, trei sau patru, tăifăsuesc cu glas tare.

Odgonarul strânge hăţurile, însă caii îi cunosc obiceiul. O face din plictiseală...!

Câte un ofiţer, cu ţigara în colţul gurii, a rămas în urma plotonului, gândind cine ştie unde.

Sunt şiruri lungi, interminabile, care se leagănă în marş ca lanul de grâu la bătaia vântului.

Maşinile fug cu farurile aprinse. Clacksonul bâzâe. Coloana se desparte în două, lăsând larg drum deschis. După ce au trecut, norul de praf acoperă totul ca o pânză alburie lăsată din cer.

Acum trece şi artileria. Caii inspumaţi, ca ieşiţi dintr'o apă săpunită, sar în şleauri, svâcnind chesoanele şi tunurile. Sgomotul de fiare; tropătul sacadat, plesnitul bicelor aplicate pe spinările rotunde ale roibilor; gura plină de blesteme a câte unuia,— formează o orchestră complectă.

Când coloana de pe stânga stă, — ostaşii se caută. Cei dintr'un sat se strâng laolaltă, se întreabă de cutare şi de cutare din acelaş contingent, dela alt regiment.

Spre ţara de dincolo de Prut.

Intr'acolă se îndreaptă toată această oştire românească, înarmată până în dinţi. Spre plaiurile Basarabilor.

Spre acolo de unde, acum un an, ne-am retras în modul cel mai josnic, ne îndreptăm astăzi cu pasul hotărît.

Fraţii noştrii, care vorbeau aceiaşi dulce limbă moldovenească; se închinau reculeşi, pătrunşi până în străfundurile conştiinţei, aceluiasi Cristos; cântau aceleaşi doine; împărţeau aceleaşi pomene ca şi noi, — au rămas cu braţele încrucişate, neputincioşi sub călcâiul bolşevic.

Se rupsese din trupul nostru o bucată; rana sângera puternic; cutremurarea era adâncă.

Basarabia!

Am vizitat acum doi ani judeţul Lăpuşna, cu un ministru al Sănătăţii. Am coborât în mijlocul sătenilor, ne-am apropiat de adevărul satelor; le-am ascultat plângerile multe, pline de sinceritate şi am plâns.

Soarele dăruia aceeaşi lumină dulce, întăritoare, ca şi dincoace de Prut; fetele purtau în ochii galeşi, frumoşi, aceeaşi robitoare gingăşie proprice romăncelor; aveau tot zâmbetul florilor de cais ca şi în Teleormanul meu; ţăranii, robuşti şi hotărâţi, mergeau dârz ca şi în Prahova; în biserici, mirosul de tămâe şi miresme; chipurile sfinţilor; catapetesmele, dangătul clopotelor ca şi la mânăstirea Agapia; gospodăriile; aleanul; sărbătorile.

Toate acestea se îngropaseră într'o zi. Se scuturase cireşul amintirilor; în locul florilor ca zăpada, lanţurile robiei stăpâneau crengile tinere.

Trec trupe, trec mereu. — Ca o poveste fără început şi fără sfârşit.

Ne pregătim de culcare. Iarba pe marginea şanţului e mare, coaptă. Miroasă tare...

Săvulescu vine cu un civil spre noi. Un flăcăiandru. Figura nu-l dă mai bătrân de 20 ani. Inalt, subţire, cu trăsăturile feţii caracteristice sătenilor dela câmpie; ars de soare, cu priviri de arginit viu. Un cap patrat; obraji bujorii.

Niculae Oprea.

Aşa il chiamă. De fel din Bârnova, aproape de Nistru.

— „Nouă luni de când umblu, năuc, besmetec. Am fost la Iaşi, la Bucureşti, la Ploeşti. De lucru, am găsit orice şi ori cât Toţi, m'au primit cu braţe largi, cu o dragoste pe care n'am s'o uit niciodată. Mi-au dat haine, mâncare, bani. Am avut drept să beau, să cânt, să mă închin, să iubesc.

Nicăeri nu mi-am găsit locul. Mă furnicau prin tălpi, auzeam în urechi nechezitul calului meu şi mugetul vacilor noastre. Când intram într'o casă şi mi se întindea pâine; cân priveam pereţii curaţi plini de icoane; când zăream în ogradă carul, plugul şi juncanii, eram plin de ciudă. Pâinea era amară, cu toate că mi-o întindea bătrâna aceea, ca mama; cu toate că era proaspătă, cu miez mult, ca la noi acasă.

Eram în România, însă nu la Bârnova!"

Ochii lui Neculae Oprea se umplură de lacrimi ca nişte pahare. Se opri din povestit. Vorba lui dură, de fecior sdravăn, avea un clocot de resvrătire.

Il privirăm cu dureroasă mângâere.

„— Voi aveţi un rost pe lumea aceasta, pe când eu!"...

— Lasă Niculae! Va veni şi desrobirea voastră!... Noi toţi care suntem in marş pe drumurile acestea, pe care nu le-am călcat niciodată până astăzi,—suntem chezăşia desrobirii voastre... ii spun cu încredere.

— Voi, măi fraţilor nu ştiţi ce înseamnă să-ţi părăseşti casa unde ai supt; să te desprinzi, într'o dimineaţă de pomii din ogradă, de părinţi, de prieteni, de fetele din sat, de speranţele de mâine!..

Am crescut şi eu ca oricare; nici mai bine nici mai rău. Ca un român. Dacă am avut o coajă de pâine, după o zi de muncă obositoare, am mâncat-o cu poftă, liniştit, cu gândul că mâine va fi mai bine.

Aşteptam ziua să plec la armată, să viu alături de voi, să-mi fac datoria ca strămoşii, ca şi tata...

S'a auzit într'o zi că Basarabia nu mai este a României; că noi nu mai suntem fraţi cu voi, că rămânem la Ruşi; că ne lăsaţi şi vă retrageţi...

Satul meu e aproape de Nistru. Au trecut pe uliţele acelea înguste, pe sub ochii noştri înlăcrămaţi, ostaşii români. Erau trişti şi nebărbieriţi. Inbătrâniseră parcă toţi.

Copii se uitau cu ochii plânşi.

— „Plecăm acum, dar ne vom întoarce iar, victorioşi, plini de glorie! ne-a spus un ofiţer, căruia mama ii adusese la cal o cană cu apă!

Avioanele bolşevice, sburau aproape de pământ. Pe urmă, au venit şi soldaţii armatelor roşii...

O strângere de inimă am încercat. Mama s'a retras într'o cameră, a scos icoana din perete şi a început să bocească.

Dece plângi am întrebat-o?

Măi, măi, ştiţi voi ce mi-a răspuns bătrâna aceea care n'a ieşit din Bârnova?"

— Ce? a întrebat Săvulescu nerăbdător.

„Plâng munca mea de patruzeci şi opt de ani; mormântul lui tată-tău şi mai plâng ziua în care te-am născut pe tine... Mai bine nu răsărea soarele pentru noi toţi!..

Aşa mi-a spus mama şi a continuat să plângă.

Pe urmă, am auzit că primarul a fost găsit intins mort la moară. O femee, văzuse doi flăcăi strecurându-se pe lângă pădure, fugind cu frică. Popa şi invăţătorul a fost bătuţi crunt în propriile locuinţe. Ne-am dus cu toţii să-i vedem...

— Ai dreptate Niculae! Intelectualii au suferit mult...

In special evreii au făcut mari nelegiuiri!

„Uitasem. Şi la Bârnova a fost un jidan. Era crâşmar. Vându-se numai rachiu. Făcuse avere multă. Ne otrăvise sufletele... Şi-a adunat oamenii lui. A dres, a aranjat şi a luat dela fiecare ce-a vrut... Nimeni nu i-a tras la răspundere...

Din casă în casă au umblat pe toate uliţele. M'am vorbit cu flăcăii să facem o răscoală. De acord. In prima Duminică după cedare s'a hotărât fapta. Dar nu s'a împlinit. Laşi! Laşi...

Atunci m'am hotărât să-i părăsesc... Să vin dincoace...

— Bine ai făcut fârtate!

„Bine, nu zic ba! Dar mama, ce va fi făcând? Nu ştiu nimic despre ea, de atâta amar de vreme...!

— Ai s'o găseşti intreagă fi sigur!...

De nu va zace lângă tata!...

Şi Niculae Dobre a prins să scâncească.

* * *

Suntem cantonaţi de zece zile în comuna Trifeşti. Până la Prut, nu mergi decât 4 Km. Trupa a ocupat poziţia pe tot sectorul comunei.

Avem cantonament la un stilist. In fiecare seară discut cu dânsul probleme de dogmatică. Omul meu e tare priceput.

Se strădueşte în toate felurile să mă convingă de dreptatea lui. Zadarnic. Fac pe ateul. Stilistul se supără, pleacă, însă a doua zi revine conjurător, reluând conversaţia.

Indeplinesc, deocamdată, după ce am fost mutat *desciplinar* dela Specialităţi la Greu,—funcţiunea de telofonist.

Toţi camarazii se uita întrebători la mine. Parcă nu le vine la socoteală prezenta mea intre ei, ca şi când le-aşi descoperi anumite secrete.

Sătenii din Trifeşti sunt foarte binevoitori. Ne dau orice din prinosul lor cu o bunăvoinţă măgulitoare. Nu se găsesc băuturi. Tutun ni se dă de la regiment.

E vreme frumoasă. Muncile sunt în toiu. Carele trec pe drumuri cu scârţiituri prelungi, ca în satul natal.

Gazetele care ne cad în mâini de pe la ofiţeri, ne aduce vestea unei vii activităţi diplomatice. Printre rândurile telegramelor externe, citim declanşarea răsboiului, cât mai apropiat posibil. Ne bucurăm.

De doi ani, concentrările s'au ţinut lanţ. *Mulţi dintre noi şi-au pierdut situaţiile.* Barem sacrificiul să nu fie zadarnic.

Din când în când trec, pe sus, avioane româneşti, germane sau bolşevice.

Seara, de obiceiu, auzeam radio, la popota ofiţerilor.

Ordin pentru evacuarea comunei. Forfotă mare. In comună nu va rămâne decât un om la zece case.

Carul sau căruţa sunt trase în faţa casei. Omul încarcă ce crede de cuviinţă şi ce poate. Nu s'ar îndura de niciun obiect. Pe toate le-a făcut prin muncă; pentru fiecare a asudat. Dar... Apoi, pe drumul pietruit, se formează o lungă caravană. Vitele de lapte şi cornutele, în turmă, merg înainte, mânate de flăcăiandri. In urmă vin bagajale. Copii, asvârliţi peste hanganale, sunt trişti. Părinţii lor au mai trăit un timp ca acesta. Ei însă, nu. Cu mintea lor nu pot cuprinde ce se întâmplă.

Câte nn bătrân, prins pe la colţ de soldaţi şi asaltat cu întrebări, ne povesteşte din trecutul măcel. Ascultăm. Timpul lor, dacă l-au trăit aşa cum le-a fost dat, — a fost pentru noi un mare învăţământ.

Nu am crezut niciodată că generaţia noastră, va fi atât de încercată, cu toate că nu se poate clădi nimic temeinic fără jerfă şi suferinţă.

Răsboiul bate la uşă.

Alături de marea naţiune germană, ne simţim ocrotiţi.

* *
*

Seara lui 21 Iunie.

Căpitanul, care mă apreciază, îmi spune câteva vorbe din care înţeleg că răsboiul contra ruşilor a început. La ora 3, a lui 22 Iunie, ne vom găsi, în stare de luptă cu cei dela răsărit.

La primul ordin, băeţilor nu le venea să creadă. Se adună escadronul. Li se comunică marea veste.

Plecăm din comună spre apus opt Km., unde se instalează comanda.—Trenul regimentar este la Păuleni.

De pe dealul pe care ne-am săpat amplasamente, se vede bine dincolo peste Prut. Mai ales pe la ceasurile 10, când pâcla dimineţii se rupe în făşii, răspândindu-se în aer.

Grănicerii comunica ştirea că pe Valea Saşului, se văd trupe. Artileria noastră intră în acţiune. Slt. Bosânceanu, observator, se găseşte pe malul Prutului într'un pom, şi de acolo reglează tragerea. Un element de valoare.

Ai noştrii stau de strajă. Pentru ei e cea mai nespusă bucurie că au posibilitatea să urmărească, dincolo, mişcările inamicuiui. Care mai de care, socoteşte în sinea lui, cam ce ar trebui făcut pentru ca duşmanul să fie nimicit.

Luptele aeriene sunt tot ceeace ne interesează. Cum apăreau hidoasele păsări de fier ruseşti. Spectacolul pe noi ne distra. Mai cu seamă că „Stucka“, făcea nişte acrobaţii de circ.

Urlă toată valea Prutului. Un huet prelung. Un sbârnâit înfiorător. Scoteam capul din groapă şi le urmăream cu fericire în ochi.

S'au scurs şase zile.

In acest timp, Slt. Prodan Eugen a trecut cu o grupă dincolo, fără să întâlnească pe nimeni. — A găsit o cooperativă şi ne-a adus ţigări.

Părăsim Trifeştii.

Imi amintesc de Niculae Dobre din Bârnova. Unde va fi acum flăcăul. Tunul bubue. Sufletul lui trebue să fie mulţumit. Mama-i bătrână, îl aşteaptă cu inima la gură.

Peste două zile vom încerca trecerea Prutului.

Ţara de dincolo de Prut, unde pâraele limpezi ca cristalul ne va potoli setea; unde lanurile coapte ale grâului înspicat ne va ascunde de glonţul duşman; unde inima românească bate acum aprins; unde focul a pârjolit, iar odraslele şi femeile au fost necinstite cu o barbarie asemănătoare a Hunilor, — ne aşteaptă. —

Chişinăul se sbuciumă; sufletul lui, cu muzicile acelea dăruitoare, cu viaţa aceea de oraş apusean, ne aşteaptă. Soroca, cu toţi caişii, cu toate casele cu ceardacuri boereşti, dovadă a răzăşeştilor aşezări, ne cheamă. Şi ne aşteaptă Cernăuţii, Hotinul, Tighina şi Ceteatea Albă, toate cu aceeaşi dragoste.

Ne aşteaptă mama lui Niculae Dobre, cea văduvită de fecior falnic.

Ne adastă toată ţara de dincolo de Prut, ca pe preoţii vestitori a nouei învieri româneşti...

MOVILA RUPTA

Movila Ruptă

2 Iulie 1941.

Maşinile, orbecăind prin noapte cu farurile stinse, pe un drum de câmp, prin noroiu până la caroserie, ne-au lăsat la un boschet de pomi.

Suntem încărcaţi ca nişte dromadee: sacii de merinde doldora cu cartuşe, hrana rece pe două zile şi câte un schimb de rufe; masca de gaze, mantaua şi prelata contra ploii.

Bate un vânt uşor, sec, care aduce spic de ploaie ca nişte fulguleţe de zăpadă.

Dincolo de Prut, departe hăt, stelele clipesc pe firmamentul vineţiu de cenuşă, ca ţintele de aur pe un brâu haiducesc. Parc'ar fi o măciulie de chibrit care arde fără flacără. Pe deasupra noastră, dau târcoale ca lupii în cuşcă, nouri negrii, încărcaţi. Nu se prevesteşte furtună însă faptul că noroiul plescăe şi se lipeşte de bocanci, îţi măreşte teama.

Comandanţii de escadroane au fost chemaţi la d. lt.-colonel Dămăceanu, comandantul regimentului. La lumina camuflată a unei lanterne, şeful operaţiunilor din acest sector. indică pe hartă direcţiunea de atac şi fixează, în general, dispozitivul poziţiei de plecare.

Căp. Ghione Gh. dela armament greu, adună ofiţerii subalterni.

Repartizează plutoanele de mitralieră şi grupele de tunuri la cele trei escadroane de puşcaşi care vor ataca. Executarea ordinului durează câteva minute. Afeturile de mitralieră şi tunurile trase cu umărul sunt grele, însă Roşiorii nu crâcnesc. Deplasarea până la baza de plecare la atac se face într'o linişte grea.

Vom ataca la dreapta satului Movila ruptă, cu întreaga

putere de foc a escadronului II, iar la stânga satului și în dreptul lui prin două plutoane, la rigoare, toate plutoanele escadronului căp Trandafirescu, escadronul III.

– Nu se aude nici o vorbă. Din când în când câte-o rachetă roșie sau verde spintecă văzduhul. A început să se reverse de ziuă. Ne întâlnim cu o baterie de artilerie care peste o jumătate de orá va face pregătirea. Caii sar în lanțuri smucind chesoanele încărcate cu obuze.

Mergem pe o parte și pe alta a drumului. Suntem o adevărată caravană în marș forțat.

Am ajuns pe un deal de pe care se vede pânza „de aburi" ca un fum alburiu, care plutește peste apa Prutului.

— Uite Prutul! îngână fiecare.

Se aud câteva focuri de armă și alte rachete, de data aceasta albe, urcă în aer. Le urmăresc drumul tăiat în văzduh și cu fiecare din ele îmi crește în suflet o speranță.

Telefoniștii întind cablul după noi. Postul de comandă al divizionului se va instala cât mai aproape de apă.

De pe creasta dealului zărim pe celălalt mal al râului, hotar între frați, satul Dumeni, spre care vom îndrepta gloanțele și obuzele la nevoie

Sub dealul pe care suntem, răspândindu-ne în formațiuni de luptă, satul Movila Ruptă, pe unde va trebui să trecem Prutul.

Deodată, pământul se sgudule din temelii: văzduhul tremură ca o fereastră care n'a fost bine prinsă în cuie, iar valea hăuie a prăpăd.

Mă ghemuesc la pământ instantaneu, cu nasul într'un răzor.

Primul proectil al artileriei noastre plecase din țeava tunului. Ii urmează altele și altele. Le urmărim sborul prin aer. Le vedem unde cad pe malul basarabean. Sar țăndări din pământ.

Lătratul cățelelor dușmane, răgușit, începe. Se aud și pușcașii noștri.

Malul apărat de bolșevici, pe care au amplasamente speciale pentru arme automate, este mult mai înalt decât al nostru, așa că ciolovicii ne observa pe pantă orice mișcare. Dela drumul care taie satul Movila Ruptă în două dinspre apus spre răsărit, se întind lanuri de porumb și floarea soarelui, de înălțimea omului. Odată ajunși acolo, ne vom ascunde de minune.

E ora 4, ziuă deplină.

Un foc masiv se încinge. Ai noștrii s'au apropiat ca la 400 m. de firul apei așa că bat dincolo pe toată întinderea sectorului. A fost descoperit un cuib de mitraliere la marginea unui lan de grâu care a dat în galben. Piesele slt. Bărbulescu, care merge în rând cu pușcașii, seceră locul.

— Trebue să-i scoatem! spune slt. Bărbulescu, încurajându-și oamenii, cu vorba lui dulce, mieroasă. Au să sară acum ca șoarecii! Să vedeți numai...

Schimb de focuri tot mai intens. Se distinge sgomotul mitralierelor dușmane de cel al nostru, așa că te poți feri. Tunurile noastre Bafors, apropiate mult, bat la metru pătrat malul opus.

Plutonierul Chiticone, o mătăhală de om, comandantul unei grupe de tunari, merge numai în picioare, spunând că el e *blindat* și nu-l atinge cartușul; sau chiar dacă-l nimerește ricoșează.

Rușii ne bat cu brandturile. Nu le descoperim ascunzișul. Se fac diverse supoziții. Ca la doi km. pe malul celălalt sunt niște pomi singurateci. Toți sunt de părere că acolo ar fi camuflate blestematele aruncătoare. Artileria lungește tirul.

Merg cu doi agenți la plutonul slt. Bărbulescu să aflu rezerva de muniție pe care o mai are. Pășim cocoșați căci cartușele ne sbârnâie pe la ureche ca niște coarde de chitară.

Se aude un șuer, ca un semnal întrerupt de sirenă

— Culcat! strig cât pot către cei doi care mă urmau la câțiva pași.

N'a trecut o clipă și un proectil de brandt s'a spart lângă noi cu un „zbâng" înfiorător.

La început am crezut că vreunui drintre ei trebue să fie rănit, căci prea aproape a căzut ștuletele de fier, aducător de moarte.

I-am strigat mai întâiu încet, aproape neauzit, apoi din ce în ce mai tare. Când mi-au răspuns și mi-am dat seama că sunt teferi ca și mine, am început să râd.

O mitralieră protivnică ne supără tare în spre dreapta. Pușcașii nu mai pot înainta. La 290 m., coasa morții e foarte activă. Băeții stau cu capul în pământ.

Distingem o nălugă în mal, ca un scoc de moară. Acolo

trebue să fie nemernicii. Deschide foc subofiţerul Şerban Constantin. Şi toacă şi toacă. Rusnacii găbuiţi, ies deabuşelea ca păianjenii şi se refugiază în grâu. Pe unul l-a prins mitraliera în snopul ei. L'a despicat în două, ca un satâr.

— I-am astupat muzicuţa şi la ăsta! spune unul ridicând afetul mitralierei pentru a schimba poziţia.

— Le dăm noi de hac la toate! intăreşte un altul. Pe rând ca la moară. Fiecare cu sorocul ei!..

Gloanţele flueră pe apă ca ţignalele de sergenţi de stradă. Ai impresia că ies şi tuburile pe ţeavă. Huruiala ne sgudue nervii. Artileria trage năstruşnic

Cu toate că mitralierele bat tot aşa de îndârjit ca la început, ai noştri, au luat o hotărâre eroică. Trebue să ajungă numai decât la firul apei.

Slt. Cepleanu Dan, îşi regrupează plotonul şi împărtăşeşte alor lui hotărârea de a muia degetul în apă. Băeţii răspund toţi cu încredere. La primul salt, simţim o uşurare. Sublocotenentul cu figură ca de femee, e lângă ai lui. Le toarnă vinul îmbărbătării în paharul sufletului. Incă două trei salturi şi flăcăii ocupă poziţia unei companii de vânători care făcuse siguranţa.

De acum se aşteaptă gruparea forţelor, pentru a se putea trage bărcile. Se aud lungi rafale de mitralieră. Apoi pauză mare.

Primul rănit trece prin faţa noastră. Are piciorul drept ciuruit de cartuşe de mitralieră. Brancardierii l-au lăsat jos, să se odihnească. In ochii rănitului e o lucire metalică, rece. Pe faţa lui bărboasă, e un joc aprig de lumini. Ţine mâna la frunte.

— M'au scos din luptă, netrebnicii!... I-am lăsat lui Cristea puşca mea, să tragă el cu două.. Să îngroape tot atâţia câţi au răposat din ţeava carabinei mele...

Durerea l-a răpus. A întins mâna pe lângă piciorul sfârtecat.

Il îmbărbătăm. El ne zâmbeşte.

— L-a rănit şi pe don locotenent...

— Care locotenent?

— Vizitiu...

Rămân împietrit. Tânărul locotenent Vizitiu — fusese

avansat la 10 Mai 1941 — era de o energie particulară. Din toată făptura lui, din toate gesturile acelea largi, de om cu suflet echilibrat, nu desprindeai decât factorul energic. Vulturească privire, comandă limpede şi bărbătoasă, ţinută mândră.

Fusese şi el rănit

Ne-am despărţit fără să ne mai uităm unii la alţii.

Un strigăt de „Uraa!" înalt cât bolta cerului ne-a ţăndărit gândurile negre. Ţăcănitul căţelelor e asurzitor. Şi în mormânt te-or trezi.

— Ce-i? ne-am întrebat.

— Au trecut dincolo!... ne-a confirmat un brancardier care ducea alt rănit.

— Care au fost primii, bădie? l-am intrebat pe nerăsuflate

— Şi-ai noştri, şi-ai lor!...

— Care ai voştri?

— Dela dom locotenent Stratulat, care e rănit!..

— E rănit?!...

— Da, da!... in picior... Şi cei dela dom slt. Cepleanu...

— Bravo, bădie, ţi-ai făcut datoria...

Aşa era. Trecuseră.

Sergentul Ursu, după ce locot. Stratulat căzuse rănit, luase comanda plotonului şi cu un rar spirit de sacrificiu, cu o credinţă sfântă, unică, cu un sânge rece românesc, trecuse cu flăcăii lui Prutul, aruncând cu grenade în gropile de unde bolşevicii ieşeau ca şobolanii.

N'a iertat nici unul. Toţi câţi au încercat să fugă, au fost doborâţi la pământ.

Răsboiul nu cunoaşte cruţare. Altfel, dacă ar interveni sentimentalismul şi umanitarismul, jertfa unora dintre noi, şi-ar găsi prin aplicarea acestor convenienţe masonice şi iudaice, nu o meritată răsplată ci o nesfruntată batjocoră.

In ziua de 2 Iulie, la orele 9 dimineaţa, două plotoane din Regimentul 10 Roşiori Purtat de sub comanda colonelului Dămăceanu, se găseau pe malul stâng al Prutului turbure, înfipseseră cei dintâiu, din nou, drapelul românesc în trupul scumpului pământ al ţării Basarabilor.

Am întâlnit pe ţăranul Ion Manea din com. Movila Ruptă, care în ciuda celor cincizeci şi ceva de ani, se ţinea mai dârz

ca un flăcău. Purta mustaţă răsucită furculiţă şi un cioculeţ ca de berbece. Rămăsese în sat după evacuarea impusă de necesitatea operaţiunilor, să îngrijească, mai mult să păzească gospodăriile.

— Ei, ce zi moşule, bine-a mers? l'am întrebat, scotocindu-i cu ochii privirile.

— Tare bun, băeţi! Nici nu credeam că veţi termina aşa de curând cu păgânii. V'am privit dela colţul şurei cum v'aţi luptat. Să vă aibă Sfântul în paza Lui... Am luptat şi eu în două răsboaie. Am văzut luptă, dar aşa ba... La apă se cere meşteşug mare!... Şi voi, flăcăii tatei, sunteţi tare iscusiţi!...

Vorbele moşului ne-au umplut inimile de bucurie.

Apoi bărcile, la care lopătau versaţi, pontonerii, ne-au trecut dincolo.

Soarele ardea năvalnic. Ziua creştea luminoasă, ca şi dorul fraţilor noştri basarabeni care la întâlnirea cu prima echipă de luptători români, i-au îmbrăţişat, le-au dat mâncare şi apă rece, întăritoare.

Prutul se rostogolea în bulboane. Pe filele valurilor lui se scrisese o nouă biruinţă românească, pe care n'o vor uita nici odată mânuitorii de condei istoricesc.

SAMI GOLDŞTEIN

Sami Goldştein

8 Iulie 1941.

Spre seară, ajungem în orăşelul ovreesc Edeniţa. Un spectacol înspăimântător.

Case cu ferestre sparte, uşi scoase din tocuri, ziduri dărâmate. Prin molozul făcut mormane până în stradă, picioare de scaune, obiecte de bucătărie, fierărie, pahare, borcane, cioburi de oglindă, boarfe făcute legătură, asvârlite cineştie pe unde, manechine, primusuri, gardurile rupte şi trântite, par'că veniseră vandalii.

Câte-o fotografie luată de vânt şi adusă până în mijlocul şoselei principale, avea ochii scoşi, limbă groasă atârnând peste buza de jos.

Ordin să nu plece nimeni de lângă maşină.

Rar, trece câte-un puştan luptându-se din greu cu câte un sac încărcat. Il lasă jos, dă sumare explicaţiuni soldaţilor, se husmeşte cât poate, ia sacul în spate şi porneşte mai departe.

— Ce duci acolo, drace? îl întreb răstit.

Flegmatic, par'că ne-am fi cunoscut de ani de zile, puştanul lasă povara, scoate o ţigare rusească bună, mi-o întinde, vârî şi el una între buze, aprinde, îmi dă şi mie, apoi încearcă să-mi dea relaţiuni.

— Vezi, nene, sunt dela jidani!... Au luat toţi care ce-a dorit... M'am dus şi eu să înhăţ ceva, că şi ei ne-au luat şi pielea de pe noi.'.

— Bine măi deşcă, dar tu nu ai auzit că cine face aşa ceva, este împuşcat fără judecată?

Se uită cu ochii larg deschişi la mine. I s'a părut sau a auzit o vorbă care nu prea îi venea la socoteală.

Stă, se gândeşte ce răspuns să-mi dea. Il văd că se munceşte, şi mă distrează.

— Şi dacă m'o împuşca? !... Da, nu mă împuşcă ei românii mei.

Aşa e nene, că nu mă împuşcaţi? mi se agăţă de braţ.

— Eu ce să am cu tine mă copile! Autorităţile ia...

— Eh!... Dumneavoastră, armata, sunteţi autorităţile... Dă mâna! Noroc!...

Vrând, nevrând, i-am intins mâna. Aplecat, cu fruntea sus mă uit după el cât e de ţanţoş ca un cocoş şi-mi place.

Incepe să se însereze. Vin vacile dela păscut. E un praf de-l tăem cu briceagul. Circulaţia foarte puţină. Nu ne dăm cu socoteala unde ar putea sta ascunsă populaţia evreiască de vreme ce toate casele sunt o ruină.

Soarele e însângerat. S'ar putea să plouă. Se pare că se uită înapoi.

Plec în căutarea căpitanului, care s'a dus la comanda regimentului.

E o distanţă destul de bună până în capul coloanei.

La dreapta şi la stânga, acelaş prăpăd. Mă gândesc când au avut timp oamenii aceştia să distrugă totul în aşa hal.

Nu se poate alege dacă a fost o prăvălie sau o casă de locuit.

In faţa unei magazii de scândură, probabil fost depozit de fierărie, un cadavru. Mă apropii. Vin câţiva soldaţi cari au săpat o groapă şi-l ridică.

Trec umbre pe lângă mine. Bătrâni care deabia îşi poartă povara anilor, tremurând, invocând viaţa; copii care scâncesc după mamele lor, rămase nici ei nu ştie unde.

Opresc un evreu ca de 45 ani, care încearcă să se ferească din calea mea.

— Unde mergi?

— Acasă...

— Cum te chiamă? îl întreb tot mai răstit.

— Sami Goldştein...

— De unde vi?...

— Din colo. — Şi-mi arătă cu mâna înapoi. —

— Mă jidane, de unde, nu din ce direcţie? şi scot arma din bandulieră...

Incepe să se bâlbâe.

E un evreu în putere. Nu prea înalt, bucălat, cu părul şi barba înspicate. Ochii şireţi, vioi, pătrunzători. Mâna delicată.

— Spune dom'le Sami, ce te fereşti, doar nu te omor!...

Lăsând toate bănuelile laoparte, evreul se hotărăşte să-mi desvălue secretul.

— Dom'le sergent...

— Fruntaş, nu sergent...

— Domnule, io spui la mata ceva interesant, ceva tare interesant... Io văd că mata este om de afacere...

— Te cred şi eu, Sami..

— Noi mergem amândoi şi facem treabă bună. Ştiu eu ceva...

— Lasă asta... Aştept alt răspuns...

Jidanul ar vrea să spună şi n'ar vrea. Se uită cu toată puterea lui de pătrundere la mine, mă vede tânăr şi serios, şi îşi închipue cineştie ce.

Este adevărat că o *anumită credinţă politică*, m'a transformat de aşa natură, că nu pot acorda acestei lifte spurcate nici măcar o privire de îmbărbătare. Imi aduc aminte, deodată, tot ce am scris anul trecut, cu ocazia retragerii din Basarabia, despre aceste lipitori, câte lacrimi am vărsat pentru durerea fraţilor. Imi defilează toate crimele lor. Armata română a fost scuipată atunci; ofiţerii au suferit înjosiri neumane; soldaţii au fost bătuţi.

Şi acum... Răfuiala a venit...

— Spune jidane! mă enervez.

— Românii tare oameni buni. Când a intrat armata în Basarabia, ei au vrut să facă pace cu noi. Dar evreii nu au dorit. Şi s'au luat la bătae. Românii au fost mai tari. Io am fugit pe câmp şi am stat pitit.

Io am fost mereu cu românii. Io am făcut mândre afaceri cu ei... Ştiu eu ceva bun!...

— Hai încoace, jidane! îl iau de mânecă. Unde sunt toţi fraţii tăi din oraşul ista?

— La școală. I-a închis acolo.

— Cine?

— Dacă n'au fost cuminți, Armata!.., armata!... Io dacă fost cuminte, iaca sunt liber și grăesc cu mata...

— Libertate foarte probabilă de acum înainte, amice Sami Goldștein, mare comunist...

— Nu dom'!... Io nu fost comunist!... Io fost rumun!... Io cotizat la partidul liberal..

— Te înțeleg!.. Te înțeleg!... De ce nu ai cotizat cu Goga sau cu alții ca el?

— Așa a fost vremurile!.. Ce să mă fac eu, dacă așa a fost...

— Bine!... Unde spui că e gimnaziul acela?...

— La stânga!

— Hai cu mine să văd și eu!... și-l înșfașc de reverul hainei.

Evreul vrea să dea înapoi, dar simțind că sunt hotărât să mă țiu de capul lui, pășește...

— Io rog, dai la mini drumu să mununc... Io de patru zile nemâncat!...

Mă fac că nu-l aud. Mergem alături. Jidanul se ține totuș țanțoș. Cred, probabil, că-l am sub ocrotirea mea.

Când ne întâlnim cu vreun evreu, tușește și vorbește tare ca să fie auzit. Mă fură cu coada ochiului.

— Aci e școala...

Dela patru sute de metri se aude o hărmălae ca de bâlciu. Un vacarm. Plânsete, strigăte, tânguiri, implorări. Câți-va soldați de-ai noștri stau la poartă, cu baionetele la armă!

— Ce-i măi? îi întreb.

— Așteptăm pe dom căpitan Nedan, să-i trieze!..

Sami râde pe sub mustața lui înspicată. Glasurile disperate ale consângenilor lui, nu-i înmoaie inima, nu-l fac să-i dea lacrimele. Din contră. El râde, Se bucură că e el liber. Are un rânjet care mă scârbește. I-ași trage două palme să-i crăp obrazul însă mai am nevoe de el.

— Așa le trebue! apasă Sami pe vorbe...

Incerc să intru în ogradă. Sami mă oprește, trăgându-mă de mânecă.

— Mai bine mergem unde știu eu, dom fruntaș!... Hai să mergem! insistă evreul pe un glas rugător.

L'am priceput. Nu dorește să-l vadă ceilalți. El știe că peste o zi două vor fi cu toții liberi, că-și vor relua afacerile în voe. O știe asta perfect de bine. Altfel, ar veni cu mine și le-ar striga în față că el se bucură de libertate pentrucă s'a purtat cinstit, loial, față de țara lui. Insă a făcut și el la fel ca toți ceilalți: a trădat! a arborat steagul roșu, a călcat în picioare drapelul românesc...

O evreică tânără, ca de 30 de ani, ține în brațe doi copii; de poale îi sunt agățați doi mai mărișori. Are în ochi o lucire disperată. Paloarea cadaverică a obrazului, mă îndeamnă s'o întreb ce are. Imi răspunde că e bolnavă.

Alături, un bătrân tremură rezemat în baston, o femee gravidă s'a proptit de zidul școlii, cu capul plecat în podul palmei; un copilandru mușcă infometat dintr'o bucată de pâine; o babă, fără nici un dinte, îngenunchiată, citește într'o cărțulie, cu scoarțele tăioase cu toate că e întunerec dens; o namilă, înfruntând cu poziția lui dârză sentinela, se plimbă de colo până colo par'că nici nu l-ar interesa ce are să se întâmple.

Toți întind mâinile, toți cer salvare, toți te roagă. Vorba aceea a lor, ți se pare acum oribilă. Par'că e un muget.

Sami vine în urma mea și aruncă priviri disprețuitoare spre toți acești nenorociți ai soartei care imploră viața.

— Samiii! îl strigă o femee între două vârste care l-a observat... Samiii!... E o chemare disperată. Ii fac semn să se uite la femeea care a pronunțat numele.

Sami se întoarce, se face că o caută, dar văd bine că se uită în altă parte.

— Cine e femeea care vrea să-ți vorbească, Sami? îl întreb măsurându-l de sus până jos.

— Nu știu! dă el din umeri, fără să clipească.

— Poate vre-o vecină, vre-o rudă...

— Nu! nu! Rude la mine nu stau aci!...

Dar femeea repetă chemarea și mai disperată, sfâșietoare.

— Samii!... Unde e băiatul, Sami?...

Sami dilată nările de câteva ori. Se uită în crucea ochilor mei și nu se rușinează. Zâmbește nemernic. Un râs care mă săgetează în inimă.

Mă ia de braţ să plecăm..

— Hai, Sami, hai! îi spusei complet învins.

Apucăm pe o uliţă la stânga. In faţa unei case nu prea mari ne oprim.

— Aista-i casa dela mine!

— Imi pare bine, Sami!...

— Hai să muncăm ceva!...

— Nu! Eu am mâncat... Dealtfel, am să plec. Mă aşteaptă căpitanul!. Dar... vreau să te întâlnesc peste două ore, să mergem acolo unde ştii tu..

— Da! Da!... Io uitasem!... Vino... mergem.

Pornesc aproape bălăbănindu-mă ca un beţiv. Jidanul acesta mi-a dat mult de gândit. Un exemplar unic. L-am privit cu încordată atenţie. Nu-l preocupa nimic în afară de propria persoană

Il însoţesc pe căpitan la masă. Primarul român instalat de o zi sau două, a pregătit o masă ţărănească delicioasă.

Trupa se culcă lângă maşini, pentruca în zori să fie gata de plecare.

Căpitanul adoarme imediat.

Mă îndrept grăbit spre locuinţa lui Sami Goldştein.

Bat. Jidanul mă aştepta.

Aprindem câte-o ţigare şi plecăm. Sami are lanternă.

Am impresia că e bine dispus. Trage adânc din ţigare şi sloboade fumul tacticos. Se gudură ca un prepelicar.

— Mata, mare noroc avut că întâlnit la mine!... încearcă evreul să mă măgulească.

— Dece, măi Sami?!...

— Ai să vezi mata!..

La Lespezi, am cunoscut mulţi evrei. Insărcinarea pe care mi-o dăduse comandantul divizionului, maiorul Bensaliu, îmi impunea să mă isbesc zilnic de ei. Acolo, aveau unii dintre ei magazine încărcate. Am încercat să-l conrup pe unul să-mi vândă pe sub mână zahăr în cantitate mare. Şi aceia erau şmecheri, iar Sami Goldştein din Edeniţa, de profesiune pălărier, le punea vârf la toţi. Fiecare vorbă pe care o scăpa era bine judecată.

— Ascultă Sami, să nu mă dai de vreun bucluc, că eu te mpuşc! să ştii!..

— Atâtea buclucurile să am io, câtă pagubă vreau la mata!.. Vreau io să te servesc...

Evreul mă interesează. Imi tot vorbeşte mereu că vrea să mă servească, să mă recompenseze, dar nu văd nimic. Umblăm de un sfert de oră pe o şosea întunecoasă, ferindu-ne de fiecare par de telegraf, care ni se pare un om. Intâlnim patrule. Trecem printre ele.

— După colţ, îmi şopteşte Sami, luând-o el înainte.

Văd că nu-i este frică deloc. Mă trag după el, să văd ce face. Evreul are incredere.

Intrăm pe un gang lung şi întunecos, par'că am scobori în inima pământului.

Scoborâm o scară cu mai multe trepte şi păşim într'un beciu, într'o pivniţă de lungime impresionantă.

Cu un fier, Sami face ca lacătul să sară în lături.

— Sami, să nu furi, că iar te impuşc!...

Evreul râde. Nu-i e teamă de loc.

Pe lângă zidurile groase, mucigăite, care transmit un miros ucigător, ca în vechile pivniţe boereşti, sunt rânduite masive lăzi şi garderoburi cu scump placaj. Lanterna lui Sami, ca un ochiu fosforescent, le examenează pe toate la rând Evreul are un moment de ezitare. Nu ştiu precis: plănueşte ceva, sau l-a cuprins groaza. Tăcerea te înspăimântă. Cărămizile tavanului ieşite din aranjament, ca nişte bube pline cu puroiu, stau gata să ne pice în cap. La spatele lui Samii, nu-l slăbesc din privire. Când îmi rotesc pupilele în jur şi disting umbrele lungi ale razelor de lumină pornite din becul lanternei, căţărate pe ziduri ca nişte otrepe murdare, inima îmi svâcneşte puternic. Dacă am auzi o şoaptă, un sgomot cât de mic, o fâlfâire, am rămâne îngroziţi pe loc.

— Ce-i asta Sami? îl întreb în surdină.

— Nu-i nimic! îmi face el semn cu mâna să tac, aici stat un doctor tare bogat!... tare bogat.

Sami face un pas şi deschide prima ladă. Il urmez.

Inăuntru, un întreg bazar: tacâmuri de alpaca, de argint, de nichel; servicii de liqueor, dulceaţă, cafea, în mai multe formaturi şi culori; o cutioară înflorită din lemn tare, în care

este aranjat un scump serviciu de bărbierit; câteva suporturi de tacâmuri aurite; solnițe de faianță; un primus și alte obiecte de bucătărie.

— Bun, nu?! mă întreabă Samii, cu ochi mari, aprinși, gata să-i iasă din orbite. Asta afacere bun!...

Deschide altă cutie. Instrumente medicale Sami le examinează câteva clipe și trece mai departe.

Mi se pare că s'a făcut de două ori mai lung, cât o prăjină, că i s'au scofâlcit fălcile lui bucălate, că barba nerasă de o săptămână i-a crescut până la jumătatea toracelui.

Se uită într'o parte și într'alta, șiret. Vrea să vadă ce înfățișare iau eu față de aceste descoperiri.

Un garderob!

Înăuntru: trei costume de haine neîmbrăcate, una duzină pălării, lingerie fină, de mătase, pantofi de lac, bărbătești și de damă; rufărie de noapte de damă; un serviciu de toiletă de damă; un irigator.

— Și asta bun! le cuprinde Sami cu privirea lui transfigurată, care acum varsă flăcări de mulțumire.

— Suntem și noi boer, de-amu, clepăie el ca o barză.

Îl urmăresc cu atenția încordată. Mă gândesc la o brașoavă: să trag un foc de armă. Aș putea motiva actul. L-am prins jefuind. Îl las însă să continue. Mai sunt două dulapuri mari și o noptieră.

Sami simte că nu mă interesează descoperirea lui.

Se întoarce spre mine, cu un aer revoltat, mă prinde de centură parcă ar vrea să mă trântească de zid și șoptește:

— Asta multe gologani în România!...

— Da! Însă noi mergem la Volga, în Rusia...

— La Volga?! Ioi!... Ioi!...

S'a bucurat. Își dă seama că toată prada îi va rămâne lui. Se zorește. S'a aplecat să ia ceva de jos. Îi văd figura luminată. Mă înspăimântă.

Nu tremură jidanul. Mâinile cotrobăesc cu o preciziune de pungaș. Și gesturile lui mă face să bănuiesc așa ceva.

— Măi Sami, nu cumva tu ești manglitor?

Cum?! Ce-i?... Io!... Io!... sare el ca ars, pentruca să-și continue cu aceeași asiduitate scormoneală.

Le-a bârcâit și pe celelalte. A găsit tot ce a vrut.

Am aprins o țigare. trag adânc și slobod fumul spre el. Samii nu se ferește. El strânge tot ce crede că i ar fi necesar în cuprinsul unei lăzi...

— Împărțim! Jumătate, jumătate! face el doctoral.

În regulă, Sami!...

Ne pregătim de plecare. Sami scuipă în palme. Încearcă lada. E grea. Nici nu o poate ridica dela un colț.

— Pune mâna! mă îndeamnă el..

Îl strivesc cu privirea, dar Sami, în batjocoră, mă privește la fel.

— Ascultă Sami! Lasă-le aci. Ne întoarcem să le luăm mai târziu. Avem încă de umblat. Mi-ai promis ceva...

— Da! Da!.. Io uitat!... Io, prost!...

Părăsim pivnița imediat. Sami leagă ușile cu o sârmă groasă.

Până să ajungem în stradă mi se pare un veac. Fiecare pas pe care-l fac, parcă stă lipit de pământ ore întregi.

Sami o ia înainte. Trecem două gropi ca de obuz, traversăm strada și ne afundăm într'o besnă. Nu avem nici unul ceas. Cred însă că e ora oproape 12. În pivniță am robotit peste 120 minute.

O casă în fundul curții cu un zaplaz aproape nou. La o ferestruică clipește rar, ca un ochiu obosit, o lumină.

Sami intră voinicește și bate îndrăsneț la ușă.

Se lămurește o miorlăitură ca de pisică.

— Aici șade evreică frumos! apasă el cu încredere.

Zăvorul sare.

Sami spune câtea vorbe pe limba lor, apoi ușa se deschide larg și pășim pragul.

O mână albă, descoperită până la umăr, mărește feștila lămpii.

În fața-ne se află o femee ca de 26 ani. E înaltă, are ten limpede, alb ca laptele și păr negru. Trup solid, bine legat, cu sâni tineri, pietroși.

Cu o rochie își acopere formele.

O privesc insistent. Femeea mă privește la fel. Parcă m'ar întreba ce caut.

Sami Goldștein, șoptește ceva la ureche. Evreica râde sgomotos, fără frică.

— Da, băet frumos! spune despre mine.

Goldştein aprinde încă o ţigare. Îşi roteşte privirile prin casă şi iese.

— Numai două minute! îmi spune el, trăgând cu ochiul.

Patul e desfăcut. Se vede că tânăra femee dormea.

O odaie simplă. Nimic pe pereţi. Sau poate a ascuns şi ea în pivniţă tot ce a avut ca şi doctorul unde Sami găsise atâtea lucruri scumpe.

— Mă chiamă Roza! îşi deslipeşte impudic buzele femeiuşca, apropiindu-se de mine cu un aer de nevinovăţie.

— Vreau să te întreb ceva dacă nu te superi?

— Orice. Nu mă supăr.

Vorbeşte perfect româneşte.

— Eşti din acelea...? o chestionez cu glas pe jumătate, lăsând privirile în duşumea.

— Nu! Categoric, nu!... răspunde dârză femeia.

— Atunci, pentru ce m'a adus Sami aci?...

— Pe semne că ai căutat o femee frumoasă!

— Ai pretenţiuni...

— Nu! Asta e realitatea...

— M'a încurcat complet. Îndrăzneala ei mi-a paralizat gândurile. Totuşi, fac un efert şi continui:

— Şi dacă este aşa, primeşti ceeace ţi-a cerut Sami pentru mine?..

— E un fel de a întreba...

— Nu am venit cu gânduri rele aci. Te rog să mă crezi. Urmăresc pe acest jidan puturos, care mi se pare nu e cinstit, deloc. Desigur, vrea să-şi bată joc şi de mine.

A răsărit soarele în mintea femeii. Se uită cu alţi ochi la mine. Mă măsoară de mai multe ori.

— Nu! Nu ne trebue nimic! Noi nu am venit aci să pângărim casele, să necinstim femeile, indiferent cine sunt ele. Avem o misiune sfântă! Au murit mulţi camarazi de-ai noştri, pentru această luptă. Ar însemna să le necinstim jertfa!...

Sami dă târcoale pe afară. Îi aud paşi pe sub fereastră. Femeia îi aude şi ea. Râdem amândoi.

— Iar acestui şnapan, — continui, — am să-i dau o lecţie de demnitate românească!...

Stam pe marginea patului. Mă gândeam aiurea. Cineva tot un evreu, venise anul trecut la mine la gazetă, ca să-mi propună deschiderea unei case de prostituţie. Acum îmi dau perfect de bine seama că tactica evreiască este formidabil de iscusită.

— Mata, nu ai bărbat?

— Am! E la gimnaziu închis!...

— Atunci, cum poţi admite asemenea propuneri?

— Ce să fac? pune ea mâna în şolduri.

— Să te aperi!...

Femeea tace. Suspină.

— Nu de mine, ci de acest satir care te speculează!...

— Înţeleg... Aşa sunt evreii!...

Tac şi eu.

Un prieten, avocat, îmi spusese nu de mult lucruri tot atât de crude despre nemernicia acestor lifte. Unul, om cu situaţie, ca să-şi cruţe viaţa lui, aruncase în braţele unor tineri tâlhari, pe la Suceava, pe propria-i copilă, elevă în clasa 7-a de liceu...

Ce neam fără suflet, fără teamă de o pedeapsă!

Îl strig pe Sami, care buşneşte pe uşă râzând. Mă bate pe umăr. Apoi şi pe femee.

— A fost bun? Mă întreabă el, fără pic de ruşine.

— Să-ţi fie ruşine, Sami! ripostează femeea.

Înghit în sec.

Plecăm.

Când ajungem în strada principală fără să fi schimbat o vorbă, întâlnim pâlcuri, pâlcuri de evrei care se duceau spre casele lor.

Cpt. Nedon, terminase, desigur, trierea lor.

Sunt aceeaşi nenorociţi de totdeauna.

— Samii! strigă cineva care l-a observat.

— Ce-i?!

— Vino puţin!...

— Un moment, se scuză jidanul speriat,

S'a pierdut în mulţimea ca o turmă.

Stelele luceau închis pe boltă. Cântau cocoşii.

Sami n'a mai revenit. Pivniţa plină de lucruri scumpe, mirajul ei, l-a atras într'acolo...

Ajunsesem la maşina noastră. Un pocnet de carabină a spart tăcerea nopţii... Apoi linişteа şi-a întins zăbranicul peste tot...

Dimineaţa s'a vestit, că o patrulă, împuşcase într'un gang un evreu.

LIASEVŢI

Liasevţi

Niciodată, când am citit cărţi de răsboiu, nu am crezut deplin că ceeace s'a scris a fost pură realitate. Am acordat imaginaţiei scriitorilor un respect deosebit pentru patetismul frazelor, dar nu le-am admis resurecţia contra didacticismului.

Astăzi, când scene de cel mai sublim eroism mi-au minunat privirile; când am mânuit arma cu sufletul sguduit de fiorii morţii şi am aruncat grenada răsbunător, — îmi dau seama că acele pagini care mi-au neliniştit tinereţea; sunt o copie nu prea reuşită a întâmplărilor şi faptelor de arme.

Cpt. Ghione Gh. mă ia cu el în recunoaşterea pe care o vor face pe malul Nistrului.

15 Iulie.

Forţarea apei se va face pe toată întinderea satului Verejeni, care stă cocoţat, ca o şură de fân într'un pom, pe malul stâncos al fluviului.

Ne deplasăm cu toate maşinile „Tatra" ale regimentului până în marginea Verejenilor. E un sat înstărit. Cu toate că s'a ordonat evacuarea; întâlnim bătrâni şi femei, care bucuroşi că ne văd, ne dau detailate informaţiuni asupra întăriturilor bolşevicilor de pe malul stâng.

Dela biserică facem la stânga. Tufişuri ne ascund. D. Colonel Dămăceanu, rezemat în baston, având în jur pe d-nii Col. Ionescu Dan şi Vasiliu şi ofiţerii subalteri, se consfătuesc. Apoi, îşi potriveşte casca pe cap, şi scoboară printr'o văiugă spre apă.

In vale se vede lucind apa fluviului. După un mal nu prea abrupt, coteşte calea ferată care duce la Bălţi.

Cazematele de dincolo se văd perfect de bine. Fiecare ofi-

ţer le reperează şi îşi notează în carnet cu aproximaţie, situaţia lor.

Cpt. Ghione îmi indică locul postului de comandă al Escadronului, unde la noapte va trebui să ne instalăm.

Ne întoarcem aproape de ora prânzului.

Trupa cantonează în satul Panstora, com. Lipnic.

Imediat după masă, s'a anunţat adunarea regimentului.

D. Colonel Dămăceanu, în câteva cuvinte, după ce ne reaminteşte comportarea eroică de la Prut, anunţă, pentru la noapte, deplasarea pentru ocuparea poziţiei.

„Nu vă doresc decât atât: să vă faceţi datoria ca şi la Movila Ruptă"! vibrează sacadat, ca o comandă glasul colonelului, care priveşte cu mândrie spre flăcăii lui bronzaţi şi hotărîţi.

Primesc ordin ca să transport muniţie cu 18 căruţe rechiziţionate din sat. Pornesc pe la ora 4 şi zece minute. La gara Bârnova mă vor ajunge maşinile cu lăzile de proectile şi cutiile de benzi pentru mitraliere.

In noaptea de 15—16 dorm pe câmp, lângă gară, sub picuri de ploae, fără ca muniţia să sosească.

In zori, sunt informat că atacul a fost amânat cu 24 ore.

Către miezul nopţii de 16 Iulie, toată trupa ocupă poziţia.

Băeţii se luptă prin întuneric cu tunurile, cu afeturile, cu lăzile de muniţie, căutând cel mai propice loc pentru a avea câmp de vedere şi de tragere.

Artileria grea este instalată pe liziera de răsărit a satului Bârnova, în urmă la 15 Km.; iar bateriile lui 4 Călăreaţă, care ne-a ajutat şi la Movila ruptă, în lanuri de porumb, deasupra cotei, gara Bârnova cam la 5 Km. departe de noi.

* * *

Nu pot să aţipesc cu toate că m'am ghemuit sub prelată. E frig. Căpitanul îmi spune că o foame năstruşnică îi terorizează stomacul. Sub o pătură găsesc o pâine fierbinte. O rup în două. Mirosul îmbătător ne gâdilă nările. Pentru că tremură, căpitanul bea nişte vin dintr'o sticlă.

Scărmând sub aceeaşi pătură, dau peste trei pui fripţi. Il înmân lui Cuţuhau să-i ascundă, pentru a doua zi. El însă mă îndeamnă să-i căsăpim.—Unul dintre băeţi apare de după o şură cu o oală cu lapte prins. O sorbim ca hulpanii. Ne cuprinde tremuratul deabinelea.

Ceasul arată 2 şi jumătate. Nu peste mult, artileria va slobozi primele proectile. Pregătirea atacului va dura aproape o oră.

Nu este lună, însă se obsearvă bine. Cerul este, în schimb, plin cu stele, ca nişte pupile de foc. E atâta linişte peste tot că dacă ai rupe un paiu s'ar auzi până dincolo. Ne înţelegem, cei câţiva care suntem trezi pe marginea şanţului, din clătinările capului.

Căpitanul Ghione, o figură glumeaţă şi populară, se freacă la ochi. Intoarce ceasul şi vorbeşte înfundat:

— Peste 4 minute, trage artileria...

Nu răspunde nimeni. Cred că fiecare numără în gând.

Băeţii s'au trezit toţi. La dreapta noastră, nu mai departe de 10 m. este tunul sergentului Ciucanu, vrednic ostaş. Se aude forfotă într'acolo. Deschid cutiile cu proectile. Incarcă.

Un cocoş care dormea în salcâmul sub care odihneam, a sburat cu bătăi gălăgioase din aripi.

— Acum, fiţi atenţi! ne spune comandantul nostru, trecând la colţul casei, şi privind spre Nistru care se observă perfect.

Intr'adevăr obuzul a buşnit pe ţeava tunului. Taie aerul ca săgeata, şi cade. La 50 m. de o cazemată înfiptă chiar sub muchia dealului din dreapta satului Liasevţi din Ucraina.

Acum vin multe, tot mai multe. Fâlfâitul proectilelor prin aerul rece al revărsatului de zori, aduce cu sgomotul unui cârd de cocori care sboară pe deasupra caselor. Sunt aşa de dese că nu le poţi număra. Parcă-s ciocane de presat într'o mare fabrică de locomotive, când isbesc pământul. De toate calibrele.

Unul, desigur dela Grea, când se sparge făcând o groapă de poţi ascunde o casă întreagă, grohăe ca un porc prea gras.— Altul, mai mic, dela Călăreaţă, parcă rupe o pânză cauciucată.

E fantastic cât de rapid se urmează loviturile. Parcă ar fi automat. Fraţii tunari nu se dezic. Le trimitem, fiecare în sufletul lui, câte o felicitare.

Dincolo e un praf imens. Gropile se înşiră una lângă alta, ca pentru semănat cartofi, dar de adâncimea omului.

— Trage Ciucanule! ordonă căpitanul indicându-i cu mâna şi direcţia.

Simpaticul sergent cu ochi albaştri şi cu trup de balerină, nu are nevoe de nicio lămurire A reperat din timp cazemata din faţa lui, săpată la 100—120 m. pe malul duşman, şi primul proectic pe care-l trage cade la 1 m. la stânga ei.

Semnalul a fost dat. Sârba, Boforsurilor se încinge. Trag şi Mortierele, Mitralierele, ascunse chiar lângă apă, deschid şi ele foc. Canonada e sublimă. Un efect impresionant.

Rachete roşii, ca luntrii de aur incondescent lunecă pe apa Nistrului; Chiotul gloanţelor puşcaşilor; rafalele asurzitoare ale mitralierelor; plesnetul înfricoşetor al Boforsurilor; bubuitul surd şi adânc al artilerii grele; sbuciumul apei; înfiorarea cutremurată a naturei trezită din somn de haina conduită a omului; lătratul haotic al câinilor din sat, care se ascund pe sub şuri; mugetul vitelor ce se sbat în lanţuri şi năvala furioasă a patru avioane aliate care trec pe deasupra noastră, — dau cea mai sguduitoare impresie de Infern, pe care nici marele Dante, cu maestria stilului lui nu le-ar putea turna în tiparele literelor.

Năuc, privesc spre înainte. Prin faţa ochilor îmi defilează cele mai mari bătălii ale lumii. Le compar cu aceasta.

— Stai oleacă! strigă tare sergentul Ciucanu. Acum! şi trage.

Proectilul a nimerit chiar pe crenelul cazematei. Am văzut cu toţii. Şi sergentul, îndârjit, ascuns după aripa tunului trage. S'a roşit ţeava.

Căpitanul îi dă ordin să înceteze.

— Numai unul, dom'le căpitan şi tac!...

La stânga noastră, huruiala e apocaliptică. Cred că nu mai scăpăm niciunul cu timpanele sdravene. Întreaga vale a fluviului blestemat hăue ca un mare borcan de sticlă.

Bolşevicii, din cazematele lor de beton, conduc un foc tot atât de înverşunat. Crenelurile sunt dispuse pe trei planuri, iar cazematele astfel plasate încât spaţiul dintre ele seamănă cu un triunghiu.

In afară de cazemate, sunt şi amplasamente la marginea lanurilor de ovăz.

Soarele apare deodată, umplând valea Nistrului de aurie lumină.

E un ţăcănit ca de maşină de treerat cu baloza înfundată.

Proectilele de artilerie grea inamică găuresc pământul în spatele nostru. O casă e prefăcută în ruină.

Telefonul sbârnie. Colonelul Dămăceanu care urmăreşte de aproape toată desfăşurarea acestui atac de o amploare articulară, dă ordine, dar comunică o veste:

Slt. Venetopol, cu plotonul lui a trecut pe la plază! şi trânteşte receptorul.

Nu ne vine să credem. Nu zărim nimic...

— Au trecut, dom'le căpitan! Uite nişte mogâldeţe dincolo de cazemata ceia! anunţă un agent cu inima la gură.

Bravul Venetopol spărsese frontul, linia Stalin, cu pieptul ostaşilor lui.

După slt. Venetopol, trece şi slt. Rădulescu Nicolae.

Acesta din urmă, atacă din faţă, direct, cu un curaj de nedescris, cazemata 67 situată chiar în faţa poziţiei de trecere şi care stânjenea simţitor operaţiunile.

Vultur neînfricat, os de erou mort în răsboiul mondial, slt. Rădulescu, înfige primul tricolor românesc în pieptul tivit de gloanţe al cazematei, diabolic construită şi apărată de o puternică garnizoană.

Curăţirea cazematei se face cu o îndrăsneală eroică, cu un îndârjit curaj. Serg. Ruseu Niculae, dela pioneri, se urcă pe fortificaţia duşmană, introduce explosivul în crenele şi în tubul de aerisire al cazematei.

O hidră bolşevică, ascunsă după un zid, mişeleşte, printr'un glonţ tras mârşav, despică în două fruntea înaltă, senină, feciorelnică a slt. Rădulescu.

E un tribut scump pe care-l plătim.

Cad răniţi slt. Venetopol, primul sol român pe pământul sovietic, slt. Mirică şi slt. Mircea Niculescu Ciufu, care s'au luptat eroic.

La ora 12 tot regimentul era în Ucraina. După masă, plouă.

* * *

18 Iulie.

Maiorul Derlogea primeşte ordin să deplaseze spre dreapta Escadronul cpt. Verulescu, pentru a face legătura cu Reg. 3 Călăraşi.

In fața noastră, se ridică un deal prelung, presărat cu trei cazemate, toate în sectorul lui Oane Budurescu.

Suntem atacați din flancuri, așa că pentru un moment acțiunea de înaintare stagnează.

Printr'un șiretlic însă, o grupă de pușcași, ajutată de o piesă de mitralieră cucerește încă o cazemată, unde se instalează comanda.

Bate vânt ușor. Ne pitulăm prin porumburi, căci artileria bolșevică trage înfricoșetor.

Escadronul 3, după ce a curățit satul Liasevți, a trecut în rezervă, urmând să schimbe a doua zi, sau la nevoe, escadronul căpt. Budurescu, care avansase mult prea îndrăsneț.

Ducem lipsă de apă. Găsim o gropiță, unde înnoată câteva broaște. Apa miroasă insuportabil, totuși bem. Ne potolim arsura de pe beregată.

O viroagă, o prăpastie. Pe acolo, suntem informați curge un pârâu cristalin.

Slt. Bărbulescu cu mitraliere lui, atacă viroaga și asvârle pe ruși la câteva sute de metri. Mitralieriștii sunt înaintea pușcașilor mult.

Un obuz de artilerie se sparge aproape de Bărbulescu. Ii rupe călcâiul. Ofițerul cade rănit, îndemnându-și flăcăii.

Cade și subofițerul Șerban și sergentul Apostol.

Se pare, la un moment dat, că ai noștrii sunt descurajați. Au spart cu pieptul atâtea cazemate.

Căpitanul Ghione mă trimite la Nistru să aduc muniție. O iau rasna peste câmp, fără să știu un drum precis. In cale mă întâlnesc numai cu răniți. Am suferit pierderi simțitoare.

La Nistru, d. colonel Ionescu Dan, care condusese operațiunile de trecere, mă întâmpină cu zâmbet trist.

— Cum merge ?!

Nu-i răspund nimic. Schițez doar un gest din umeri.

Incarc un car cu muniție. Totodată, duc pe front, dela plotonul de antiaeriană pe elev t. r. Apostol Vasile, care stătuse în rezervă pentru a lua comanda plotonului slt. Bărbulescu.

Se face seară. La gândul că vom trece încă o noapte, fără ajutorul nimănui, ne înfricoșem. Ofițerii sunt triști.

Băeții au dat foc la o șiră de pae. Vâlvătăile se ridică

până la bolta înfunecată, ca niște balauri. Umbre schilodite trec prin cercurile de lumină. Răniți trec mereu.

Plot. major Nistor a făcut imposibilul și ne-a adus masa.

Mâncam fiecare câte două porții. Suntem lihniți. Umplem bidoanele cu apă.

Se încinge un foc masiv. Cpt. Budurescu a cucerit ultima cazemată care-i baricada trecerea.

Soldații lui s'au luptat eroic. Ne-o spune marele număr de morți bolșevici.

Intru într'o cazemată. Interiorul ei mă înspăimântă. Numai fier și beton. Muniție pentru o rezistență de lungă durată. Mitraliere de rezervă. Piese de schimb. Alimente și foarte multe grenade. Dedesubt, uzină electrică și pompă de apă. Găsesc un porthart. Il desfac. Găsesc planul de comunicație al cazematelor și numărul fiecăreia.

Cpt. Ghione a primit ordin să inspecteze patrulele și poziția.

La 400 m. vâlvătaile focului dela șura de pae. Incolo o beznă de-ți bagi degetele în ochi. Călcăm de sus, căci nu vedem nimic. O patrulă ne oprește. Ii dăm parola. Ne face loc să trecem.

— Ați prins ceva ?

— Se retrag, dom'le căpitan.

Iarăși schimb prăpăditor de foc automat. Artileria nu mai acționează.

— Trag de frică, dom'le căpitan!... spun șefului meu.

— Ca să-și asigure retragerea...

Rachete luminează. S'a făcut liniște...

Se pare că dușmanii vor să doarmă. Ai noștri veghează.

Muzica tăcerii depline, mi se pare o taină, pe care o sorb adânc. Imi colindă sufletul ca un parfum de brebenel.

Nu-mi mai simt picioarele. Genele cad grele...

UN VECHIU PRIETEN

Un vechiu prieten

— Imagine adâncită în cutele sufletului din copilăreştii ani ai nebuniilor ştrengare. Ca un semn pus într'o carte închisă în sertarul amintirilor mai albe, mai înflorite decât bujorii răsăriţi la poală de stejar.

Parcă-l văd acum treisprezece ani : Inalt, sburdalnic, hotărât, dornic de aventuri, entuziast şi plin de clocotul tinereţii.

In fiecare dimineaţă ; în fiecare după amiază îşi instruia plotonul din Escadronul din 2 Călăraşi, pe dealul dela Puşcărie, la Turnu-Măgurele.

Noi, elevii care ne adunam pe luncă lângă pod, să spicuim din cărţi sau mai mult să batem mingea, ne ţineam cârd după el, urmărindu-i soldaţii instruiţi, ca pe sfoară, cum executa exerciţii de Educaţie fizică, teme de luptă sau călărie.

Avea, după câte îmi aduc aminte o motocicletă cu eşapament puternic, pe care-o ambala năstruşnic când pornea dela grădina publică spre gară, pe str. Independenţii, scoţând un sgomot asurzitor, făcând negustorii să iasă în uşile prăvăliilor deavalma cu clienţii, femeile şi copii la fereştri,—atrăgându-şi admiraţia unora, blestemul teleurmănean al altora.

Beţia vitezii îi cuprindea sufletul şi pe şoseaua naţională, pe sub castanii înfloriţi, Chiochină sbura ca un uliu.

Câţi ochi tineri, pătimaşi, nu au lăcrimat după silueta turnată a cavaleristului ; şi câte răsbunări duşmane nu au fost plănuite contra-i !

Prieten bun cu principele Ionel Ghica, intrepridul aviator care a avut o moarte atât de dureroasă,—era totuşi de o apropiere frăţească, intimă cu soldaţii.

Când ne-am întâlnit în 10 Roşiori după atâta amar de vreme şi ne-am recunoscut, l-am găsit mai călit, dar tot atât de tânăr la suflet, tot aşa de entuziast, tot atât de hoiărât şi voluţional.

Pe front, n'a lipsit niciodată dela datoria ce i-o impunea funcţiunea lui de administrator de escadron.

Cel mai prompt şi cel mai activ dintre toţi. Işi îngrijea soldaţii, ca pe proprii copii. Ii privea cu ochi înlăcrimaţi şi-i menaja cu o bărbătească simpatie.

Căpitanul Budurescu Ion, eroul dela Liasevţi şi Vili ţinea nespus de mult la el. Ii aprecia spiritul gospodăresc, munca şi demnitatea dârză.

Prieteni din anii plămădiţi de înalte aspiraţii, încrestarea de acum nu conţine nimic din emoţia naturală ivită când însăilezi gânduri despre un vechiu cunoscut; ea vrea numai să fundamenteze respectul pe care munca ta, spiritul de jertfă şi conştiinciozitatea de care ai dat dovadă în acest crunt măcel, — o impun oricărui spirit obiectiv.

V I L I

V i l i

19 Iulie.

Cu un ceas mai devreme ca lumina să scalde dealurile; când cocoșii deschid ochii pentruca să-i închidă cu jena apropiatei zile, — în sectorul cpt. Budurescu Ioan, mult la stânga postului de comandă, se aude intens schimb dn arme automate.

O patrulă a noastră, se apropiase prea mult de poziția dușmană.

După ce urcai dealul dela Liasevți, se întindea un fel de platou tăiat pe la mijloc de o șosea națională de o parte și de alta cu palizi stâlpi de telegraf.

De partea dreaptă a șoselei, bătută încontinu de artileria inamică, un lan de grâu, cu spicul răscopt, cât vezi cu ochii. Dincolo, ca la trei Km., satul Vili, cu impunătoare cazărmi și câteva case care urcă mult pe panta celuilalt deal.

În acest lan de grâu și în șanțul șoselei, și-au săpat amplasamente făclăii, la căderea nopții. Este ultima seară. A doua zi urmează să ne schimbe reg. 2 Călărași. Băeții, când întunerecul s'a lăsat mai gras decât cerga, spun câte-o brașoavă, își amintesc de cei căzuți, se gândesc acasă. Fiecare dintre ei știu că rușii nu se găsesc la distanță mai mare de 500 m. dar aceasta este o chestiune de mică importanță.

Rachetele sboară ca niște rândunici verzi, albe sau roșii. Semnificația culorilor nu-i mai interesează.

Câțiva dela o piesă de mitralieră s'au strâns ciopor și discută despre atacul de mâine 19 Iulie, când vor cuceri. Așa cum a spus cpt. Budurescu, — satul Vili.

Postul de comandă al escadronului cpt. Budurescu, este săpat chiar pe linia puşcaşilor.

Stau de vorbă: cpt. Oane Budurescu, slt. Popescu, dela mitralieră, slt. Popovici dela plotonul I de puşcaşi. — Povestesc ceva fără prea mare importanţă. Oboseala hărţuelii din ziua de 18, n'o mai simte niciunul.

Comandantul escadronului developează convorbirea pe care-a avut-o cu colonelul Dămăceanu, în care acesta din urmă i-a cerut situaţia clară, urmând să schimbe escadronul care era măcinat.

— „Am insistat însă, să-mi acorde încă o zi, apoi voi trece singur. Să cucerim şi Vili...

Apoi am luat in desbatere această chestiune. Intăriturile inamicului din Vili, îngreunau simţitor situaţia flancului regimentului. Această problemă trebuia deci rezolvată.

S'au organizat patrulele. Capitanul a avut încă o convorbire telefonică, de lungă durată, cu comanda regimentului.

Pe urmă totul a trecut în liniştea nopţii.

Budurescu a fost trezit la puternicul schimb de arme.

S'a deplasat personal la faţa locului, să constate şi să verifice. Se întoarce plin de mulţumire. Pe faţă i se citeşte o imperială satisfacţie. Ostaşii lui ştiu să primească şi să răspundă cu vârf şi îndesat. Şi mai este ceva: le-a promis la fiecare câte un cadou.

Trece pe la fiecare şi-i pregăteşte.

— Incă un efort, băeţi şi am terminat cu păgânii! Istoria are să vorbească de faptele voastre pe pagini întregi!... Zâmbeşte el cu un aer sever.

— Să ne dea Dumnezeu sănătate, dom'le căpitan! răspunde un sergent închinându-se.

— Dumnezeu ne dă sănătate şi victorie! le întăreşte convingerea comandantul.

— Încă un hop, reia el, depărtându-se.

Mitralierele care încadrează perfect plotoanele de puşcaşi deschid focul. Flăcăii sar din gropi ca iepurii şi pornesc în salturi.

Căţelele duşmane răspund tot atât de înverşunat. Artileria, deşteptată din toropeală bate şi ea înfrigurată.

E o hărţuială statică, de poziţie. Loviturile de brandt, cu foşnetul lor, te îngroapă. Dar băeţii ridică imediat capul, ca de după un paravan şi râd unii, către alţii.

Ruşii se văd bine de tot. Un sergent, plănueşte cu al lui o manevră pe cât de îndrăsneaţă, pe atât de plină de riscuri. Când o împărtăşeşte comandantului de ploton, este pe deantregul desavuată. — Sergentul rămâne gânditor, puţin înciudat pe sublocotenent.

Căpitanul Budurescu ordonă înaintarea.

Zidit din granitul caracterelor neînfricate; voluntar până la persecuţia proprie; hotărât, demn, vertical, cpt. Budurescu, prin acţiunea dela Vili, a pecetluit o victorie unică în istoria acestui sfânt răsboiu.

Atacul a fost extraordinar. Cu toate că puterea reală de foc era mult micşorată, operaţiunea a fost de aşa natură administrată, încât îţi da impresia că te găseşti în faţa unor forţe covârşitoare.

Slt. Popescu Gheorghe, un om de rar caracter a făcut educaţia şefilor de piese, ca angrenajul atacului să ia dimensiuni catastrofale pentru inamic.

Are lângă el pe cap. Teodorescu, fin, curajos şi sincer, care-i pricepe gânpurile din ochi şi-l încredinţează că se va executa întocmai.

Atenţia duşmanilor este împrăştiată. Modalitatea de conducere a focului, demască un mare comandat, pe care proectilele duşmane îl caută mereu.

Fiecare luptător trăeşte, în aceste momente când căpitanul Budurescu îndeamnă cu vocea lui răsunătoare, — o încordare a fiinţei, gata să piesnească. Fietece individ este un transfigurat. Lângă toţi şi împreună cu ei, bravul comandant arată locul armelor automate inamice, indică loviturile brandurilor şi avansează.

Nimeni nu dă înapoi. E o întrecere la care, inima înmărmurită, bate tot mai des.

— Inainte băeţi!... Inainte!...

Acestea sunt singurele vorbe care-i flutură pe buzele invineţite. Din ochii negri, sprinteni, se desprind vultureşti îndemnuri.

Parcă potriveşte mâna fiecărula pe trăgaciul armei; e un basm sau o realitate?

Slt. Popescu şi Popovici îl urmează. Sunt printre cei dintâi. Cu ochii plini de dragoste asupra flăcăilor lor care-şi fac datoria, împroşcând moartea în inamicul ce se retrage în debandadă.

Un obuz se sparge intre ei. Budurescu şi Popovici sunt loviţi în plin; Popescu Gh. scapă neatins. Alţi soldaţi de prin apropiere sunt sfârtecaţi în bucăţi. Stropi de sânge sar la mare distanţă, pătând pământul acesta străin, dornic de udătură.

Când au auzit vestea, soldaţii au lăsat o clipă capul pe perna pământului. Se simţeau fără cel mai puternic sprijin.

Prin moartea lui, căpitanul Budurescu Ioan, a ridicat eroismul românesc pe culmile luminilor reci. A imprimat jertfei caracterul eliberărilor transcedente prin adâncirea sensurilor ei, rezervate înţelegerii numai celor aleşi.

Căci căpitanul Budurescu a fost un ales.

El a fost cel dintâiu care a strigat biruinţa românească pe pământul sovietic, în fruntea eroicului său escadron.

Zilele de 17, 18 şi 19 Iulie, în viaţa regimentului 10 Roşiori Purtat, sunt covârşite de actele eroice ale căpt. Budurescu.—El a atacat fiecare cazemată în parte cu o îndârjire anarhică, cucerindu-şi pe bună dreptate porecla de „Spărgătorul de cazemate".

Acum încă, in încordarea înaintării, obuzul i-a răpit viaţa. A murit senin, cu fruntea descreţită, cu o crispare a feţii care semnifica o hotărâre robustă.

Căpitan între căpitani!...

Lângă el, răpus de acelaş obuz nemilos zace trupul slt. Popovici.

Figură de copil, pe faţa lui smeadă, ca şi în privirile-i aprinse, descifrai o dârză hotărâre şi un zâmbet, capricios asvârlit întâmplărilor răsturnate ale firii.

Voluţional ca temperament. dar tot atât de entuziast şi pueril, slt. Popovici răspundea pretutindeni încrederea, răscolind cu prezenţa lui dinamică.

Deprins să cucerească secretele cărţilor, a fost tot atât de capabil în cucerirea cu armele, instăpânind victoria.

Lângă un comandant sincer şi neinfricat,—căp. Budurescu,—învăţând dela el şi urmându-l cu supunere, slt. Popovici a înţeles că eroul nu-şi mai aparţine. Deaceea, nu se codea orice însărcinare i se da, oricât de grea ar fi fost ea. A îndemnat cu o voinţă tare; a acţionat cu un curaj întreg, românesc, mergând mereu înainte.

Pe acest tânăr vlăstar, moartea l-a surprins cu mâna dreaptă întinsă steag spre inamic.

Slt. Popovici, camarad de cea mai pură esenţă, floarea sângelui tău vărsat pe pământ străin, a rodit isbânda noastră întreagă!

Comanda a fost îndată ănunţată despre aceste ireparabile pierderi,

Colonelul Dămăceanu a suspinat în receptor. Pe feţele tuturor comandanţilor e o tristeţe păgână.

Cpt. Nedan Ion, i-a comanda văduvitului escadron.

Un element de un curaj bărbătesc şi de un echilibru sufletesc rar de întâlnit. Aproape toţi luptătorii îl cunosc, deoarece le-a fost comandant mult timp. Dela începutul răsboiului îndeplinea funcţiunea de ofiţer informator.

Simpla lui prezenţă pe front lângă ostaşi, le-a mărit elanul înzecit. Căci cpt. Nedon, cunoaşte slăbiciunile ostaşului. O vorbă spusă cu rezonanţă, un gest scurt, o privire neînduplecată, nu răutăcioasă, sunt tot atâtea scuturi pentru el. Ostaşul vede în severitate mai întotdeauna, puterea. Şi impresia aceasta, cpt. Nedan o lasă pe unde trece.

In câteva minute se face o regrupare şi o schimbare a dispozitivului, apoi cu o înflăcărată credintă se păşeşte la atac.

Artileria rusă este dibăcită. Se trage drept în ea. Este pusă pe fugă.

Atacul se deslanţue cu o omnipotentă furie.

Vacarmul de acolo, ne înspăimântă. Ne întrebăm fiecare ce este. Cu cpt. Nedon nu se poate vorbi, deoarece, în rând cu toţi ai lui au intrat însat, ajungând la cazărmi.

Aci a căzut şi plotonierul T. R. Apostol Vasile.

Prietenos doar cu el însuşi, fără a fi un exilat totuşi; cavaler şi tot pe atât lipsit de orgoliu, el primise comanda ploto-

nului 5 de mitraliere, nu ca pe o povară, ci ca pe un odor de preţ la care jinduia de mult.

Nu gândise niciodată că sfârşitul îi fusese atât de aproape, niciodată nu ajunsese la marginea gândului că eroismul lui, purtat ca un stindard biruitor, se limpezise atât de solemn.

Acţiunea căpitanului Nedan Ion, atât de vertiginoasă şi atât de roditoare pentru noi, a asvârlit duşmanul peste dealurile. ce străjuiau la răsarit satul Vili.

Seara se lasă calmă. Nu se aude niciun pocnet de armă Parcă nici nu am fi în răsboiu.

Un cârd de ciori trec pe deasupra noastră, ţipând ingrozitor după stârvuri.

Camaradul care stă alături trântit pe brânci, scoate carabina, ochcşte, trage. Un corb se prăbuşeşte. Ceilalţi se rotesc şi croncănesc asurzitor.

Telefonul anunţă:

— Linişte po tot frontul.

DANSUL UMBRELOR

Dansul umbrelor

O ploae măruntă, pătrunzătoare, deasă, se cerne prin sita nouă a cerului.

Suntem pe o margine de drum sub un şir de salcâmi. Sgribuliţi, uzi până aproape de piele, tremurăm. Pe prelată, ţîrîitul continuu al ploii, ca o muzică de chitară, ca un cântec depărtat din frunză, se adânceşte în suflet şi din răscolirea amintirilor se încheagă imagini triste, pătate, bolnave.

Pomii, de jumătate desgoliţi de frunze, sub mirul interminabil al picurilor, acum rari şi sunători, par călugări în haine urîte, vechi, roase de molii. Când vântul se repebe hai hui printre crengile strâmbe, întoarse, un şuerat prelung, ca de sirenă îţi ajunge până la urechi, usturând timpanul. E un ţipăt cobitor, macabru. Mâinile salcâmilor, ridicate ca pentru rugăciune, primesc în palme durerea cerurilor întunecate, bolnave parcă, în doliu. Sunt lacrimi care dor, ca sângele scurs dintr'o rană proaspătă.

Umbrele care se înalţă în depărtările negre, de dimie, ca nişte oameni beţi în clătinarea agonică a alcoolului, aleargă pe câmpul pustiu, vested, lipsit de vegetaţie, cad, se ridică, apoi continuă aceiaşi alergare fără de răgaz.

Satul care se zăreşte în întunericul păslos la câţiva Km. înainte, ca o procesiune, n'a ridicat niciun stindard al luminii. Niciun semn de viaţă. Doar glasul răguşit al câte unui soldat, care se întoarce sub prelata udă, scorţită, turbură linişteaaceasta pe care n'o pricepi, obositoare, profundă.

E semnul vieţii, strigat în pustiu. E răcnetul vieţii.

Noaptea, dacă a însemnat pentru noi o povară am supor-

tat-o cu ciuda răsbunării, în dimineața frumoasă, clară, luminoasă, care-i va urma. — Dar acum, sub balsamul trist al aducerilor aminte, o aştept ca pe o orgă, ca pe un cast refugiu.

Am colindat în zilele de toamnă grădinile şi parcurile sub psalmul ploii.

Am căutat cu orice preţ să mă apropii de crisantemele cu farfurioarele florilor colorate; de tulpinele pomilor cu coajă crăpată ca pământul cleios; de ronturile văduvite şi de zumzetul acela imperceptibil dor doveditor de multe satisfacţii al tăcerilor curmate de paşii galeşi ai vreunui bătrân ingândurat; de mersul săltăreţ al unei fete alergând după dragostea tinereţii, sau de bărbăţia unui ofiţer, sau funcţionar.

Acolo, departe, retras de sgomotul oraşului, de fum şi de gălăgioase petreceri, de fardul aprins şi de ochii sglobii, căutători ai femeilor, — grădina sau parcul trăeşte sublimul toamnei. — Iar când soarele, pe tipsia nisipului uşor, întinde ofranda razelor de foc, se desenează pe tulpini, în corale şi în imperială tăcere, somptuoase frumuseţi vrednice de pana lui Rubens şi Grigorescu.

Şi atunci, urmăresc umbrele. Iată umbra unei fecioare afundată în apa căutărilor de sine. S'a oprit în faţa unui buchet de crisanteme. A întins mână fină, albă ca emailul, inelată, săracă de fierbinţi sărutări pătimaşe, şi mângâe petalele.

Biblia florii, ca în mâini de arhiereu. A rupt o crisantemă. Pleacă. Gândurile ei, cu umbra lor nelămurită, se sbate după ochii dragi, după craiul viselor aprinse. Acum se boţeşte, acum se purpurează, acum devine de nedefinit. Mă năpustesc după ea, goană nebună. Distanţa creşte tot mai mult între noi. Am pierdut-o din vedere. O caut peste tot locul. Mă sbat în furia neliniştei. O plâng. Umbra fetei care a rupt crisantema frumoasă, cu mâna inelată, săracă în sărutări.

Dar s'a oprit. In fereastra unei case cu pervazul dărâmat. Imi face cu mâna. Incerc să mă apropii. Insă ochiu-i mă ţine departe de ea. Sufletul fetei va mai fi el capabil de iubiri tinereşti?!...

Într'o casă din Basarabia unde am stat câteva zile asvârlit într'un pat cu pae, având drept pernă un ghemotoc de boarfe, am văzut un bătrân.

Un miros insuportabil. Pe jos lut. Găinile şi vaca dormeau alături. O femee îngrijea de casă.

Bătrânul era ca o scoică. O frunte boltită adăpostea licărirea agonică a doi ochi albaştri, nedefiniţi. Obrazul supt, cu dungi adânci, sbârcit, cu barba mare, semăna mai curând cu o ridiche. Dar puţinătatea trupului îţi da de gândit unde-i stă inima şi celelalte măruntae.

Zăcea de un an şi ceva. Avea bătrânul zile de o veselie copilărească uneori. Atunci râdea sbârcit, epileptic, cu voce tare şi istorisea întregul şir al năsdrăvăniilor făcute. Casa se sbuciuma de hohote. Un clempănit de maşină. Trebuia să-l asculţi, să-l aprobi. Iubise patru femei, făcuse două crime şi necinstise pe propria-i copilă, gospodina între două vârste, care da odată pe zi cu mătura pe podeaua plină de flecmă din camera bătrânului. Toate acestea, moşneagul, nu se sfia să le povestească pe larg.

Simţea o sadică plăcere să-ţi arate cum a înfipt cuţitul în inima unuia sau cum a crăpat ţeasta cu toporul, altuia. Faţa lui ca o ridiche, rânjea într'o mină ucigător de urâtă când amintea tinereţea copilei sale.

Moşneagul era numai o umbră.

In zile rele, blestemate, cu toată neputinţa i verificată, se scula din mizeria patului şi se năpustea la fereastră. Dorea să iasă afară. Fata lui însă, închidea uşa cu zăvorul şi insistenta-i rugăminte de a-l elibera din cuşcă, — rămânea zadarnică. — Bătea cu pumnii în zid, sbiera, sărea şi în agonia ultimelor puteri implora ajutorul copilei necinstite, acum zece ani.

Ochii duşi în fundul capului, nici cât grăuntele de ciocârlan, creşteau cât bulbul de ceapă, Se aprindeau. Urau. Devenea fiară. Şi în urletul acela sălbatec de ultimă nuanţă, nu citeai decât asuprirea păcatelor strânse laolaltă.

L-am privit pe fereastră. Sguduirea sufletului a fost extraordinară. Nu era o figură de om, ci un diavol îmbătrânit, văzut în desene şi cărţi. Gingiile vinete ca pruna şi limba roşie foc, scoasă peste barbă.

Pe perete se vedea umbra lui ca o aschie.

Moşneagul a murit. Nu sbătându-se cum credea toată lumea satului şi cu noi. Ci liniştit, fără să spună o vorbă. Sau

poate murise de mult, de câţiva ani, şi ceeace vedeam noi, era numai umbra-i seacă.

Tot satul l-a plâns. Mai abitir fata lui, pe care o necinstise de zece ani. Spunea că a fost om bun. Il bocea.

Dece oare până eri il ţinuse închis ca la puşcărie în camera aceea cu mirou greu, iar acum il plângea, rupându-şi părul şi hainele de pe ea? Dece până eri, satul il vorbea ca un criminal, oribil, nenorocit, iar acum spuneau cu toţii că e om bun, de treabă, cinstit? — Pentruce toate aceste transformări?

Ploaia continuă să cadă tot mai des, mai asupritor. E o destrămare casnică la care asistăm tăcuţi aci pe întinsele, vastele, sărăcitele câmpii ale Rusiei.

— Ce faci Stancule?

— Incerc să adorm...

— Dă-mi o ţigare...

Camaradul se scoală încet ca un mărghidan şi se apropie oferindu-mi tabacherea doldora de tutun de proastă calitate. După ce împletim ţigări, se retrage pufăind adânc.

Am tras prelata pe cap. Nu se mai vede nimic afară. — Glasul înfundat, subţire al vântişorului pornit alene, bâjbâe prin întuneric. Numai în adâncurile iadului bănuesc, va mai fi o asemenea besnă. Numai acolo!...

Privesc aiurea. Incet, încet, lămuresc că se ridică din pământ o mână. Este deasupra lutului clisos până la încheetura braţului. Degetele încep să bălăngăne, ca nişte pendule. — Acum mâna se vede toată. Ca o torţă unsă cu smoală. Văd bine: este vârful unei cisme, un picior, o jumătate de trup omenesc. Se smulge din pământ un cap şi deodată, un om întreg, în poziţie de drepţi stă în faţă. — A pornit încoace. E viu, văd bine că e viu.

Ochii sclipesc ca două rubine.

Mă las în amorţirea visului.

Omul e la un pas de mine. Il recunosc: Budurescu Ion.

Mi-a întins mâna. Ii tremură. E rece, ca de sticlă.

Acelaş zâmbet fad pe faţa aspră, de comandant hotărît. Acaeasi poziţie demnă, magnifică, dreaptă, sobră. —

Budurescu Ion, pe care l-am cunoscut întotdeauna: iute, voluntar şi răsboinic.

In urma lui, în coloană: Verulescu, Trandafirescu, Popovici, Rădulescu, Apostol, şi toţi ceilalţi căzuţi la Prut la Nistru şi la Alexandrofca. Intregi. Neciuntiţi. Cu zâmbetul pe buze, cu faţa senină, cu fruntea înaltă, nepătată, ca o icoană din sfinte mânăstiri.

Nesfârşita coloană: 120 la număr. Fiecăruia îi luceşte ochii de satisfacţie; niciunul dintre ei nu a dezertat dela datorie. Şi-au împlinit-o cu cea mai înaltă convingere în biruinţă, cu un eroism unic, românesc, sublim.

Am pornit în marş, cu eroul între eroi, în frunte. E marşul umbrelor, al fantomelor. Zguduitor, căci zădărnicia morţii n'a reuşit să ni-i fure. Ea numai i-a ridicat pe treptele de marmoră ale templului la care ne vom închina deapururi.

Acolo, la Vili, la Nipru, la Liasevţi sau la Alexandrofca, obuzele cădeau ca merele coapte. Sânge proaspăt; bucăţi de carne, ne-au mâzgălit hainele şi căştile; mâini rupte în două, picioare sfârtecate până în măduvă au sărit la zeci de metri de trupuri. Ghiara morţii i-a împrăştiat.

Ei sunt însă întregi, frumoşi, dragi, aşa cum îi ştim, cum i-am întâlnit la prima cunoştinţă.

A strălucit undeva, dincolo de satul în care întunerecul e tot atât de des ca şi prelata pe care am asvârlit-o. Lumina fulgerului s'a frânt, în formă de unghiu. A intrat apoi în necuprinsul besnei.

O, cât de înalţi sunt! Ce umbre grăitoare. Ating cerul.

Alături, la câţiva paşi, umbra moşneagului şi a fetei, căutătoare a dragostilor, cea din grădinile toamnei.

Sunt atât de boţite, de negre, de încovoiate, că nu le mai recunonşti. — Stau cu frunţile plecate. Ploaia care cade cu nemiluita, le asvârle şi mai mult în noroiul decadenţei. Schimonosite, bolnave, se târăsc ca nişte reptile pe pământul ud.

Budurescu comandă incolonarea. E o mişcare a umbrelor. E o desfacere şi întregire de poziţii.

— Stancule ce faci?

— Nu pot să dorm deloc...

— Petrucee...

— Am o mulţime de vedenii...

Umbrele defilează. E parada eroilor A celor mai buni. Bu-

durescu primeşte onorul. I se cuvine. El a reuşit ca nimeni altul, a luptat ca niciunul până la el. Lui i se cuvin toate onorurile. Şi umbrele eroilor, ale celor mai buni dintre buni, i le dă. Cu mâna la vizeră salută. Este salutul cavalerului.

Acum un an am văzut o paradă politică, impresionantă până la lacrimi. Floarea României păşea cadenţat, sub imboldul unor convingeri înoitoare, biruitoare.

Nu semăna însă cu aceasta.

Câmpul e întins şi e tăcere de reculegere. Salcâmii sub care stăm au încremenit. Sentinela care până acum nu-şi găsea stare, a împietrit şi ea. Stă cu fruntea plecată, cu gândurile duse. Apoi ridică arma pentru onor. Desigur, a văzut şi ea defilarea eroilor.

Nici înserările însângerate răstignite pe piscurile albe ale munţilor, pe care le-am trăit în lunile de vacanţă; nici spovedaniile îndelungi şi măgulitoare ale fetelor iubite; nici suspinul dureros şi adânc desprins din piept al mamei rămasă în uitate meleaguri; nici mângâerea primului gângurit al fiului meu Octavian, nu m'au cutremurat într'atât.

Ei au intrat pe porţile largi ale templului cu frunţile înspicate de zâmbet; s'au aşezat lângă altar, locul rezervat lor.

— Schimbă sentinela, camarade! se aude un glas...

— Cât e ceasul, bădie? o întrebare venită de nu ştiu unde.

— 12, neică!.. răspuns ca din pădure desfrunzită...

Plouă. Plouă nesfârşit.

La această târzie oră a nopţii de toamnă, în alte părţi, în oraşe luminate feeric, sau în cătune ca şi cel din faţă; în porturi sau pe drumuri, — câte umbre nu dansează macabrul vals al nevoitei soarte?...

Pe acestea toate le înţelegem. Ne-am întâlnit cu ele de atâtea ori. Le-am gonit.

Dansul acesta al umbrelor celor morţi la Movila Ruptă, la Liasevţi, la Vili, la Alexandrofca şi pe Nipru, nu l-a cunoscut nimeni până acum. El e rupt din puterea lor de a trăi dincolo de viaţa noastră.

ALEXANDROFCA

Alexandrovca

22 Iulie.

E o zi caldă. Fierbinte chiar.

Pe câmpurile galbene ca aurul, soarele se prăvale în snopi de raze strălucitoare. Fata morgana își dansează, în depărtările albastre, duhurile necurate.

Coloana de mașini a regimentului, se scurge pe drumurile de care, ca tot atâtea reptile înfometate. Mergem cu 30—35 km la oră.

Galbenul spicului copt, cât vrabia, verdele ca de broască al porumbului, ne dă impresia că suntem pe bărăganurile românești. Și cât de departe suntem de ele!...

În fața noastră se zărește un smoc de pomi. Capul coloanei se îndreaptă spre acolo.

Grupul de recunoaștere, format din câte-va tanchete și motocicliști, este primit cu focuri de brandt.

Toată lumea, cât ai clipi din ochi, a sărit jos, gata de luptă.

Cu toată surprinderea, nu citești pe fața niciunui ostaș, înfrigurarea. Se pornește la atac cu o siguranță demnă.

D-nii colonei Dămăceanu și Ionescu Don, sunt în fruntea coloanei.

Aci este ferma Alexandrovca.

Câteva case ascunse în desișul unor pomi, care au crescut și în stepă destul de înalți. In mijlocul pomilor, ca un careu de aproximativ 30 ha., lucernă. De o parte și de alta, lanuri de grâu, cât omul.

Cpt. Constantinescu și Verulescu, în capul escadroanelor

respective, încearcă o învăluire, atacând flancul stâng al inamicului. Cpt. Ghering, cu escadronul 2, — a cărui comandă a luat-o după moartea lui Buduresco, eroul dela Vili, — atacă din față.

Inamicul însă își retrage grosul forțelor înspre satul Alexandrovca, situat ca la 4 km, lăsând un fel de avangardă în puterea unei companii de mitralieră cu 1 ploton de aruncătoare.

Prima luare de contact se produce fulgerător. Nu ne dăm seama decât când un rănit își târăște piciorul.

Tanchetele prevăzute cu mitraliere și motocicletele înzestrate cu arme automate, puse la dispoziția regimentului, de Brigadă se năpustesc asupra dușmanului cu o furie demnă de ostași olteni care manipulează aceste arme.

Luptătorii noștrii sunt la câțiva metri în urma lor, întărindu-le puterea de foc. Tanchetele se reped ca niște berbeci de oțel în rândurile rusnacilor, îi urmăresc, mitralierele intră în funcțiune, lasă leșuri păgâne în lanul copt de grâu. Motocicletele cu puști mitraliere fac o manevră îndrăsneață, însă una dintre ele cade la ruși.

Slt. Teodorescu Sebastian, un brunet de o frumusețe ialomițeană, se găsește cu plotonul de pușcași la 200 m. de linia de rezistență a bolșevicilor. Grupa de mitralieră a serg. Babotă Ion, un pui de moldovean desprins din eroism răzeșec, îi asigură înaintarea. Babotă nu se înfrică de încăpățânarea păgânilor. El a învățat dela slt. Marinescu, conducătorul lui, că nu trebue să cedeze un pas.

Escadronul 2, după o luptă migăloasă, reușește să curețe ferma. Acum toată puterea atacului s'a deplasat spre răsărit și miază zi de pădurice.

Rușii opun o rezistență câinească.

O Tanchetă de a noastră i-a ajuns din urmă. Unul, cu o îndrăsneală diabolică, sare pe tanchetă și omoară pe slt. comant al plotonului. Situația era grea. Pușcașii și mitralieriștii noștrii văzând scena, mai cu seamă că bolșevicii speculând momentul se reped în fugă spre ei, — au o clipă de ezitare.

Dar reparația vine neîntârziat. Bravul și loialul Slt. Teodorescu Sebastian, sare pe tanchetă și cu o pușcă mitralieră împrăștie sămânța morții în inamic.

Băeții se reculeg. Pornesc în iureș neînfricat după eroul comandant, strigând „Ura! Mitraliera lui Babotă urlă răgușit. Vrea răsbunare. Sergentul caută cu ochii înfierbântați de ciudă, o poziție bună. O lumină vie îl trece prin pupile! a găsit-o. Face mitraliera acolo. O instalează cu o tactică și cu un spirit lucid nemaiîntâlnit. Apoi trage. Douăzeci de benzi. Cad rușii unii după alții, ca spicele sub coasă. E un morman de cadavre.

Un glonte venit cu o fluerătură spârtigoasă străpunge spatele slt. Teodorescu, perforându-i stomacul. Tânărul cavaler al eroismului se prăbușește de pe tanchetă fără să geamă sau să suspine. Îl ridică doi soldați, ducându-l la salvare.

Grâul fâșie ca trestia. E căldură sufocantă. Mă sguduia înfrigurarea nesiguranței. Suntem așa de singuri!

Depărtările se sfărâmau în foc. Mii de gânduri negre îmi trec prin minte. Stau pe marg'nea șanțului, cocoșat de spate pământul e cald, dar nu-l simt. Cred că am febră.

Din nou se aud schimburi de arme. Brandturile cad aproape de tot. Câte o rafală prelungă a mitralierei dușmane dușmane, parcă îmi stoarce tot sângele din inimă.

Foc tot mai aprig. Împrospătătorii vin după muniție, tot mai mulți. Rușii contraatacă escadronul I și o parte din al 3-lea cu o putere dublă.

Plec cu o motocicletă să aduc proectile de Bofors.

Câteva gloanțe, venite de aiurea, îmi trec pe la vârful nasului. Lângă mine, cade ajutorul de șofer serg. Anghel.

Nu ne putem lămuri direcția cartușelor. O singură părere rămâne valabilă: s'a tras din casele de pe marginea drumului.

Pornește o patrulă să facă inspecția acestor locuințe.

Într'adevăr, se găsesc câțiva soldați îmbrăcați civili, care au tras încontinuu, dar singura victivă a fost nefericitul sergent.

Își găsesc moartea prin împușcare.

Flăcăii s'au luptat eroic. Mai abitir decât strămoșii.

Plotonierul Chiticaru, înalt cât doi, cu mâinile cât niște lopeți, umblând numai în picioare, se găsește la grupa lui de Boforsuri.

Au apărut 4 care de luptă rusești. Flăcăii se retrag. Întrețin însă un foc viu.

Chiticaru sbiară. Țipă, urlă. Tot sângele i-a eșit în obraz.

Ochii i s'au injectat ca de băutură. Scuipă în palme. Dă casca pe spate. Nu stă. O aruncă de doi metri. Se aşează la un tun. Aduce lângă el două cutii cu proectile.

Carele s'au apropiat.

Chiticaru ocheşte, trage. Înjură, ocheşte, trage. Un car s'a oprit locului. Flăcăii de lângă tun, ridică privirile din pământ, se uită buimaci la colosul de fier care s'a oprit, dar şi la namila de lângă ei care nu se mai opreşte din înjurat, şi râd.

Alt proectil pleacă. Chiticaru se înalţă să-i vadă efectul. Încă un car s'a oprit. — Altă înjurătură românească; — alt scuipat în palme. —

Celelalte care se înapoiază. Focul tunurilor Bofors le urmăreşte îndeaproape.

D. Colonel Dămăceanu e negru ca pământul. Nu ridică fruntea. Stă pe linia şanţului, gârbovit, şi isbeşte cu bastonul rar, în lutul udat. Parcă a îmbătrânit cu 20 de ani!

Pe umerii lui apasă povara atâtor vieţi! Şi ruşii sunt gata să ne încercuiască!

Se ridică încet, parcă să nu turbure liniştea în care ne sbatem cu toţii. Se duce la „G". Cere ajutor de artilerie şi de trupă. Am impresia că e înţeles greşit. Ar vrea să spună adevărata situaţie, dar se fereşte de urechile care sunt aţintite spre receptor şi pe care nu le poate goni.

E în toată făptura lui un clorat ucigător. Îi citesc suferinţa pe faţă. Îi văd în inimă ghiara neliniştei care-i sfâşie speranţa.

D. Colonel Ionescu Don dă ordin, cu glasul lui baritonal, să se ducă muniţie cât mai multă băeţilor. Maşinile s'au apropiat toate.

Cpt. Nedon Ion, formează două plotoane cu ajutorii de şoferi, pe care, la aman, îi va băga în foc.

Un rănit, se târâe pe pântec, ca o reptilă. Ne spune că au căzut destui dintr'ai noştri.

Sergentul Tudorică Florea, telefonist, la marginea drumului. a fost sfârtecat în zeci de bucăţi de un brandt. Era un prieten sincer.

Maiorul Brusaliu, care are conducerea pe teren a operaţiunilor, raportează că după o regrupare şi organizare în dispozitiv nou, se încearcă un contraatac.

Un soldat a adus trei prizonieri; doui elevi de şcoală militară şi unul meseriaş. Nici unul dintre ei nu trece de 17 ani.

D. colonel Dămăceanu îi priveşte cu ochiu răutăcios. Suliţele privirilor lui calme altădată, îi străpunge. Le aplică la fiecare câte un baston, apoi dă ordin să-i interogheze.

Informaţiuni importante.

Fac parte din regimentul 531 Infanterie comandat de colonelul Popov. S'au retras continuu dela Nistru. Au afectate 2 baterii de artilerie. Intenţionau o învăluire a noastră, însă numămărul prea mare de maşini, i-a impresionat, şi crezând că sunt germani, s'au retras de aşa natură ca să-şi asigure o scăpare fericită.

Rusnacii vorbeau cu o hotărîre obrasnică.

Li s'a spus că fac o manevră generală, după care vor apuca spre Iaşi şi Bucureşti pentru a se întâlni cu alte trupe dela Nord; de aci, vor continua marşul asupra Berlinului.

Râdem toţi cu hohote de aceste nesfruntate nerozii, cu toată critica situaţie.

Cpt. Gheone nu-şi mai găseşte locul. Cineva a spus că tot plotonul 2 de mitralieră, comandat de slt. Marinescu, a dispărut.

— Tocmai Babotă!... Asta n'o cred!...

Chiticaru se apropie cu două cutii de proectile de Borfors.

Ne explică adevărata situaţie. Nu s'a pierdut nimic, nici o piesă. Dela tunari au căzut câţiva.

D. Colonel Dămăceanu felicită pe vrednicul român.

Observatorul, căţărat într'un ulm care ne umbreşte, spune că în satul care se vede, deosebeşte mişcare de trupe şi mai cu seamă de vehicule. Deasemenea pe drumul care duce înspre ferma pe care o stăpânim, se zăreşte mare animaţie.

A sosit cpt. Georgescu dela artilerie. Primeşte în pioasă ascultare toate lămuririle necesare. Dă ordin tunarilor lui să tragă.

Deoparte, părintele cpt. Silvestrovici stă drept ca o cruce. Se roagă, desigur, ca ajutorul Bunului Dumnezeu să nu ne părăsească.

D. colonel Dămăceanu, prinde a se înveseli. Dă ordin maiorului Brusaliu ca să contraatace dacă totul a fost organizat.

Nu peste mult, mitralierele încep să latre.

Serg. Durbac Gheorghe, porneşte cel dintâiu cu grupa lui. Într'o situaţie critică, având în faţă un cuib de mitraliere care făcea siguranţa unui ploton ce intenţiona învăluirea flancului nostru drept, — distruge cuibul de mitraliere cu grenada, dând posibilitatea întregului ploton să înainteze.

Băeţii sunt ca la 100 m. de poziţia ruşilor. Se comandă atacul la baionetă.

Mitralierele descarcă un foc ucigător. Tunurile au lungit şi ele tragerea ca să nu-i lovească pe ai noştri. Artileria bate satu. Alexandrovca şi drumul spre fermă.

Se asvârle grenade cu nemiluita.

Auzim strigătele victorioase ale voinicilor noştri. Îi îmbrăţişăm în inimile noastre calde.

Soldatul Gheorghe Ion se găseşte în fruntea grupei lui din Escadronul 1. O mitralieră duşmană îi bate de moarte.

— Hai, fraţilor! Hai fraţilor! strigă el, înaintând deabuşelea. Îndemnul lui îi face să-l urmeze.

Gheorghe Ion a fost un soldat liniştit. Nu s'a certat cu nimeni, nu a avut deaface cu nimeni. Dar acum e rândul lui.

Unul dela stânga-i, cade rănit. Nu se înfricoşează. Se întoarce spre cei de alături şi-i îmbie:

— Hai, măi! Hai!...

Românaşii merg. Gheorghe e şeful.

Deodată cade. Arma se rostogoleşte la un pas de el.

Capul i se propteşte în pământ. Mormăe ceva neauzit, apoi, punându-şi toate forţele se ridică, întocmai ca un taur care n'a fost bine lovit la primul ciocan.

Îşi reia arma. Cu mâneca vestonului îşi şterge sângele care i-a făcut pârâu pe obraz şi strigă din toată puterea rărunchilor:

— Înainte, fraţilor! Înainte!...

Gheorghe Ion e un moldovean. Pentru el jertfa nu are sensul adânc, dacă nu aduce după sine biruinţa. Deaceea el a învins durerea pricinuită de rana dela cap, şi-a reluat arma şi a pornit înainte

Camarazii sunt lângă el. Gheorghe li se para aşa de mare, aşa de înalt, că dacă n'ar executa ordinul lui, i-ar distruge pe toţi.

Glontele însă nu-l iartă. Gheorghe Ion se prăpuşeşte, lovit

din nou. Mâna dreaptă care i-a rămas încă sdravănă, o îndreaptă ca un stindard spre inamic, comandând:

— Înainte!...

A tăcut. Brancardierii l-au luat scăldat în sânge, trăgându-şi răsuflarea liniştit. Îşi făcuse datoria, aşa cum promisese la plecarea de acasă soţiei şi părinţilor.

Intensitatea focului nu scade. Înprospătătorii care au revenit după muniţie, dau veşti îmbucurătoare. Raşii, la un înverşunat contraatac, au fost împrăştiaţi. Poţi încărca vagoane de stârvuri păgâne. Sergentul Babotă dela mitralieră a tras 5000 cartuşe. Îi uruie capul ca o morişcă.

Cpt. Andrei dela Specialităţi, o comoară de banckuri şi năsdrăvănii povesteşte visul pe care l-a avut azi noapte.

Să ştii, Ghioane, că de câte ori voi visa femee în alb, am să pat aşa ceva!

Este singura figură vesela dintre cei prezenţi.

D. colonel se uită chiorâş la el.

Foc intens, dar cu intermitenţe: semn că bolşevicii se retrag. Aşa anunţă şi maiorul Brusaliu la telefon. Au luat numeroşi prizonieri, mai multe mitraliere şi au capturat foarte multă muniţie de tot felul.

Românii au ajuns în sat. Pe fiecare şosea sunt lăzi cu cartuşe şi arme trântite de garduri Cetăţenii care ne primesc cu ochii holbaţi, spun că mulţi au fugit.

Dela un colhoz, câţiva mai îndrăzneţi au adus bidoane de vin dulce şi unt. Le împărţim frăţeşte.

Ruşii se retrag în debandandă. Nu-i mai putem ajunge. Îmbarcăm.

Inima svâcneşte, bucuros, să-mi spargă pieptul. O grea încercare trecuse peste frunţile noastre senine, ca un nour plin cu grindină.

Acum băeţii sunt veseli. Incep să cânte. Au uitat iureşul, viforniţa de adineaori.

Interesant este sufletul românimei!

Mâncăm la o margine de sat şi dormim pe iarbă.

NINA ALEXIEVICI

Nina Alexievici

27 August.

— Către seară în satul Wesseleja, aruncat pe o pantă de deal prelung. Câteva case, mari cât nişte cutii de chibrituri; mai de grabă semănau cu bordeele româneşti de pe vremuri.—Două sau trei gospodării mai arătoase; în colo, iarba crescută pe acoperişuri şi bălăriile din ogradă fără zaplazuri, demonstrau viaţa câinoasă, mizeria a acestor gospodări al căror rost pe lume nu era decât „robotul" la „kolhozul" din sat.

Intrat la prima casă din sectorul Escadronului, un miros greu, închis, ca de tavernă mucedă, m'a forţat să ies imediat. O femee înaltă, uscăţivă, cu obrajii scofâlciţi, galbeni ca foaia de tutun, cu ochi albaştri mari, lipsiţi de lucirile sănătăţii, a apărut dintr'un chelar. M'a întâmpinat cu un zâmbet fad, stors din tristeţile ce-i apăsau traiul şi s'a apropiat cu încredere, deschizând uşa.

Femeea înaltă, uscăţivă, mi-a adus o bucată de pâine neagră ca pământul. Mi-a spus în ucraineană, pe care acum, după două luni de permanent contact cu oamenii de pe aci, am început s'o pricep, că alta mai bună nu are. — Nu-i cerusem nimic. Gestul ei, m'a impresionat. Felul cum mi-a întins pâinea aceea de grâu, măcinat la râşniţă, coaptă în formă, mi-a desvăluit mai mult de jumătate din sufletul ei.

Cantonam pentru nouă zile în Wesseleja, în refacere. Inamicul fusese respins până la Bug. Ultimele ştiri de pe front, auzite la radioul dela popota ofiţerilor, ne îmbărbătau.

Femeea între două vârste, şi-a căutat de treabă. Vaca

venise dela păscut și ronțăia niște cioturi de strujane lângă o căpiță de pae.

Amurgul se lăsa ca o draperie fină, subțire la început, apoi, umbre tot mai negre, de catran, fâlfâiră peste vale, urcând greoiu înspre sat.

O lampă cu feștilă cât o unghie se aprinse în fereastra mică, licări de câteva ori până ce femeea deșertă laptele muls în altă oală, apoi se stinse.

Ana Alexievici, așa se numea femeea, — căuta să-mi motiveze. Avioanele treceau des și „bombeau", — cum spunea ea în românește.

Ne-am așezat pe un scaun lunguet.

Prin întunerec, figura ei uscățivă se desemna ca o poamă stoarsă.

Mi-a spus, atât cât au ajutat-o puterile, pe limba ei, că are bărbat, care a fost luat de bolșevici de aproape o săptămână; o fată de 18 ani, — mi-a arătat pe degete vârsta copilei, — plecată într'un sat vecin la neamuri. M'a întrebat dacă-i ucidem pe ucrainienii care se predau.

Avea în glas o tremurare emoționantă; sinceritatea aspră, neocolită a sufletului, care tânjește la o eliberare de ani și ani; o tristețe îndoliată, cuprinzătoare.

Atunci a apărut Nina Alexievici, fata ei.

De o frumusețe ucrainiană. Nina ducea ca pe un trofeu tinerețea celor 18 primăveri. O frunte patrată, înaltă, sub care se svârcoleau, într'un neastâmpăr diabolic doi ochi albaștri mari, fosforescenți, plini de patimi; tenul de un brunet intermediar, evidenția roșul carminos al buzelor senzuale ce acopereau o dantură de vedetă. Ca doi grauri încălziți în mâini de copil, sânii pietroși, săltau robust pe pieptul puternic.

Nina știa nemțește, ceeace m'a bucurat nespus. Ne puteam înțelege.

— Nu te temi, așa frumoasă cum ești, să umbli prin noapte? am întrebat-o după ce-i eliberasem mâna dintr'a mea. Am intrat în casă.

— Deloc! mi-a răspuns ea. cu un aer de încredere superioară. —

Am privit-o mai atent. I-am observat o tremurare a buzei

inferioare, pe care se căsnea să și-o stăpânească.

Pe o masă care nu depășea un metru lungime și 50 cm. lățime, o oglindă, câteva fotografii prost retușate, o solniță și niște cărți de joc. Pat de scânduri, acoperit cu pae, pe care le camufla numai în parte un țol vechiu. Intr'un colț o icoană a Maicii Domnului.

Văzându-mă că mi-am pironit ochii asupra odorului sfânt, fata a venit în fața mea, a făcut o mătanie și s'a închinat, arătându-mi că e creștină.

Apoi, cu o repeziciune de veveriță, a adunat cărțile de joc de pe masă.

— Moloco, da? m'a întrebat, căutând să iasă.

— Nu, nu! Mai bine să mai stăm de vorbă! am oprit-o locului.

Moloco, însemnează lapte. Singurul aliment pe care soldații noștri îl cer respectos cetățenilor când poposim în sate, contra plată.

— Nina, de ce nu te-ai căsătorit? o chestionez îndrăsneț.

Se așează pe un scaun. Clipește des din ochii ei fosforescenți, albaștri. Intrebarea mea a venit ca o lovitură de satâr. Parcă i-a paralizat mișcările. Se simte stânjenită în fața mea. Ar vrea să-mi întâmpine curiozitatea cu un zâmbet, dar buzele se arcuesc spasmodic, urîțind-o.

Intră Ana Alexievici cu un borcan cu lapte. Il pune pe masă și părăsește camera cu o înfățișare călugărească.

— Să nu crezi că mă tem de mama! îmi spune ea categoric. Nu!... Și pentrucă ești așa de curios, am să-ți povestesc. De când ai călcat pe pământul Ucrainic, cred că n'ai întâlnit fete care să depășească vârsta de 16 ani. La noi, — continuă ea cu o voce dulce, — fetele se mărită foarte tinere. La 20 de ani, au doi sau trei copii. — Nu ți-aș putea spune motivul. E ceva moștenit.

— Bine. Dar d-ta?

— După ce am terminat șapte clase la școala din sat, am plecat la Odessa, la gimnaziu. — Poate ai auzit despre Odessa. Este al doilea oraș al Ucrainei. In privința vieții sbuciumate, ocupă primul loc. — Aveam cincisprezece ani, când am cunoscut frumosul oraș. Să știi că la noi e mare lucru ca o fată din

această regiune să meargă la școală la Odessa. Cartea nu mi-a plăcut. Mi s'a părut ceva greu. In schimb, m'a pasionat muzica.

— Desigur, ai renunțat la școală ca să te faci artistă? am interogat-o batjocoritor.

— Nu chiar așa. — Mi-a plăcut chitara. Am și acum o chitară. M'am apucat serios să învăț acest instrument. In trei luni cântam orice. O pasiune a mea. Școala o neglijam, o neglijam complet. M'am împrietenit cu fata unui evreu bogat. Mergeam în casa lor. Evreica avea un frate care cânta din acordeon.

— Ați început să vă iubiți, natural!...

— Nu! Pe jidani, ucrainienii îi urăsc de moarte. In schimb, am primit să cântăm amândoi.

— Tot acolo e ..

— I-am respins orice evreului. S'a întâmplat altceva. Un ofițer de marină, s'a introdus în viața mea. L-am iubit din primul moment, cu sinceritatea celor cincisprezece ani, cu sufletul plin de visuri înstelate. — Dar ofițerul n'a fost sincer. M'a înșelat.

— Și pe urmă ?...

— Pe urmă, am renunțat la tot ce mi se oferea în alte părți. Mi-am luat chitara și am revenit acasă. Sunt doi ani de atunci. Am vrut de atâtea ori să plec de aci, să părăsesc satul. Să ajung la Odessa și să caut ofițerul de marină a cărui fotografie o vezi aci. Poate l-aș fi întâlnit. Dar nu m'am putut hotărî până într'atât ca să pot pleca. Mama mă iubește prea mult. Tata, care e luat de bolșevici, pe aceeași măsură.

Și-a pironit privirea pe fotografia ofițerului de marină așezată pe masă. A rămas ca pierdută. Unde se va fi gândind Nina Alexievici.

— Nina! a strigat-o mamă-sa, vârînd capul pe ușă.

Fata s'a sculat ca arsă, fără să întoarcă privirea. Imi împărtășise prea multe. — Se rușinase de cele ce făcuse, sau era o ușurare pe care o trăia într'un mod particular.

Ana Alexievici a venit și mi-a arătat patul, spunându-mi că pot să dorm.

* * *

A doua zi, Nina a apărut îmbrăcată într'o rochie subțire, nflorată, cu mânecuța. In picioare purta pantofi de pânză și șosete albe. O pieptănătură îngrijită.

Discret, a bătut la ușă și mi-a adus lighianul plin cu apă isă mă spăl.

Parcă ne cunoșteam de luni de zile. Un zâmbet cald, fecioreInic, s'a desprins de pe buzele-i cărnoase. L-am primit ca pe un salut.

— Cum ai dormit Nina ?

A refuzat să-mi răspundă, sau poate a așteptat să insist.

— Ai dormit bine? am repetat.

— N'am dormit deloc. M'am sbătut toată noaptea. M'au mâncat mii de lighioni. Am visat ceva urât! a râs ea capricios.

— Ce anume ?

— Nu te interesează ..

— Totuși vreau să știu...

— Mai bine lasă... Mama ți-a fiert lapte... Ea care credea că ai să ne omori peste noapte.

— Vai, Nina, se poate să crezi așa ceva? i-am reproșat convins că a fost și o greșeală de-a mea că nu le-am lămurit îndeajuns asupra misiunii noastre pe acest front.

— Bolșevicii așa ne-au spus, — începu Nina Alexievici, — după ce se gândi puțin. Mai ales pe femei și copii. Pe noi, fetele, ne necinstiți, iar la copii le scoateți ochii și le tăiați capul...

— Și tu ai crezut Nina ?

— N'am crezut, dar...

— Dar ? !...

— Am așteptat să văd ce se întâmplă... Tocmai contrariul.... Dacă s'o termina odată măcelul, am să mă duc să văd Bucureștii, despre care mi-a spus cineva, — tot un român, — că e tare frumos.

— Da, Nina, să vii!... Te vom aștepta... Poate ai să ne cânți ceva atunci...

Nina a răsturnat capul pe spate copilărește și a slobozit un râs ștrengăresc. Dantura ei frumoasă, albă, a lucit ca o limbă de briceag. Era atât de naturală înfățișarea sa în acel moment, încât mi-a înflorit gândul să mă reped s'o prind de mână și să-i sărut fruntea luminată.

— Iți cânt și acum! Imbracă-te!... mi-a ordonat ea,

Când am ieşit în ogradă, soarele îmbrăcase cu un macat roşiatic cât se vedea cu ochii. O răcoare tare, de primăvară Am sorbit nesăţios aerul curat şi liniştea pătrunzătoare.

Nina a adus chitara.

— O, vezi? ! Cânt tare frumos!...

— S'aud!...

Ne-am aşezat pe scaun. Lângă Nina. Ea a început să ciripească cu o dexteritate de maestru coardele instrumentului. O melodie săltată, aprinsă.

— E un cântec de pustă, m'a lămurit ea..

Se arcuise pe chitară; o strângea la piept ca pe un amant. Zâmbea platonic. Un ciripit de graur. Bănuesc acum, că atunci Nina înţelegea toate lucrurile firii altfel. — Prea se transfigurase.

— Îţi place?

— Mult, mult de tot!.. Te rog cântă mai departe!...

Camarazii s'au strâns roată în jurul Ninei. Toţi o privesc cu ochi mari, plini de simpatie. Citeşti în mulţumirea lor, sufletul românesc. Nina râde şi parcă ar vrea să-mi spună ceva, dar se abţine. — Bănuesc jena ei.

— Lasă-i să asculte. Două luni s'au comportat ca eroii. Atâtea zile şi nopţi s'au târît pe brânci.. muzica place românilor.

Şi Nina Alexievici cântă mai departe.

* * *

Plecarea din Wesseleja care fusese anunţată pentru ora 4 după amiază s'a amânat. E 17 August. D-l colonel Dămăceanu a fost la Brigadă. Se vorbeşte insistent despre o eventuală reintoarcere a noastră în ţară. Soldaţii discută aprins grupuri, grupuri. Se fac planuri de viitor Unii îşi promit altora vizite, pentru a sărbători în vin şi petreceri biruinţa trupelor române.

Faptul că s'a amânat trecerea Bugului, ne umple inimile de speranţe.

Se înserează încet. Un soare ca scos din cuptor scoboară lent după deal. In aer, fâlfâe svonuri bineprevestitoare. In sectorul escadronului greu e un vacarm. Un şofer, pare-mi-se sergentul Văduva, cântă din fluer. S'a încins hora. — Se aude ropotul bocancilor până la noi.

Nina mă ia de mână şi mă invită s'o conduc la locul bucuriei ostăşeşti, pentru a nu fi singură. Mă conformez.

Băeţii, cum o văd, se dau în lături, în semn de respect. Ea îmi spune însă ca să continue jocul, deoarece vrea şi ea să înveţe. Chiar se prinde într'o horă.

— Haraşă! haraşă! se gudură ea ca un căţeluş de rasă.

Apare un patefon. Nina se repede să controleze plăcile. Găseşte valsuri, tangouri, foxtrotturi. Manevrează singură aparatul.

Jucăm. Nina învârteşte valsul foarte bine. E sveltă ca o albină. Râde şi spune. Râde şi melodiază.

Când a obosit se aşează pe scaun şi ne priveşte.

— Haraşă romanscki!...

Balul acesta în miniatură se continuă până târziu, când căpitanul escadronului, apărut pe neprevestite, mă strigă pe nume.

— Voi iucaţi şi mâine treceţi Bugul! ne spune el...

Toţi se întristează şi tac. Parcă au primit o veste de moarte. Mai bine nu ne spunea. — Dar atmosfera apăsătoare nu ţine decât o clipă şi caporalul Pruncu rupe zăbranicul tristeţii:

— Putem să trecem şi Volga, numai sănătoşi să scăpăm, domnule căpitan!

Şi patefonul începe iar...

Am dus-o pe Nina până acasă, fără să schimbăm un cuvânt. Ceva greu îmi apasă sufletul. Mă gândeam la locurile de acasă. La prieteni, la aventurile tinereţii. Ceva, ca o năvală, mi s'a urcat în coşul pieptului. Am vrut să încep o spovedanie, dar m'am gândit că e lipsită de sens.

Aşezaţi pe scaun în faţa casei, i-am mângâiat mâinile catifelate, umărul rotund, părul mătăsos. Nina se uită străin la mine. Inţelegea perfect de bine gesturile mele şi clocotul din suflet.

Când i-am sărutat fruntea ca pe-o icoană, Nina a tresărit şi m'a apostrofat cu un gest din deget. S'a apropiat mai mult de mine, ca de o pavăză, ca de un ocrotitor, ca de un părinte şi a suspinat.

Îşi va fi adus aminte, poate, de ofiţerul de marină din Odessa, despre care îmi vorbise? Sau, poate, alt proces se va fi produs în sufletul ei sincer? N'am întrebat-o. Imi venea pe dos.

A plecat de lângă mine fără să-mi spună bună seara.

* * *

Șoferii au pornit motoarele. Ne despărțim de Wesseleja la 3 și 45 minute. Tot satul e pus în picioare. Huruiala mașinilor „Praga“, e infernală. Se așteptă doar semnalul, pentru ca reptila coloanei să-și reia mersul.

Nina Alexievici a sosit dela „robot“ cu o oră mai devreme să plec. Poartă o tristețe bizară. Când o privesc, îmi vine să isbucnes în râs. Ea însă mă măsoară de sus până jos cu un ochiu mohorât, parcă dușmănos. E supărată.

O rog să-mi desvălue motivul indignării. Nina îmi arată mașinile regimentului pline cu soldați și e îngrijorată dacă vom scăpa cu viață.

— Nu te teme, Nina!... Nouă ne are grija Dumnezeu!...

— Dar ce, Dumnezeu e român? mă înfruntă ea pe negândite.

Da, e român! S'o știi asta!...

Râde...

Dăm mâna camaraderește. Nina lasă capul în pământ ca într'o rugăciune. Ar vrea să-mi spună ceva dar nu poate. Simt că o podidește plânsul.

Coloana a plecat. Nourii de praf se ridică până în slava cerului. Flăcăii au început să cânte.

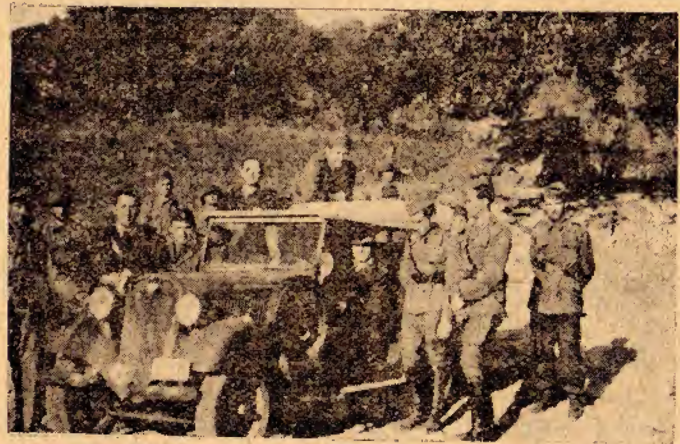
Nina Alexievici a rămas cu mâna ridicată, privind lung după noi...

PE NIPRU

Pe Nipru

Orăşelul german *Kronaw*, a însemnat pentru noi toţi o adevărată reconfortare, ca o ploaie binefăcătoare căzută după îndelung anotimp secetos.

Cetăţenii germani, ne-au primit cu căldările cu lapte, cu suchiuri de pâine proaspătă, cu aromă tare, cu calupuri de unt cu miere, cu prăjituri.

După instalarea postului de comandă, ofiţerii şi subalternii găsesc momentul să zâmbească în faţa obiectivului.

În bucuria cu care suntem întâmpinaţi aci, la atâţia amar de km. de patria lor scumpă: Germania în simţimintele nobile pe care ni le împărtăşeşte fără nici o precupeţire, — se limpezesc până în adâncuri durabilele legături ce unesc, de azi înainte,

popoarele noastre, înfrățite într'un suprem ideal comun.

Nimerim la gospodărie cu mai multe fetișcane. Sunt guralive ca niște melițe. Nu ne mai slăbesc cu întrebările: de unde suntem, dacă am mâncat, cât timp stăm aci, unde plecăm, câți ruși am omorît?...

Toate au ochii căprui. Una mai sburdalnică, dar și mai frumoasă, se urcă pe motocicleta noastră și încearcă zadarnic s'o pornească. Nu-i pot satisface arzătoarea dorință; motociclistul, plecat până la comandă, a luat cheia de contact la el.

Până ne spălăm, — o masă încărcată cu toate bunătățile, a fost pregătită.

Nemțește ne înțelegem perfect. Băeții se uită cu jind la no cum vorbim o limbă străină.

De undeva, apare și un patefon cu multe plăci.

Două luni s'au scurs de când nu am mai auzit muzică la masă.

Fetele mănâncă alături cu noi. Sunt atât de comunicative, atât de vesele; în ciripitul lor tineresc, în exaltarea aceea nevinovată a vârstei, — sunt prezente toate caracterele puternicei rase germane, pe care, în mijlocul masei slave, aceşti reprezentanți, le exemplifică.

Toți sunt dispuși pe petrecere.

Sandu, omul de serviciu al căpitanului, a ajuns la matcă.

— Vreau să dansez, dom'le elev! îmi spune el la ureche.

Transmit dorința lui, natural și a celorlalți, fetelor, care o primesc cu un clinchet de râs, ca al unor zurgălăi.

Retrași într'o cameră, care se populează îndată până la refuz, petrecerea se înfiripă. Un rusnac înalt, solid, ca de 35 ani, angajat și el cu soldații, se vaică că de un an și ceva nu a a mai tras la măsea. Mai bine nu ne mai spunea!...

În schim, îl servim care mai de care cu tutun. Rusul fumează țigare după țigare.

Prin semne, prin mimică, Sandu, spune diferite gogomănii, de care fetele, strânse ca puii de găină în jurul lui, râd cu hohote. Sandu însă nu e prost. Profitând de hazul lor sănătos și natural, le ciupește și le dă să înțeleagă gânduri mai înaintate. Fetele se prăpădesc de râs...

— Sandu ciorti! spune ele pe rusește...

Afară e un cer înstelat ca în Teleormanul meu. Luna de câteva seri stă spânzurată, ca o batistă de dragoste, într'un pom, care străjuește o fântână în stil american.

Melodiile patefonului se aud până departe prin noaptea răcoroasă.

Când toți au obosit deabinelea, reuniunea ia sfârșit.

Un agent anunță că mâine la ora 6 plecăm spre Nipru.

Mă trântesc în pat, — primul pat după atâtea luni și mă frământ să adorm. O simfonie de gânduri, care de care mai năsdrăvane, îmi colindă prin creer.

Seara aceasta mi-a amintit iarăși prietenii de petreceri, ziariștii și scriitorii din Capitală cu cari am plănuit atâtea și am răsturnat mese și scaune prin localuri, târziu dinspre ziuă, ascultând țiriitul, ca de greer, al unui lăutar pe jumătate adormit. Mi-a trecut prin fața ochilor tot Bucureștiul acela sbuciumat, în care se cântă ultimele șlagăre, în care se dansează sub puterea alcoolului aproape de macabru; — o aventură și-a înfipt și ea colții în inima aceasta păcătoasă, care tânără și sglobie, m'a împins la atâtea năsdrăvănii.

Mă gândesc la soție. Nu i-am scris de atâta timp. Dela Nistru nu știe nimic de soarta mea,

Dar ce contează toate acestea; ce valoare au visurile de viitor; ce importanță are faptul că te-ai născut pentru alte celea decât pentru a mânui arma, grenada sau tunul când mâine creerii, împrăștiați de un obuz, vor zace ca o broderie, pe câteva fire de iarbă sau pe un bulgăre de pământ?

N'am lipit geană de geană. O stare de nervi acută.

Amintesc toate acestea pentrucă ele mi-au urmărit în permanență pașii gândurilor în operațiunile dela Nipru, cu toată gama lor de suferință și de înstelate aspirațiuni.

Când s'au revărsat zorile, de o frumusețe unică, umblam năuc prin ogradă, așteptând deșteptarea căpitanului, pentru a se duce la comandă.

Am privit înspre răsărit; soarele împrăștia snopii de raze cu o bunătate cerească; violetul acela, pe care-l surprinzi în prima secundă a răsăritului, era ca o somptuoasă lucire de verighetă care dispare apoi în flăcările unui foc de scrisori de dragoste.

Maşinile au început să durue. Coloana nu mă aşteaptă să-mi dichisesc amintirile.

Când motocicleta a buşnit pe poartă ca glonţul din ţeavă, am scos un oftat, care m'a durut până la ficaţi.

* * *

Drum cu multe hopuri şi praf şi mai mult. Trecem prin două sate lungi. Femeile, copiii şi bătrânii, singurii care au mai rămas acasă, ies în bătătură şi ne primesc cu cu mâna ridicată. Coloana nu staţionează în marşul acesta.

În *Procovca*, comuna unde vom rămâne nu ne mai distinge dacă suntem soldaţi, care peste câteva ore vor ocupa poziţie sau hornuri. O cămaşă de praf ne îmbracă de sus până jos.

Uliţa principală a comunei este plină de maşini germane: Un batalion de vânători de munte sunt în refacere aci.

Cantonăm pe unde apucăm, într'o admirabilă înfrăţire cu camarazii germani care ne aduc apă, ne dau ţigări şi gamele cu ceaiu.

Ei, nu vor rămâne mult aci. Se vor deplasa sau la nord sau la sud, pentru a întâlni restul regimentului, pentru ca împreună apoi să treacă Niprul.

La 8 — 10 km. spre răsărit, curge Nipru. Aproape cât Dunărea de mare, te înspăimântă privindu-i rostogolirea în valuri

Satul *Mihailovca*, unde vom ocupa poziţie, care la 15 km. departe de Procovca, — aci va rămâne trenul regimentar, — este aşezat shiar pe malul fluviului, atât de aproape de apă, în cât te surprinde cum de nu dispare în fiecare primăvară când apele sălbatecului fluviu cresc peste matcă, revărsându-se.

Sâmbătă 30 August ne instalăm pe poziţie pe liziera răsăriteană a satului. Dispozitivul regimentului este astfel aranjat, încât acopere întreaga plajă a Niprului, loc formidabil pentru eventuale operaţiuni inamice

O pânză de apă ca de 300 m. ne desparte de un ostrov pe care natura a plantat, din belşug, o vegetaţie luxuriantică, ca la ecuator.

Din zori şi până seara, o căldură sufocantă. Se lipeşte cămaşa în spate.

În sat lume multă. Nu s'a luat nici o măsură. Operaţiunile

de până acum nu impune. Pe câmp forfotă mare: se strâng paele şi se fac şuri.

Băeţii ies cu bidoanele la apă. Se opresc de vorbă cu ţăranii, îi întreabă despre bolşevici şi ceeace aud nu-i prea interesează.

Două zile a domnit o linişte imensă. Cu ochii aţintiţi pe oglinda apei, roşiorii colonelului Dămăceanu, ostaşi încercaţi, urmăresc ascunse mişcări dincolo.

Seara 1 Septembrie. Artileria duşmană, camuflată după dealurile masive de dincolo, începe balul. Băeţii, care uitaseră de răsboiu, se ascund în gropi.

Din informaţiunile căpătate s'a putut stabili că dincolo de apă sunt pe picior de a forţa Niprul, trei regimente de infanterie, 4 baterii de artilerie, care vor face pregătirea şi circa 20 bărci blindate, cu motor, care vor transporta pe bolşevici până la malul pe care-l păzim.

Armatele germane care vin dela Sud şi dela Nord, au înconjurat aci, într'un cerc de mari proporţii, mai multe divizii ruseşti. Se presupune că ciolovecii vor încerca să spargă frontul în acest sector.

Colonelul Dămăceanu, ilustră figură de comandant, a convocat comandanţii de escadroane, dându-le ordine în consecinţă. Postul de comandă al regimentului s'a mutat aproape de poziţia pe care o stăpânim. Câteva şuri de pae împrăştiate pe un câmp vast, adăpostesc pe şefii noştri erarhici.

Comanda operaţiunilor la Mihailovca se încredinţează maiorului Brusaliu Belizarie, care stabileşte cu minuţiozitate fiecare lucru de făcut în cazul unui contraatac rus.

S'au identificat câteva bărci care manevrează de colo colo, fără să fie îndrumate într'o direcţie precisă.

De-acum ne putem aştepta la orice.

Din dimineaţa de 2 Septembrie, artileria bolşevică, uşoară şi grea şi mai ales brandturile, bat cu o îndârjire câinească.

Movilele, străvechi locuri de straje, sunt făcute ferferiţă. Se trag chiar mai multe proectile în acelaş loc.

Obuzul vine fâlfâind ca o dropie, isbeşte pământul tare, neplantat de mult, crăpat, se sparge cu o răbufnire din adâncuri şi schijele sar în toate părţile ducând cu ele câte un liliac de noapte al morţii.

Pe multe le auzim sbârniindu-ne pe la urechi. Ne uităm unde cad, măsurăm distanţa dintre noi şi locul unde a căzut moartea şi ne scărpinăm în cap.

Unele se duc aşa de departe, încât pe deasupra noastră, nu fac decât să fluere. Unii mai atenţi se jură că le văd cum se rotesc prin aer. După părerea altora, ruşii nu trag decât să ne sperie; după alţii că de teama germanilor, cheltuesc muniţia să nu le mai fie capturată.

Realitatea este că în aer este e un infern. Bombele artileriei noastre se întâlnesc cu ale lor. Şi plugul lor ară, parcă noi am fi venit aci să semănăm.

Tirul artileriei continuă cu înverşunare şi în ziua de 3 Septembrie.

Florile morţii, semănate din larga mână a inamicului, zac cu lugeriie frânte pe câmpul îndoliat.

Pământul tremură din temelii, ca o osânză răsturnată într'o albie. Parcă, duhuri necurate, sapă tuneluri pe dedesubt, aruncând cu baroasele în toate părţile. Vibraţia aerului înceţoşat ca şi a lutului, te impresionează adânc. Cred că toată, obuzeria rusă este concentrată aci.

Câte-un stol de gloanţe ca nişte pitulici, scăpate din ţevile armelor automate lunecă pe oglinda apei Niprului, ca nişte bărcuţe cu pânze. E ca un semnal. Din toate părţile se pornesc păcănituri, care-ţi înţepoiază părul pe piele.

Astfel se face că duşmanul reuşeşte o operaţiune de trecere în subsectorul cpt. Trandafirescu Dan.

Rănit în operaţiunile pentru forţarea Nistrului, cpt. Trandafirescu, orfan de răsboiu, regăseşte regimentul, după vindecarea ranei, în satul Wesseleja, dincolo de Bug.

Voluntar până la limita maximă a vieţii lui încordate; muncitor îndârjit, dând muncii şi perseverenţii valoarea primelor postulate ale existenţii umane, gata să se jertfească în fiecare moment, în fiecare clipă, — acesta era cpt. Trandafirescu.

Bărcile blindate transportă dincoace inconştientele epave ale unei armate fără ideal. Ca nişte monştri întărâtaţi, bolşevicii se reped spre poziţiile escadronului.

Cpt. Trandafirescu Dan, comandă asaltul şi atacul la baionetă. Lătratul căţelelor, infernal, umple valea Niprului. E o huruială, pe care auzul o suportă cu mare greutate.

În fruntea primului său ploton, cpt. Trandafirescu se asvârle asupra duşmanului cu o aprigă înverşunare. E un salt simbolic.

Eroul, în clipele cele mai dificile ale luptei se desăvârşeşte; atunci se limpezesc cu adevărat apele furtunoase ale conştiinţei lui eroice.

Şi cpt. Trandafirescu, purtând în sânge prinos din sânge de erou, se ridică acum ca un vultur împreună cu ai săi,

E o încleştare duşmănoasă; o viforniţă aspră; o sforţare crâncenă.

Gloanţele vin ca o avalanşă, ca un prăpăd, ca un crivăţ.

Flăcăii se svârcolesc ca şerpii, se năpustesc ca tigrii, au înfăţişări de nerecunoscut; nişte apariţii depe pământuri necunoscute. Sângele, în fiecare dintre ei, aleargă mai viu decât gândul; făptura lor e vânată de ciudă.

— Înainte flăcăii mei! Băeţi, înainte!...

Şi firele de nisip, şi pietrele colţuroase presărate, şi firele de iarbă înfipte ici şi colo, s'au răsculat înverşunate. Dacă timpul ţi-ar permite să te pleci cu urechea lângă ele, le-ai auzi mugetul, le-ai pricepe revolta. Şi satul Mihailovca tremură, parcă hora ielelor s'ar învârti haotic peste case, peste arborii cu fruntea plecată supus, ca o aripă rănită de porumbel.

Un glonţ de mitralieră îl isbeşte drept în inimă. Cpt. Trandafirescu se frânge ca un brad sub furtună; furtuna aceea pe care o trăise atât de înalt în şuviţele sângelui lui eroic; musonul acesta al nebuniei umane topit în teluriea fierbere a sângelui.

El cade, erou între eroi.

Involburarea aceasta de epopee, spasmodica frângere a unora şi ridicarea mecanică a altora; furia descărcată fără raţiune şi fără credinţă; blestemul raselor şi al vieţii, — s'a terminat cu victoria noastră.

Ultimile elemente ale bolşevicilor, acelea care scăpaseră de secerea morţei, — au fost svârlite peste Nipru.

Iar liniştea, cu un prinos pe care natura il aducea căpitanului mort, a cuprins deodată imensa vale a sălbatecului fluviu

Băeţii încep să strângă răniţii. Avem şi noi pierderi destule.

Subofițerul Drăghici, roșcovan, limpede la cuget și întreg la faptă e mutilat oribil. Ne uităm lung la el ca să-l putem identifica. Are vânătăi pe față; lovituri de bocanci pe frunte, pe tot corpul. Un soldat ne spune că a fost rănit și l-au ajuns rușii în sforțarea lui de a se retrage. Un tablou fioros.

Ne închinăm.

Barbarismul bolșevicilor, este deadreptul incalificabil.

Noi le pansăm răniții, le dăm pâine din pâinea noastră, din ultima bucățică pe care o mai adăpostim în sacii de merinde, le oferim apă să-și stâmpere setea. Ei, în schimb, pe ai noștri, cari au nenorocul să le cadă în mână, îi mutilează. — Drept recompensă.

La poalele unui arbust crescut chiar lângă apă, un moșneag vine cu un dulău, pe care-l ține de lanț.

Moșneagul e o figură impresionantă. O barbă bogată îi încadrează figura ovală, cu trăsături particulare. Băeții se reped la el, întrebându-l diferite lucruri despre cei de dincolo. Moșul are un deosebit respect pentru câinele lui. Are credința că ține la el mai mult ca la un copil

În stânga noastră luptă regimentul 5 Călărași; în dreapta, 9 Roșiori. În sectorul acestor unități însă, nu se semnalează nicio mișcare.

Regimentul nostru în toate operațiunile cari i s'au încredințat, a avut parte de situațiile cele mai critice. Părcă un blestem ceresc a căzut asupra tuturor. Cu toate acestea, însă, le-a rezolvat, datorită bravilor lui ofițeri, — mai cu seamă capacității militare a colonelului Dămăceanu și vitejiei proverbiale a ostașilor, — într'un mod strălucit

S'a dat ordin pentru evacuarea satelor: Mihailovca și Anestasievca, de pe malul drept al fluviului.

Trec căruțe încărcate cu ce bruma oamenii necăjiți și-au putut lua în pripă: câteva așternuturi rupte, o pâine, două. Copiii merg în urma vehiculelor schiopătând.

Soldații se comportă exemplar cu acești bejenari, îi îmbărbătează; oamenii îi privesc cu încredere.

Noaptea cu stele mărunte. Soarele a apus mai devreme ca în alte dăți, roșu ca jăratecul.

Colonelul Dămăceanu, dă ordin cpt. Verulescu, să ocupe, indiscutabil, firul apei.

Situație foarte grea.

Flăcăii scoboară prăpastia malului ca niște alpiniști. Într'o liniște de catacombă, toți își sapă amplasamente.

Cpt. Verulescu telefonează rezultatul.

Patrule duble pe tot frontul.

A doua zi, 4 Septembrie, cpt. Verulescu, descopere pozițiile artileriei inamice. Se deplasează la primul post de observație al artileriei noastre, pentru a semnala. Întâlnește acolo, lângă apa Nipruluí, într'un boschet, pe cpt. Stănescu, cu care, într'o sublimă colaborare, acționaseră magistral..

Înalt și spătos, senin ca o față de oglindă, manierat din porniri cavalerești instinctive; glumeț uneori, însă serios documentat în fiecare acțiune, cpt. Verulescu, comandantul Escadronului I, purta, — cu întreaga-i alură toga demnității și medalia jertfei, ca pe virtuți ales educate.

Dela începutul răsboiului, sub povara atâtor răspunderi, s'a impus ca un comandant de elită, pentru care biruința nu este numai un act întâmplător, al hazardului. Ea este un bun la care ajungi prin: voință, muncă, jertfă.

Acolo, în ascunziș, examinau situația. Un obuz inamic îi surprinde, cu un minut mai devreme, de a se despărți.

Cpt. Verulescu înfrățit în destin cu camaradul lui cpt. Stănescu din artilerie, este sfârtecat de schije în bucăți. Din falnicul lui trup, din dârza lui făptură nu mai rămân decât câteva fărâme de carne.

Cpt. Verulescu, prin faptele tale, prin jertfa ta, ai ridicat spre însoritele culmi ale eroismului sufletul tău dornic, însetat de adevăr și dreptate.

L-au strâns într'o prelată.

Colonelul Dămăceanu strânge din dinți și oftează îndelung

* * *

Bolșevicii trec din nou apa. Bărcile, lunecă pe apă.

În urma unui nou atac, cad răniți: lt. Andreescu Ion, care luase comanda Escadronului I, slt. Cepleanu, eroul dela Prut, slt. Groapă, un rar caracter și neînfricat luptător.

Bolșevicii se refugiază într'un „colhoz", un fel de grajd foarte încăpător, situat lângă apă, având un șanț subteran de

comunicaţie până la staţia de ancorare a bărcilor blindate.

Din „cholhoz", ruşii ne bat amarnic,

Câteva încercări de asalt asupra acestei fortăreţe, rămân fără nici un rezultat. Grenatele împrăştie moartea; mitralierele aşişderea; Brandturile la fel.

Băeţii au prins un ciolovec despuiat pe marginea apei. Îl trimit în pielea goală la comanda regimentului.

Diferite svonuri circulă cu o insistenţă acută. Nu le dăm nicio crezare. Privim în ochii comandanţilor, numărăm răniţii care trec, totuşi suntem tari.

Colonelul Dămăceanu este intrigat de rezistenţa celor din „colhoz".

Trimite pe slt. Pungă cu o grupă de versaţi pioneri, cu trotil, ca să-i arunce în aer. Orice încercare a sergenţilor Ruseu şi Radu şi a întrepridului slt. Pungă, rămân infructuoase. Nimeni nu se poate apropia. Pârjol şi moarte.

Un nou prizonier este adus legat la ochi de pe front şi trimis la „colhoz" tot legat la ochi, sub escortă, introdus înăuntru, însă nu se mai întoarce.

Pleacă două tanchete. Nimic.

Faptul devine enervant pentru toată lumea.

Însfârşit, se transportă dou tunuri dela călăreaţă şi două Boforsuri, şi nici unul din cei închişi între cele patru ziduri nu mai văd lumina zilei.

„Colhozul" este sfârtecat de obuze, ca o carne.

Băeţii au bărbile ca de preoţi. Sunt nespălaţi de aproape două săptămâni.

— Nistor, Ciochină, Pilat, Racoviţeanu şi Luca, aduc prin ploaia de obuze şi gloanţe, masa răbdurilor ostaşi.

Peste o zi, sau două ne va schimba. — Altă trupă românească. Se aude că germanii s'au apropiat mult. Ne bucură acest fapt. Îi aşteptăm pe malul celălalt ca pe o sărbătoare.

Ruşii, de obicei atacă spre înserat; noi, spre răsăritul zorilor, iar germanii, prietenii noştri, în namiaza mare.

Bubuiturile tunurilor germane cu repetiţie se aud înfundat, ca o rafală de mitralieră.

Plec cu căpitanul Ghione să vedem ostaşii pe poziţie. Motocicleta noastră, spintecă aerul cu o viteză maximă. Un nouraş

de praf se ridică n urmă-ne. De pe malul inamic, se obsearvă orice mişcare. Un proectil de Brandt cade în faţa noastră. Apucăm la dreapta pe un drum care conduce la două şuri de pae.

13 Septembrie, către amurg.

Ruşii au reuşit încă odată să treacă în Mihailovca, reocupând „colhozul". Foc de o impresionantă proporţie se deschide. Tot în sectorul escadronului 3.

Noaptea cade ca o aripă de pasăre peste valea unde stă maiorul Derlogea. Se află aci şi d. colonel Ionescu Don. Nervos şi impacient.

Luna parcă ar intenţiona să mai întârzie. Totuşi plecăm.

Colonelul Ionescu merge grăbit. Îl urmăm îndeaproape. Cum urcăm dealul spre sat, gloanţe ne flueră pe lângă căşti din toate direcţiile. În vale, în sat, nu se poate descrie ce se întâmplă. Se aud strigăte de încurajare, sbierete desperate, huruituri, focuri de arme, etc. Satul e un infern.

La postul de comandă al maiorului Brusaliu, fixat pe liziera satului care a însemnat pentru 10 Roşiori o grea încercare, colonelul Ionescu Don, încearcă să ia legătura cu comandanţii de Escadroane.

Deodată, prin surprindere, ne pomenim cu rămăşiţele Escadronului 3, aproape 30 oameni la număr în faţă. Căpitanul Constantinescu cu tot echilibrul dovedit, nu a mai putut recupera şi îndrepta situaţia imposibilă creiată prin redusa putere combativă a unităţii sale.

S'a retras din sat. Oamenii sunt complet distruşi, complet măcinaţi.

Dar colonelul Ionescu nu ezită. Nu este vreme de pierdut. Ruşii au ocupat tot satul; devin periculoşi.

El ridică vocea lui baritonală:

— In jurul meu, adunarea !...

Flăcăii se strâng în jurul comandantului. Le spune câteva cuvinte de îmbărbătare.

— Băeţi, e ultima seară! Mâine vom fi schimbaţi. Şi nu se poate, ca tocmai acum să ne împotmolim. Voi care purtaţi pe piept atâtea decoraţii, semn al vitejiei voastre, cum puteţi admite această ruşine !...

Vorbele au fost înfipte în suflete cu atâta căldură, încât fiecare şi-a resimţit forţele sleite, întregi.

S'au reorganizat trei plutoane; unul de 9 oameni, altul de 12 oameni, iar al treilea de 17 oameni, din tot escadronul, care a reocupat poziţie.

Noaptea sfântului Bartolomeu.

În învălmăşeala luptei, nu se mai cunoşteau românii pe români, ruşii pe ruşi. A fost un măcel groaznic.

Sosesc întărituri

În zori se va contraataca.

Umbre diavoleşti aleargă nebune peste câmpiile cărora luna le-a aşternut la picioare voalul ei de lumină transfigurată.

Din adâncuri de beznă, se nasc fiorii disperării. Ascult cu urechea la pământ mugete interioare, din străfunduri şi lacrimile nimicinicei îmi apar sub pleoape.

Unde sunt muzicile; unde este poezia vieţii; unde sălăşluieşte fecioara zilelor de basm, — după care am umblat atât? Toate se topesc în spargerea unui obuz care cutremură temeliile înaltului.

Pe apă se distinge o negreaţă. Se apropie de mal. Desigur ruşii. Sergentul Mitroiu, trage un proectil de Bofors. Mogâldeaţa deşi a fost lovită, se apropie. Încă două trei lovituri. Negreaţa tace. O mitralieră deschide şi ea foc. Şi într'o clipită e un vacarm. Dihania ajunge la mal: e un butoi gol, de tablă.

Dimineaţa, artileria bate satul.

La ora 6, în urma unui contraatac, nu mai rămâne picior de rusnac.

Linişte.

Soarele luminează triumfal.— Ca şi figurile ostaşilor noştri.

Suntem schimbaţi. Dar numai pentru două zile.

Flăcăii, ajunşi în sat, nu mai seamănă a oameni. Peste două ore însă, ei sunt tot aşa de voioşi ca la începutul războiului. Curaţi, spălaţi, bărbieriţi, fumează şi povestesc. Au fiecare câte ceva de spus. S'a întins şi horă. Unul, pare-mi-se soldatul Mircă dela grupul de comandă, s'a îmbrăcat femee. E un haz de neceprins în vorbe. Ca la clacă. Alţii ronţăesc seminţe.

Li se împarte scrisorile sosite între timp. Ce bucurie! În ţară se vorbesc multe lucruri frumoase despre regimentul nostru.

Faptele lui de arme le cunoaşte orice copil. La radio şi în presă au fost mereu menţionaţi. Ceeace nu ne poate decât măguli. Cu sergentul Drăgan ne povestim din tinereţe.

Soldatul Armată cântă frumos. Se joacă „bâza". De mâncare nici nu ne mai arde, cu toate că plutonierul major Nistor, mărunt, îndesat, vioiu şi grijuliu, ne-a pregătit o ciorbă de roşii cu carne de porc, mai ceva ca la restaurantul „Viticola" în capitală. Îi duce cu arcanul la masă.

Se distribue tutun. Nistor are grijă ca băeţii să nu sufere.

Plutonierul Palaghiţă îmi spune veşti din Bucureşti. Ne întristăm. Oraşul pe care îl iubesc atât, e prea departe!...

Slt. Ştefănescu e vesel că i-a scris cineva, o persoană.

Marea bucurie ne-o turbură agentul dela regiment: reocupăm poziţie.

Ce blestem! Oare numai noi suntem? Altă trupă nu mai există? Sau sunt hotărîţi să nu mai scape unul întreg?

Ordinul e ordin.

De data aceasta am nemerit în plin. Ruşii au fugit. Dincolo se văd trecând maşinele vineţii ale germanilor. — Dăm cu bonetele în sus.

18 Septembrie, suntem liberi. Ne strângem în braţe, ne sărutăm.

Pe prietenul Săvulescu nu l-am văzut de mult. Il întâlnesc. E grav.

— Ce ai?

— O pană la motocicletă...

— Nu-i nimic, îl consolez.

— Şti ceva? -

— Ce anume?

— Trecem Nipru ..

Aiurez. Parcă mi-a făcut o injecţie cu morfină.

Realitatea aceasta era: trecem Niprul, spre teritorii necunoscute şi încercări nebănuite.

O Românie, ţară ca în poveşti! Unde este soarele tău, lumina ta, dragostea fetelor tele şi pâinea mai bună decât mierea fagurilor?

Vom apuca oare să mai râdem mamelor noastre, să le încălzim obrajii? Vom mai putea gusta din seninul tău înstelat?

Sau vom îngrăşa pământurile acestea cu hoitul nostru?!

Dumnezeu ştie...

MATEI DUMITRU

Matei Dumitru

Toate ţinuturile româneşti le-am colindat. De pretutindeni, m'am întors acasă cu imagini de frumuseţi, unele mai particulare decât altele; în fiecare sat sau oraş, am întâlnit un ţăran, un negustor, un tovarăş de vorbă şi de hoinăreală. Particularităţile lor, mersul, vorba, înfăţişarea îmi sunt totdeauna prezente în minte, de câte ori mă gândesc la acele locuri ale pribegiei din anii tinereţii.

Dar niciunul din acele figuri, tipuri de români, nu m'au impresionat, nu m'au aruncat în fiorii neliniştei sufleteşti; nu mi-a hârcăit cu atâta insistenţă viaţa ca Matei Dumitru, camaradul acesta de luptă, flăcăul acesta de pe meleagurile Moldovei, înalt, bine legat, cu vorbă aşezată şi cu îndemn la vorbă.

Matei, aci pe front îndeplineşte misiunea de brancardier; acasă, în satul lui cu răzeşi şi fete mândre, este morar.

Ne-am împrietenit din prima zi a întâlnirii. E o fire iscoditoare, căutătoare, iscusită şi nu se satură niciodată, cu ceeace ştie şi cu ce are. Se lipeşte de om printr'un fel al lui, neaoş, demn, cinstit, ţărănesc, pe care numai adevăraţii moldoveni îl posedă.

Ochii lui albaştri, ascunşi sub două sprâncene stufoase şi gălbui, îţi dă siguranţa sincerităţii. Merge puţin aplecat de spate, şi bălăbăneşte mâinile pe lângă el, dintr'un obiceiu copilăresc.

— Ce-i Matei?

— Bine, dom'le caporal!... Când trecem Nistrul?

— Nu ştiu...

— Eu am auzit că Luni... Da să vezi ceva... Spunea unul dela Plotonul II, că ruşii au cazemate de beton şi oţel... Mă

gândesc că n'are să fie chiar aşa uşor să le trecem. Mai cu seamă că Nistrul e lat şi adânc...

— Vasăzică, n'ai încredere în camarazii noştri!...

— Ferit-a Sfântul!... Da vezi, nu-i şagă... Rusnacii sunt întăritaţi ai ciorilor... Da, i-a să-mi spui d-ta, cum e cu comunismul ista...

Îi deapăn cu deamănuntul politica regimului comunist şi mai cu seamă, insist asupra relelor pe care această nefastă concepţie le-a pricinuit poporului rus, credincios, muncitor, liniştit...

— Chiar aşa e, am citit şi eu în ziare!... confirmă Matei, veracitatea celor spuse de mine.

Pe urmă o dăm într'ale religiei. Matei e un credincios convins. Vorbeşte de cele sfinte cu multă evlavie. Un accent profund i se scoboară în glas şi să strădueşte, pe cât poate, să te aducă la părerea lui. Cu un singur lucru nu se împacă el. Nu ştie precis ce este păcatul. Nu posedă o definiţie pe care s'o poată spune şi altora.

— Matei, spune drept, este păcat sau nu este?!... îl întreb cu un accent persiflant.

Flăcăul observă că vreau să-l iau în derâdere şi se bosumflă parcă i-ar fi luat cineva lingura din strachină.

— Păcat trebue să fie, de vreme ce scrie la Scriptură.

— Aşa e!... şi râd.

— Văd eu că mă luaţi incolo...

— Nu măi, ai dreptate!...

Când se porneşte să povestească de dragostele lui, de fetele pe care le-a iubit şi le-a lăsat acolo în satul aruncat pe malul sprinţarei Moldove, de moara lui şi de posnele pe care le făcea, — e o plăcere să-l asculţi.

Matei istoriseşte ca un bătrân sfătos. Să nu-l întrerupi. Firul întâmplării, la el, se deşiră din ghemul amintirii cu o uşurinţă de invidiat. Pe ici, pe colo, presară câte-o vorbă hazlie care naşte hazul şi înveseleşte pe ascultători.

Băeţii de îndată ce-l văd că s'a aşezat jos, se strâng în jurul lui ca puii lângă cloşcă. — E destul ca unul să deschidă o discuţie şi Matei care nu poate suferi să audă neadevăruri sau braşoave, a intrat în vorbă, dându-şi autoritar părerea.

— Dacă spune Matei, aşa trebue să fie! zice unul privindu-l dintr'o parte.

— Aşa mă, aşa e, să ştii tu!... Unde-ai umblat tu?.. Când te-ai suit în tren ai luat piatră'n gură?... Şi Matei râde...

— Tu eşti deştept tare!... face altul.

— E filosof...

— Tu ştii de toate! se răsteşte altul...

— Nu vezi, numai el are dreptul la vorbă!...

Atunci interviu.

— Ce-au ăştia cu tine Matei?

Flăcăul cu ochii albaştri, ridică din umeri. Nu se poate lămuri pentruce toţi complotează contra lui.

— Lasă-i ciorilor că sunt proşti!...

Cu aceasta le-a astupat gura la toţi. Nu mai zice unul o vorbă. Parcă au amuţit.

Matei ştie despre Papin, Stefenson, Columb şi Edison. A citit cartea lui Alexandru Machedon şi o ştie pe de rost aproape. Despre Fenicieni, Caldeenii, Perşi şi Cartaginezi, vorbeşte ca unul cu clase secundare, el care nu a buchisit decât la şcoala din sat.

Il simpatizez. Aproape toţi băeţii nu discută decât despre casă; el n'are habar. Il interesează mersul răsboiului, ultimele descoperiri în materie de tehnică şi chimie. E curios să afle.

— Nu vreau să mor prost! aşa îmi motivează când îi spun că la morăria lui, toate aceste născociri ale mulţimii omeneşti nu-i sunt de niciun folos. — Dacă ar veni un ordin după răsboiu că cine vrea să meargă în America pentru câtva timp, apoi să revină,—aşi fi primul.

— Ce să cauţi acolo?!...

— In America sunt multe de văzut... Cât de mult aşa vrea să plec în Statele Unite...

— De!...

Intotdeauna când ne despărţim un regret pune stăpânire pe mine. Mă gândesc la jindioasa pornire a acestui moldovean după ştiinţă şi asvârl un blestem asupra celor cari i-au schimbat paşii vieţii. Căci Matei, în altă situaţie socială, ar fi fost de o mie de ori mai folositor ţării decât la moara lui din sat.

Ii las câte o nedumerire, pentru ca să se muncească şi să

văd a doua zi cum se prezintă. Nu-şi poate nimeni închipui rezultatul. Omul acesta a gândit atâta asupra acelei probleme, a judecat-o în atâtea feluri, încât când îmi cuvântă despre ea, mă conving că nu mai e nimic de adăugat.

La Movila Ruptă, l-am găsit ascuns într'un şanţ, că m'am închinat văzundu-l. Ploase. În tranşee era o terciuială ca pentru spoit. Matei întins cu toată lungimea lui.

— Ce-i cu tine aci ?...

Dă din umeri fără să răspundă, parcă i-ar fi ruşine de ce a făcut. Scoate capul, se uită în toate părţile şi când să iasă, întâmplător, un glonte îi şueră pe la ureche. Atunci se aruncă întocmai unui maiu în groapă. Pe pantaloni, pe bluză, pe obraji, nu se mai cunoaşte că e Matei. Parcă l-a boit cineva cu unsoare. Nu tremură, dar când se uită la camarazii de lângă el, se simte tot atât de mic ca şi ei. — Brancarda a lăsat-o lângă un răzor, liberă. I-a fost greu să fugă cu ea în spate.

Când se face reorganizarea dispozitivului de luptă pe tot frontul, nu ştiu prin ce minune, Matei, transfigurat, cu ochii clipind des ca nişte aripioare de albină, cu ţigara în colţul gurii, — el care nu fumează obicinuit, se află lângă noi.

Un zâmbet sarcastic îi pătează faţa proaspătă şi din mimica buzelor presimt că ar vrea să se scuze. Dar băeţii cărora le-am spus întâmplarea nu-i dau răgaz şi-l iau peste picior. — Matei face semn cu mâna că nu-l interesează bârfeala lor şi-şi vede de ţigarea care s'a deslipit.

La curăţirea câmpului de luptă, Matei a muncit cât şapte. In toate părţile îl chemau. Toţii răniţii aveau încredere în puterea lui; glasul lui blând, le mângâia sufletele încercate; umărul lui solid, forţa, le da siguranţa; iar bunătatea risipită larg, cu amândouă mâinile, făcea ca în ochii tulburi de suferinţă ai celui cu pieptul, piciorul sau braţul sfârtecat să apară lacrimile.

Îi lua uşor, cu o delicateţe femenină, îi aşeza pe brancardă; celor fumători le împletea ţigări cu stângăcie; tuturor le răcorea gâtlejul cu o picătură de apă din bidonul purtat cu sfinţenie la şold.

Pe toţi răniţii sau morţii îi ştia pe nume; tuturora le cunoştea rănile.

Din lunca satului lui cu soare însângerat în dimineţi magnifice; din prinosul acela de sinceritate şi senin; din rânduirea destinului. — Matei Dumitru purta cu el, mândru şi sobru, cavaler şi istoric, toate frumuseţile. Avusese şi el ca şi toţi o dragoste; scrisorile pe care le primea îi aducea aminte de adânci jurăminte, de năzuinţe nespulberate.

Lângă apa Nistrului; lângă bulboanele spumegări de care se rostogoleau cu furie între malurile pietroase; lângă fluviul acesta blestemat, — Matei s'a oprit ca în faţa altarului, s'a descoperit cu pietate şi-a făcut semnul crucii cu un gest larg. A stat aşa, cu capul plecat, cu inima bătându-i des, câteva minute. Era o dăruire letargică. Întocmai ca un bătrân părinte care se închină în faţa mormântului singurului copil răposat întru Domnul.

— Ce-i Matei, ce faci acolo ?

— Nimic!

S'a sfiit. S'a întors înspre apus, spre ţară, a mai făcut o cruce, apoi a plecat cu pasul lui legănat, bătrânesc.

N'am înţeles cutremurarea lui atunci, însă mai târziu, într'o seară ploioasă, în jurul unui cuptor înfierbântat, la o casă sărmană, Matei mi-a lămurit totul. Anul trecut, cu retragerea din Basarabia, sufletul lui se chinuise atât, încât numai această renaştere îi putea reda liniştea. Pe malul Nistrului făcuse şi el patrulă.

Cu fiecare rază de lumină; cu fiecare val înspumat, se săpa tot mai adânc în coca sufletului său primitiv, o îngrijorare. Auzea vorbindu-se despre cei dela Răsărit; se uita pe malul stâng al fluviului şi cădea într'o toropeală bolnăvicioasă.

Liasevţi nu a însemnat numai o sângeroasă vijorniţă, din care am eşit căliţi, victorioşi, dar şi cu serioase pierderi; — ci şi un prilej pentru a ne cunoaşte mai bine unii pe alţii, cei care am luptat cot la cot.

Din cumpăna acelor zile, Matei Dumitru a putut pricepe multe. Sunt sigur că nu i-a scăpat nimic neînregistrat. Cu ochii lui mici, a iscodit; cu mintea a înţeles; cu sufletul a sângerat.

— Nici copii din copiii noştri n'au să mai întâlnească aşa ceva...

M'am purtat prin toate cazematele. Am răscolit totul. Am găsit saci de zahăr, arme şi grenade. Dar stârvurile acelea care

sfărâiau peste pulberea arzândă, m'au făcut să mă gândesc la nimicnicia omenească...

Crezut-au bolşevicii că întăriturile lor nu-şi mai află naşi... Pieptul lor însă a fost mai tare decât betonul armat.

Matei vorbeşte aşezat, înfundat în gânduri.

În satele unde cantonăm pentru o zi sau două, flăcăul nostru colindă fără răgaz. Cu bătrânii, cu femeile, cu puştanii, se înţelege. Discută. Le spune dela noi din ţară, dela el de acasă. Pricepe. Nu-i e teamă de nimeni. Nu se fereşte să-şi spună cele de pe limbă. Fetelor le spune gogomănii. Cu bătrânii citeşte hărţile, pentru care Matei are o pasiune de geograf. Cu femeile de-ale mâncării. Tuturora le face pe plac.

Când nu gândeşti, apare cu o oală vârfuită cu lapte dulce, sau prins, sau cu miere în bidon. De-l cauţi în sacul de merinde afli un pui de găină fript sau un pacheţel cu unt.

Nemţeşte nu ştie Matei nicio boabă. Însă când se întâlneşte cu camarazii noştri germani, vine cu pachete cu ţig'ri sau cu flacoane cu unt conservat.

Intr'o zi, la un colhoz, am găsit împreună la 20.000 ouă. Majoritatea stricate. N'am pregetat. Le-am ales cu multă răbdare. Matei singur şi-a luat pentru el ca la 1000. Deodată a dispărut de lângă noi. Pe şoseaua plină de praf trecea o coloană motorizată germană. Matei le-a eşit cu capela plină cu ouă în cale. Un camarad a stopat. Coloana s'a oprit. Soldaţii au sărit jos. La toţi le-a dat.

In schimb, a primit ţigări. Multe pachete.

Nu pot să ştiu câte au putut fi folosite. In orice caz Matei a avut succes.

El nu fumează. Le împarte la ceilalţi. Se simte mândru.

Râdem şi îi mulţumim fiecare cum se pricepe.

Incă un succes.

Matei poartă o bluză care nu seamănă cu a nici unui camarad. E subţire ca o coajă de ceapă şi prea scurtă. Îi vine până la mijloc. El nu-şi împătureşte niciodată prelata. O târeşte după el ca o trenă de mireasă, măturând pământul. Unde se opreşte, nu-şi sapă amplasament ca ceilalţi ci se cuibăreşte unde se întâmplă.

La Nipru, suntem împrăştiaţi pe un câmp neted ca în pal-

mă. Cât ochiul cuprinde în raza vederii nu întâlneşti nimic. Doar la stânga câteva movile, care pe vastul întins par ca nişte bube negre.

Ne-am săpat gropi adânci cât omul. Paele de ovăz găsite în apropiere, sunt un admirabil camuflaj.

Avioanele bolşevice ne vizitează des. Aruncă bombe la întâmplare şi mitraliază parii de telegraf de pe marginea drumului. Când le zărim de departe ca pe nişte corbi urmăriţi, ne ascundem într'o clipită. Numai Matei, cât e de mare, o mătăhală, — rămâne în picioare, nu se teme şi urmăreşte sborul pasării cu motor. Pune mâinile la ochi ca un binoclu şi stă drept, examinând:

— Se vede steaua roşie! S'a dus...

Ieşim din ascunzişuri. Matei ne arată locul unde a căzut bombele, apreciază distanţa până acolo, şi îşi dă cu părerea asupra pagubelor ce eventual, le-ar fi făcut.

De mai bine de două ore nu-şi mai afişează prezenţa. Parcă suntem morţi fără el. Credem cu toţii că s'a retras în lanul de bumbac de lângă noi şi sforăe. Cam aşa are obiceiul.

Facem un plan năstruşnic. Avem o damigeană cu apă. Vom pleca în cercetarea lanului de bumbac şi unde-l vom afla, toată apa i-o vom vărsa în cap. Zis şi făcut.

Zadarnic a fost umbletul nostru, ca în căutarea unei pietre scumpe. Degeaba ne-am obosit ochii. Matei nu e nicăeri.

Târziu, ne pomenim cu el, ducând un sac în spate. Merge greoiu.

— Ce duci acolo, vlăjganule? îl întreb.

— Pepeni! răspunde el, punând povara jos.

— Unde i-ai aflat?

— Colo, la vreo trei km...

— Aproape de tot!...

Cere un briceag. Îl dă de câteva ori cu lama pe pantalon, apoi îl înfige cu sete în pepenele verde care crapă înaintea tăişului.

Mâncăm cu poftă. Matei taie şi noi mâncăm. Se simte fericit. Ne povesteşte cum a procedat.

Pe marginea bostanului, a observat nişte gropiţe proaspete. S'a temut să nu fie minat. Aşa ni s'a spus. A vrut să se în-

toarsă înapoi, dar pepenii i-au făcut cu ochiul. Atunci s'a retras câțiva pași înapoi, și-a făcut vânt și a sărit dincolo. Dar s'a împiedicat și a căzut pe o groapă. Nu s'a întâmplat nimic.

Asemenea pepeni dulci, mieroși, nu am ospătat de mult timp, din copilărie, când am fost la examen pentru a intra în liceul militar din Craiova.

Din buzunări, Matei a scos semințe de floarea soarelui. Ronțăim ca șoarecii.

După această frugală masă, flăcăul are poftă de strategie. S'a găsit cu un camarad din 9 Roșiori care i-a pasat vestea căderii Odesei. Pentru noi e o sărbătoare. Numai să nu fie o înșelăciune.

Căpitanul a venit între noi. Îl întrebăm nerăbdători ca să ne confirme adevărul celor spuse de Matei. Desminte. Incă un prilej ca să ne răsbunăm pe prietenul nostru.

Câțiva se jură că n'au să mai creadă nimic din ce va spune Matei. El se frământă și promite solem celui care l-a indus în eroare, în caz că-l va mai întâlni, o bătae soră cu moartea.

Băeții se odihnesc. E cald și nu adie nici o aripă de vânt. Doar sgomotul câte unui avion rătăcit îi trezește. Scriu la această carte întins pe pântec. Matei îmi împletește țigări. Mă iscodește. Fuga creionului pe hârtie o urmărește cu licărul prietenesc al ochilor lui albaștri, mici, vioi. Are respectul scrisului.

Îi împărtășesc intenția de a scrie o carte despre răsboiul la care luăm parte. Se bucură.

Domol, se înserează. E poate cea mai frumoasă seară pe care o trăesc. Liniște odihnitoare. Luna se ridică, din Nipru, ca o rozetă făcută cu amor. Lumină ca ziua.

Matei a dispărut iară. Spunea că pleacă în Procovca să spele rufe. Nu după mult sosește cu un cârd de vaci. Sunt peste zece.

Soldații se reped să prindă fiecare câte una.

— Nu se amestecă nimeni în colhozul meu! tună vocea-i puternică.

Vacile încearcă să fugă. Matei încalecă pe una mai arțăgoasă,— doar a făcut armata la cavalerie, — și se mână după ele.

— Adu bobina! strigă cât poate. Prin noaptea clară, glasul lui se aude ca o goarnă.

Ce faci cu ea? se necăjește sergentul Neagu, comandantul grupului.

Să le prindem... ca în America! râde Matei călare pe vacă.

Echipa de cowboy s'a alcătuit instantaneu. Vacile sunt prinse una câte una cu multă gălăgie și haz.

Cablul unei bobine atârnă de coarnele a peste opt blânde vaci

— Acum dați gamelele!..

Matei și-a sumes mânecile bluzei. Are o palmă cât o lopată de vânturat cereale.

Mângâie mai întâiu ugerul doldora de lapte, apoi înmoaie țâțele cu apă curată și lichidul alb, spumos începe să curgă.

— Altă gamelă!... face el.

Stăm și-l privim. Nu crâcnește nimeni o vorbă. Se aude numai fâșiitul pe care laptele țâșnit din țâța plină a vacii îl face în gamelă, ca tăișul săbiei.

— Încă una!...

Pe rând, Matei mulge vacile și umple toate gamelele.

— Colhoz...

— Adevărat colhoz!...

— Le-am întâlnit pe câmp. Umblau în neștire. Le plesnea ugerul. De când n'or mai fi mulse! E păcat să le lăsăm așa. Mai bine le ținem aci lângă noi.

— Apoi le-a împiedecat, iar pe cea mai lăptoasă, una florie pe care am prins-o împreună, am priponit-o de un par, dând-o în grija sentinelei ca să nu ne-o sloboade cineva.

Câteva zile, dimineața și seara, ne-am hrănit numai cu lapte. Mâncarea dela escadron o aduceam numai de formă ca să nu bage de seamă majurul Nistor.

Matei nu stă un pic, cât e ziulica de mare, umblă de colo colo: ba la punctul trigonometric, ba desface motorul unei mașini sfărâmată rămasă pe marginea drumului

— Asta ce e? Asta ce-i? întreabă mereu cu o curiozitate de copil. Dacă mă duceam în America, le știam toate acum...

Nu pot să pricep de ce îmi vorbește cu atâta ardoare despre țara de dincolo de ocean. Căci America pentru el înseamnează Statele Unite.

Despre moara lui amintește rar. I se pare ceva învechit. După terminarea răsboiului dacă va scăpa cu zile, se va apuca de altă meserie. La oraș. Acolo are gazete în fiecare zi și cărți de toate felurile.

— Să vii la București Matei !...

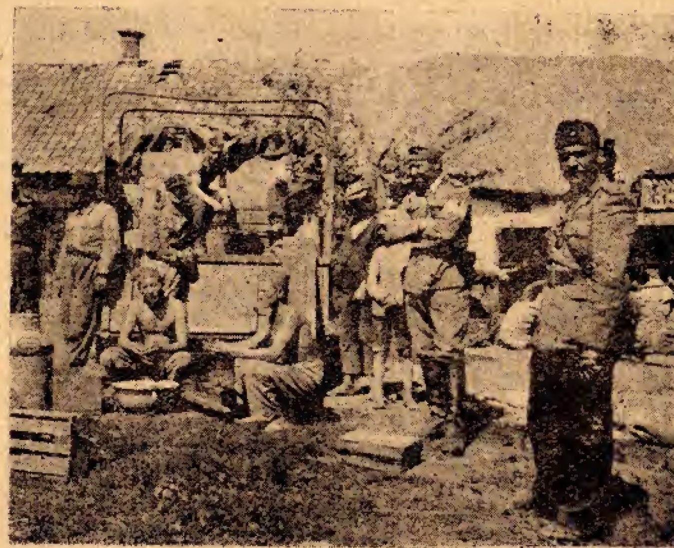
— Viu, să nu crezi că nu viu, și pleacă după pepeni...

ACHIMOFCA

Achimofca

26 Septembrie.

După o lună întreagă de sbucium şi neodihnă; după trecerea Niprului în condiţiuni sufleteşti dintre cele mai dificile, ne aflăm în comuna Anofca, cartiruiţi cum nu se mai poate mai

Pregătirea mesei într'un sat nu departe de pârjolul războiului, unde, din când în când vizita unui obuz, grăbeşte lucrul.

rău, îngrămădiţi, sub ploaia măruntă şi deasă, aşteptând din moment în moment ordinul pentru a ocupa poziţie.

Bubuitul artileriei germane se aude foarte aproape, parcă ar

fi la marginea satului, format din câteva case, peste care aviaţia rusă, aruncă regulat de două sau trei ori pe zi bombe de mic calibru şi bombe incendiare

Femeia între două vârste a cărei casă o ocupăm, are patru copii. Sunt atât de speriaţi de aviaţie, încât e destul să audă sbârnâit de pasăre metalică şi dispar în toate părţile ca puii de potârnichie: pe sub paturi, într'o cămăruţă, în grajd.

Femeia tremură ca apucată de epilepsie Se închină incontinu. Încercăm s'o liniştim. Imposibil.

Când pericolul a dispărut, se întoarce în casă, se aşează pe un scăunel şi oftează prelung.

De zece zile, ne mărturiseşte, duce asemenea viaţă. Bărbatu-i a fost luat la săpături de şanţuri, în dosul frontului.

În dimineaţa zilei de 27 Septembrie, la orele 4 pornim cu maşinile, ocupând poziţie defensivă călare pe pe şoseaua Anofca — Achimofca.

O dimineaţă friguroasă. Ne încălzim mâinile la răsufletul plămânilor. Tremurăm. Parcă ar fi Decembrie.

Câmp întins cât vezi. La orizont negură deasă. Ici şi colo impresionante şuri de pae. Pe mirişte, brumă.

Ruşii sunt la 4 km. de avangarda noastră care a trimis o patrulă de descoperire şi a fost primită cu viu foc de mitralieră. Suntem în continuă deplasare, până la stabilirea unei poziţii de front, de unde să poată întări o bază de atac.

Colonelul Dămăceanu, retras deoparte, bate nervos cu bastonul în pământ Este neliniştit. I se citeşte frământarea sufletului în zbaterea muşchilor feţii. Se plimbă de colo colo.

La stânga şoselei Anofca — Achimofca rămâne un pluton, restul regimentului deplasându-se în dreapta şoselei cu misiune defensivă.

Legăturile telefonice se fac imediat. Comandantul este lămurit precis asupra datelor frontului.

Oamenii sapă amplasamente Soarele mijeşte peste negurile depărtării. Începem să ne desmorţim.

O maşină germană fuge nebună peste câmpii.

Ofiţerul scund, cu ochelari, care sare jos ca o sfârlează, se prezintă ostăşeşte colonelului Dămăceanu. Îi arată detailat situaţia frontului german care înaintează mereu.

Întreaga zi trece în necontenită schimbare de poziţie.

Seara cade grea. Am învăţat de trei luni obiceiurile ruşilor: atacă în amurg. Se fac siguranţele flancurilor, se dau ordine stricte.

Căpitanul Nedan Ion, este în mijlocul forţei noastre operative. Încrederea noastră este deplină.

Când se întunecă bine, se aud scurte rafale de mitraliere, ca întărâtate păcănituri de barză. Le recunoaştem: sunt duşmane. Ruşii ne încearcă. Ai noştri răspund cu răslețe focuri de carabină în intermitenţe, cari produc nesiguranţă la inamic.

În zori vom încerca rezistenţa inamicului, care toată noaptea ne-a supărat cu câteva brandturi, aşezate, după raportul unei patrule de recunoaştere, care a reuşit să se strecoare adânc în frontul rusesc, lângă un „colhoz" cam la 500 m. la stânga şoselei.

Ideia colonelului Dămăceanu de a menţine un pluton călări pe şosea, s'a dovedit până la urmă admirabilă, — cu toate că ordinele Brigăzii erau contrarii.

Ruşii au încercat şi ei o învăluire. — Fără reuşită! însă.

Acum, după atâtea încercări, unele mai grele şi mai periculoase decât altele, bieţii şi-au însuşit o adevărată disciplină a luptei. Cunosc toţi modalitatea de atac a rusnacilor, puterea lor de rezistenţă în faţa îndrăsneţului marş al cartuşelor, cât şi coheziunea morală pe care îi mai menţine pe front. — Deaceea nu-i surprinde şi mai cu seamă nu-i înspăimântă rafalele lor de mitralieră, năbădăioasele proectile de brandt şi nici grohăitul artileriei grele.

Sergentul Hodorogea cu grupa-i de mitralieră se află mult prea avansat faţă de restul dispozitivului escadronului la care este afectat.

Slt. Popescu Gh. atât de bun şi de îndrăsneţ, încălzeşte obrajii soldaţilor lui cu palmele-i calde într'o mângâere frăţească. — Căpitanul Ghering le împarte ţigări cu un zâmbet plin de mulţumire. Panait, Berbeciu, Groapă şi Gaftoiu, aşteaptă semnalul liniştiţi, adânc afundaţi în gânduri. Lt. Dristorian, simpatică figură şi judecată clară, cumpănită, scrie o notă telefonică.

Poc ici! Poc dincolo! Hai băeţi. Aşa se începe. Încet. Apoi se porneşte ca o nivală, ca o viforniţă, ca o catastrofă. Mitra-

lieriști trag cu o dușmănie, cu o sete de răsbunare nemaigrăită. Pușcașii împing în salturi cu un elan, cu un entuziasm particular, pe care li-l amplifică grija și respectul comandanților, dar și hotărârea de a termina odată cu acest bal.

Iureșul ia proporții catastrofale. Salturi scurte, bine judecate, lămurite.

Direcția de atac se orientează spre stânga. Spre „Colhoz". Mitralierele ruse trag cu nemiluita. Ale noastre cu vârf și îndesat. Brandturile lor seceră miriștea ca o coasă. Moartea n'are dinții ascuțiți pentru flăcăii noștri, care trec pe sub gloanțe ca vrabia printre sârmele telefonice.

Furia nu ține prea mult. Rușii se retrag, iar noi ne stabilim.

Soarele s'a supărat. Ne învălue în suluri aprinse de raze. Poți, cu ajutorul unei lentile, să-ți aprinzi țigarea. Băeții se perpelesc în jeratecul luminii ca gușterii.

Toată ziua, ne vizitează valuri, valuri de avioane bolșevice, care mitraliază cu frică șurile de pae fără să nimerească nici unul. Vin așa de aproape de pământ, încât cu o prăjină mai lungă îl poți ajunge. Tunurile antiaeriene, mitralierele intră în funcțiunei. Vedem perfect cum cartușele și proectilele lovesc trupul colosului de fier. Nu-l străpunge însă. Blindajul este de o grosime apreciabilă.

Băeții au găsit pepeni destui.

Pe sub coviltirul serii, lumini depărtate, ca niște fitiluri aprinse, deabia clipesc.

Se vede arzând. Nu putem preciza ce anume. Sate în pară sau aruncătoare de flăcări.

Noaptea se scurge liniștită, trezită rar și rar de răbufnirile apocaliptice ale câte unui proectil de artilerie grea trimes de ruși ca să ne înspăimânte.

Cu toate că s'au scurs trei zile, flăcăii nu dorm noaptea. Se strâng câte trei patru, în grupuri mici și vorbesc despre întâmplări netrăite din țară. Lanternele cerului, stelele le luminează calea gândurilor până hăt peste ape.

Patrulele trimise în toate părțile sperie păsărelele pitite la poalele căpițelor de pae cu împușcături. Rușii fac și ei la fel, în rafale de mitraliere.

Slt. Dobrinescu spune o poveste cu întâmplări hazoase de prin Banat, unde regimentul a fost anul trecut pe zonă.

Babotă, sergentul, vorbește cu Rogin, trăgătorul lui.

Pentru cei care nu ațipesc noaptea e lungă cât un an. Clopor de gânduri li se învârte prin creieri. Stau trântiți pe spate cu sacii de merinde sub cap, cu arma răsturnată pe piept, visând la sbuciumul tinereții. Poate și la viitor.

Și Matei este treaz. Șoptește ceva, ca un secret, cu Neagu.

— Par'că mi se face un semn, dom'le elev! spune el cu vocea răgușită.

— Ce semn, mă vlăjganule?

— Mi se bate ochiul drept... Și mie mi se întâmplă întotdeauna rău când mi se bate ochiul ista...

— Ce-ar putea să fie, bădică?

— De! Știu și eu! Poate se mai prăpădește vreunul din ai noștri!...

— Nu mai cobi...

— M'a ferit sfântul de a așa ceva!... Dar nu știu!...

Rușii contraatacă. Îi favorizează o pâclă deasă ce învălue pământul ca un macat. Nu se poate distinge mai departe de 10 m. Un ger ca de Ianuarie îți oprește răsuflarea.

Mitraliere dușmane și mai ales brandurile bat cu furie. Ciolovecii umblă ca la iarmaroc, strigându-se în gura mare. Trag și ei la întâmplare, pe unde li se par umbre de oameni.

Ne retragem, întărindu-ne flancurile. Câteva țăcănituri de arme automate se aud în spatele frontului nostru. O patrulă trimisă dinspre ziuă, nu s'a mai întors. Rușii ajunseseră până la liziera satului Anofca.

Situație critică. Fierbere mare. Răsuciri, înfierbântări. S'ar părea că destinul nostru a fost pecetluit. Batalionul german care trebuia să acționeze la stânga noastră n'a sosit, așa că intervalul de câțiva km., rămas liber, a fost folosit de ruși. pentru a se adânci, în dispozitivul nostru. Mișcări pe care nu le-am văzut niciodată până acum. Tristeți de mormânt. Fețe desfigurate, livide, de ceară.

Se răspândește un svon că rușii sunt mult mai aproape de noi decât credem și înaintează. Nu se certifică nimică; fapt precis este că postul de comandă al regimentului se deplasează în niște unelte agricole, admirabil camuflat.

Așteptăm căderea nopții cu groază crescândă. Un sbucium intens ne sgudue fibrele sufletului.

Ce facem? Este întrebarea care se deslipeşte de pe buzele fiecăruia.

Pleoapele serii prinde a se lăsa încet, încet. Răcoare. Frig. Ne aşteptăm la ceva din partea ciolovecilor, mai cu seamă că o pauză ademenitoare a fost intercalată între furioasa ciocnire din zori şi seara aceasta care se lămureşte plină de surprize.

Într'adevăr, artileria grea inamică începe cavalcada loviturilor, reglând tragerea în aşa fel încât ne face impresia că au observator chiar în rândurile noastre. Un drumeag, pe care cine ştie când în toiul muncilor agricole se strecoară câteva care este desfundat de proectile, de nu ai unde să mai pui piciorul.

Brandturile cad drept pe noi. Stăm ascunşi în amplasamente, cu armele în mâini. Deslănţuirea fiorosului foc de artilerie şi brandturi sunt simptomele atacurilor duşmanului.

Două tunuri germane, afectate nouă, situate la 4 km. în urmă, bat rar, rar de tot, dar cu o precizîune de invidiat.

Mitralierele noastre întreţin un foc secundar, numai ca să stânjenească o înaintare a inamicului. Se trag rachete multe, brăzdând cerul.

Deodată, o linişte profundă surprinde tot câmpul. Apoi patru tancuri grele. Înaintează rapid, cu învrăjbitul foc al armelor automate.

Sergentul Ciucanu, la tunul lui anticar, deschide foc. Trage câteva proectile, însă tancurile înaintează.

Foc prăpăditor de arme automate şi carabină. Primul tanc, ca o monstruozitate, a ajuns în amplasamentele noastre.

Slt. Gaftoiu Ilie a rămas singur în faţa balaurului de fier cu blindaj gros. Se ascunde după şura de pae din faţă-i. Tancul o ia după el, exercitând un joc de-a v'aţi ascunselea. Când şoferul vede că nu-l poate sfărâma pe curajosul ofiţer, se ia după un soldat care întâmplător îi iese în cale.

Ce nerozie! Să fugi cu tancul după un singur soldat!

Dar flăcăul nu-şi pierde cumpătul. Face câteva rotogoale şi sare într'o groapă, ghemuindu-se cum poate mai bine. Tancul după el. Şenila a venit deasupra groapei, dar nu-l poate stroşi căci amplasamentul e mai îngust decât şenila. Macheş are moartea deasupra lui. Ştie aceasta destul de bine.

Sergentul Ciucanu trage din nou cu tunul. Ţinta a fost nimerită în plin. Monstrul blindat nu se mai poate urni din loc. Celelalte tancuri sosite şi ele, văzând catastrofa se întorc înapoi.

Slt. Gaftoiu cu grenade distruge garnizoana tancului. Macheş rămâne însă sub colosul de fer.

Se face noapte deabinelea. Ai noştri se retrag pe vechile poziţii. Flăcăul nostru care a trăit una dintre cele mai cutremurătoare scene, rămâne, părăsit de toţi. Nu se poate face nimic!

Spre miezul nopţii un tractor rus vine şi remorcă tancul. Groaza trăită de Macheş nu o pot împărtăşi.

Ruşii se duc; flăcăul revine teafăr la pluton.

Aci, la Achimofca s'a stins sergentul, camaradul mult drag Hodorogea, cu mâinile pe piept, cu ochii plini de lacrimi. L-au găsit sfâşiat.

Înaintase cu grupa lui de mitraliere până aproape de „colhoz". Nu s'a mai întors cu ai lui.

Aci, un glonţ a spintecat fruntea înalta, inteligentă a slt. Popescu Gh.; o podoabă a regimentului, unul dintre cei mai iubiţi şi respectaţi comandanţi. Minunea lui Dumnezeu îl va scăpa. Cartuşul i-a despicat ţeasta, ieşind prin ceafă. S'a comportat ca un mare erou. Îl plângem zi şi noapte; plecarea lui dintre noi ne doare; e ceva ireparabil

Un batalion de infanterie german a ocupat poziţie la stânga noastră. Nu ştim ce se întâmplă acolo, însă un huruit ca de moară, o muzică înfundată de proectile, nu se mai termină. Au intrat în funcţiune şi aruncătoarele de flăcări. Germanii au prăjit mii de rusnaci, graşi ca nişte berbeci.

Spre miază noapte arde căldarea cerului. Privim înspăimântaţi.

Sunt semne bune, dom'le elev! spune Matei împletindu-şi o ţigare.

— Să dea Sfântul!

— Mi se bate ochiul stâng..

Da! Da! Ai dreptate.

Într'adevăr, ruşii s'au retras. Peste o oră pornim în urmărirea lor. Avem bărbi ca de schivnici. Au început început şi insectele. De zece zile stăm în gropi; nu ne-am spălat decât cu brumă.

Colonelul Dămăceanu e trist, trist ca o zi de Noemvrie când vântul aduce spic de ploaie.

Plecăm... Patruzeci de flăcăi au rămas de coloană: răniţi şi morţi...

Ne prinde noaptea pe drum...

HODOROGEA

Hodorogea

Stau în fața celor douăsprezece cruci aliniate impecabil, pe care o mână maestră a scris numele flăcăilor cari au primit botezul focului, căzând eroic la datorie. Sunt germani. Patru cavaleri ai Crucii de fier și opt soldați.

Le citesc numele cu strângere de inimă și mă gândesc la tine, camarade Hodorogea.

Îmi amintesc întâlnirea noastră dinaintea luptelor dela Achimofca, unde viforul răsboiului, cu răzbunarea lui dușmănoasă, năvalnică, te-a prins în hora lui și te-a răsturnat.

Îmi spuneai, camarade drag, cu vocea ta reținută, cu sinceritate, cu încredere și cu chinul necunoscutului săpat în suflet, că vrei să devii militar de carieră. Îți plăcea ordinea, demnitatea, munca, respectul.

Discuția noastră a deviat apoi. Am vorbit de toate: despre fete, despre răsboiu, despre moarte. Tu care erai judecat la cuvinte, te-ai întrecut cu poveștile. Aveai o fată în satul tău natal. I-ai scris câteva rânduri, dar nu ți-a răspuns. I-ai promis o lecție serioasă când ne vom întoarce acasă.

Când însă involuntar, am adus vorba despre moartea sergentului Costache, găsit umflat ca un boloboc pe malurile Niprului, — Hodorogea, ai luat o poză serioasă, ți a pironit privirea în zările albastre, de cristal, și n'ai spus nimic. — De Costache te legau puternice amintiri. Erați la acelaș ploton.

— Nu i-a găsit nicio rană! spun cu hotărire.

— Dar cum, se poate ca cineva să moară așa din senin? m'a întrebat cu o înfățișare schimbată.

Ai vrut să mai adaugi ceva, dar te-ai oprit. Vei fi crezut

poate că îmi spui prea mult. Am înțeles îndată totul. Am priceput și vulcanica frământare a sufletului tău și durerea adâncă, pentru un prieten pierdut.

La Nipru, Hodorogea, te-ai achitat de misiunile ce ți-au fost date de o manieră care au stârnit unanima noastră admirație.

Nu aveai darul autoelogierei și nici meschina gelozie a altora nu-ți înfășurase în coardele ei inima, rămasă sănătos țărănească, așa cum ți-au educat-o anii trăiți între cinstiții și harnicii tăi consăteni. — Deaceea, orice vorbă spusă cu intenție, reușea să te nemulțumească.

Achimofca, ni te-a răpit, camarade sincer. Moartea te-a ocolit în atâtea lupte, de astădată s'a oprit lângă tine și te-a chemat spre ea. Mă întreb mereu, neîmpăcat, cum de nu ai putut să-i fugi din cale și acolo?

Ocupasem poziție defensivă deadreapta și deastânga șoselei care făcea legăturile între comunele Anofca și Achimofca, cu misiunea să oprim năvala trupelor ruse care atacate pe la spate de germani, ar fi bușnit spre interiorul frontului aliat.

Câmpul neted ca o masă, plin cu grămezi de pae.

În seara zilei de 28 Septembrie, retragi, camarade nepreţuit grupa ta dela locul stabilit de comandantul plotonului, alegându-ți o poziție mai favorabilă, cu câmp de vedere și tragere mult mai bun. Atunci am recunoscut în tine un strateg, care fără studii de tactică militară, prin simplă intuiție își dă seama de presentele necesități ale acțiunii.

Departe, la stânga, un hăuit surd umple seara. Parcă ar fi o tobă care cheamă la adunare. Ni se spune că artileria germ nă și trupele care au trecut Niprul pe la Poltova, scoboară pentru a lua legătura cu ale noastre.

Când întunecă bine, se zărește flama tunurilor, iar bubuitul se aude mai distinct, apropiindu-se din ce în ce.

Suntem singura trupă românească, aliată, care va trebui să acționeze încadrată de germanii ce vor sosi, restul regimentelor din Brigadă, având sectoare aparte.

În zori, când ochiul zilei se deschide de jumătate, vom porni la atac.

Toată noaptea, Hodorogea n'ai închis genele. Ai făcut sentinelă. Cerul înstelat, ca o boltă de catedrală, înalt, cu sclipirea

vie a stelelor, ca niște becuri Tungsram, ți-a captivat privirile. Ai urmărit înălțarea luceafărului, cloșca cu pui, carele și când s'au trezit camarazii, te-au găsit cu mâinile sub cap, întins pe spate, liniștit, privind pierdut în noapte.

Ți-ai adus aminte, flăcăule cu ochi albaștri, de satul tău, de dealurile cu podgorii, de frumusețea celor de acasă, de năsdrăvănii din copilărie, ai făcut planuri de viitor, ți-ai făcut rechizitorul faptelor, și-ai rămas mulțumit. Un surâs de înaltă seninătate iți lumina fața.

Mai îngrijorat ca oricând. Nu pentru tine ci pentru băieții din grupa ta. Ai trecut pe la poziția fiecăruia și i ai văzut.

Ofițerul comandant al plotonului de pușcași la care erai afectat te-a chemat, ți-a explicat modalitatea de a susține înaintarea alor lui, indicându-ți locul unde, după informațiuni inamicul ar fi mai slab și te-ai depărtat salutând respectuos, cu încredere, ca totdeauna.

Elementele ruse se infiltraseră în intervalul dintre flancul nostru stâng și dreapta germanilor, aflați la aproximativ 4 km.

La ora fixată fără 5 minute, focuri răslețe de pușcași se aud într'o parte și alta. Truc pentru a sonda răspunsul inamicului, care anunță telefonul a făcut o manevră de răsucire a frontului lor.

Piesele tale Hodorogea, tac. Nu dai nici un semn de viață. Celelalte cățele ale plotonului dela dreapta ta intră în funcțiune, trăgând cu intermitențe.

Tu taci. Ofițerul îți trimite un agent să afle secretul inactivităței tale. Dar nu te mai găsește. Cu toți oamenii tăi te-ai strecurat cam la o 100 m., lângă o moviliță. Câțiva ciolovecі trec nestingheriți spre stânga.

Hodorogea, atunci ai crezut momentul potrivit să intervii. Ai deschis un foc prăpăditor. Mitralierele latră de-ți vine să intri în pământ de viu. Rusnacii secerați, se prăbușesc.—Oamenii tăi nu fac nici cel mai mic sgomot. Parcă ar fi muți.

Vion, sergentul instruit de tine, trage cu o hotărâre răsbunătoare. Mâna înțepenită pe ceafa cățelii, apasă și gloantele sboară ca spicele de ploaie.

Comenzi scurte, tăios prin dimineață, salt. Băeții umflă afetele, țevile și sar ca broscoii. Jos.

Brandul a căzut la câțiva pași. Schijele sau împrăștiat peste tot. N'a fost rănit niciunul.

Rafală ucigătoare. Schimbarea necontenită de poziție induce în eroare inamicul care trage când prea departe înainte, când prea mult în urmă.

Înaintare. Înaintare.

Pușcașii au rămas hăt în urmă. Se aud strigătele de „ura!". Ești singur, Hodorogea și înaintezi fără nici o teamă.

De mult ai depășit drumul. Te apropii de „colhoz", în spatele căreia sunt pozițiile întărite ale inamicului.

Băeții se luptă cu afeturile, țevile și cutiile cu benzi iar tu îi îndemni mereu. — Trage și trage. Răsbunare. Moarte în rândurile dușmane.

Învălmășeală mare; strigăte disperate; scâncete dureroase; înjurături stropșite printre dinți; mânioase răsuciri.

Se trage din amândouă părțile cu îndârjire câinească. Parcă nu s'ar lupta oamenii între ei, ci fiarele liberate din lanțuri.

Unii se reped cu un avânt impulsiv; alții se retrag pe coate spre amplasamente; unii flueră; alții răcnesc.

Apocaliptică ciocnire. Piept la piept. Pumnii intră și ei în funcțiune. Grenadele aruncate nu mai au nici un efect.

Ordin de retragere. Sufletele flăcăilor sângerează. Le vine să muște mâinile. Atâtea gloanțe le-au sburat pe la ureche; moartea le-a rânjit la fiecare pas, dar destinul i-a salvat.

Grupa s'a întors fără tine, camarad neprețuit. — Căzuseși. Nu te-ai văetat. Doar semnul crucei ai avut timp să ți-l faci și ai închis ochii pentru totdeauna.

Ți-ai făcut datoria cu prisosință.

Patria recunoscătoare.

MELITOPOL

Melitopol

Oraş cu nume de o sonoritate particulară, iubit de femei şi jinduit ca un amant plecat departe a cărui intoarcere este aşteptată cu nopţi plânse şi chinuite şi zile în fereastra luminoasă;— cu perspective apusene dar cramponat în viaţa princiară a stepei ruseşti; cu aşezăminte fastuoase, adevărate palate sau sgârie nouri americani, însă purtând emblema rudimentară a unui regim dispus să distrugă orice licărire de progres şi lumină; cu femei frumoase, împinse de aprise doruri după muzică şi dragoste, după trubaduri şi aventurieri; un oraş industrial.

Vestea sosirii trupelor româneşti, răspândită fulgerător printre locuitorii hămesiţi după dreptate şi adevăr, a constituit şi pentru noi, un îndem in plus de a mări impresia de disciplină care ne-a rezervat un loc aparte în mintea şi sufletul acestor oameni.

Intrarea în oraş, dinspre răsărit, se face printr'o stradă largă, un adevărat bulevard, cu case mărunte de o parte şi de alta, cu ferestre cât palma, cu hârtie în diagonală, cu ziduri mânjite cu noroi.

În inserarea care coboară cu paşi de fecioară înşelată în primul amor, răspândind fluturii amurgului peste depărtările însângerate, topite în aur curat, — coloana îşi poartă mersul de reptilă, pe asfaltul cu grije şi pricepere aranjat.

Câte un pomişor îşi flutură degetele, urându-ne „bine aţi venit".

Capete cu păr pieptănat frumos, îngrijit, corect, cu ochi vioi, urmăritori, cu sclipiri argintii, ne urmăresc din ferestrele mici, cari s'au desfăcut din pervase, fără balamale.

Copiii au desprins fotografii necunoscute nouă de pe pereți, și ies cu ele în calea noastră.

Un moșneag care deabia își duce povara păcatelor în spatele încovoiat ca un mâner de coasă, iese în fața mașinii, și întinde brațele ca un acar să ne oprim. Moșul știe românește. Ne spune ca să nu facem cumva să nu dăm pe la el, indiferent timpul cât vom poposi aci.

Îi promitem solem că nu-l vom uita.

Mersul legănat al coloanei ne-a dus în centrul orașului. Oprire.

Căpitanul e bucuros tare. Este pentru prima oară, după trei luni de continu răsboiu, când rămânem într'un oraș mare. Mai cu seamă că rușii l-au părăsit, lăsându-l intact. Nici o dărâmătură. Pare-mi-se, numai uzina electrică a fost distrusă de flăcări.

În fața-ne, un adevărat Athenee Palace, hotelul mult frumos al Bucureștilor. Trei etaje. Norocul nostru a fost de astădată plin. Vom cantona aci.

Mașinile intră în curtea largă. A început să plouă mărunt des, chinuitor. Băeții sunt veseli. Câteva saloane dela ultimul etaj vor servi, la noapte dormitoare.

Administratorul, un bătrânel cu chelie, mărunt, având agățați pe nas niște ochelari cu ramă de aur, cu cisme căzăcești, știe franțuzește.

Flăcăii mă conduc la el. Ne salutăm respectuos și ne strângem mâinile cu afecțiune ca doi prieteni din copilărie, regăsiți după ani și ani, pe pragul școalei unde am buchisit cele dintâiu slove. — O vorbă dulce amabilă.

Primul lucru pe care-l face, este să-mi prezinte soția sa, o femee gospodină, care din splendida limbă a lui Voltaire, nu știa decât „bonjur" și „merçi". Copila-i, o mândrețe de fată de paisprezece ani, Katia, cu strungăreață plină de gingășie, mă descoase ca o dădacă.

Are doi unchi din partea mamei în America și dacă se va termina răsboiul, se va duce pentru totdeauna acolo, chiar fără voia părinților ei, cari n'o au decât numai pe ea și care țin la ea ca la luminile ochilor lor.

Mă tratează cu șuncă fiartă și vin, un vin delicios. Pentru prima oară pe meleagurile rusești.

Katia, aduce, zâmbitoare ca o zi de primăvară, fotografiile mamei ca mireasă. Îmi dă toate relațiile necesare. M'a dispus deabinelea. Îi plac românii, dar nu cu barbă și cu mustăți ca ale mele, pe care nu le-am bărbierit de trei săptămâni. Semănam a moșneag.

Administratorul se scuză, alergând după treburi. Este chemat în toate părțile. O bunăvoință largă; o moralitate aristocrată. Este singurul om din câți am întâlnit, de care m'am atașat fără să vreau.

Doamna Balnoff, este foarte comunicativă. Vinul are și el binecuvântata-i parte la buna-i dispoziție.

Fumăm. Țigări bune, românești.

A aprins lampa de mult. Sunt invitat să noptez la ei. Nu-i pot refuza, cu toate că alte aranjamente mă reclamă în altă parte.

La primul etaj, chiar sub noi, căpitanul a găsit o artistă, de o răpitoare frumusețe, cu care se înțelege perfect pe limba lui Goethe. Artista știe să cânte ca o mierlă. S'a încins acolo un adevărat banchet.

Artista avea ochii străbătuți de fulgere vii. Un râs capricios îi juca pe tenul brunet, tericirea tinereții. A cântat toate romanțele indigene și străine pe care le-a cunoscut. — Un tremolo sopran particular. Cât de frumoasă era atunci afurisita de rusoaică! Întocmai ca în romanele lui Tolstoi.

Când am coborât în curte să mă interesez de flăcăii din grup, unde-și vor odihni ciolanele, un întunerec înspăimântător m'a cuprins în brațele lui. Un vânt rece, pătrunzător până la oase bătea din jos.

Ploaia se cernea mărunt, pe o muzică bolnăvicioasă.

Pe lângă mașini nu mai erau decât sentinelele, care înfășurate în prelăți, dau târcoale de colo colo. Tăceau.

În stradă, eram așteptat. Promisesem ceva solemn moșneagului care știa moldovenește. O raită până acolo, chiar pe un asemenea timp urât, era ceva interesant. Mai cu seamă că ajungeam din nou la periferie.

Orbecăim prin noapte și lapoviță. Unul lângă altul, ca să nu ne rătăcim.

— Ce facem Gică dacă ne ies câțiva cioloveci înainte? îl întreb pe prietenul meu Iordache, apucându-l de braț.

— Am pistol! Şi o grenadă, aşa că nu mi-e frică!..

— Şi eu carabină! Nici mie nu mi-e teamă...

— Atunci, înainte!

Ne facem singuri curaj.

Gică e un tânăr prieten, căruia i-am încredinţat cele mai multe secrete ale vieţii mele. Poate să mă înşel, însă am credinţa că, mă apreciază ca un bun amic.

— Sunt dispus băiatule mai spune Iordache, parcă m'aş întoarce dela nuntă... Am chef de năsbâtii.

Tac.

Întâlnim un cârd de fete care se retrag din oraş spre casele lor. — Au fost, după cum ne mărturiseşte, la alte prietene unde au întâlnit mulţi soldaţi români.

Iordache le caută cu privirea, probabil pentru a o găsi pe cea mai simpatică. Aflând-o, o ia de după mijloc şi pleacă înainte. Fata scoate o gângureală ca de copil de piept, dar nu se ereşte. Teama de carabina mea.

Călcăm prin lăculeţe, stropindu-ne. Fetele ne conduc. E o hărmălaie care ridică strada în sus, — Iordache sare pe lângă fata lui, ca un cocoş. — Îi spune ceva la ureche şi râd amândoi.

Cotim pe o străduţă la stânga spre moşneagul nostru. Fetele nu se formalizează de schimbarea drumului. Probabil că merg şi ele tot într'acolo.

Una, care s'a dovedit după vorbă şi gesturi cea mai inteligentă dintre toate, a priceput gândul nostru. Se oferă să ne conducă până la moşneagul „rumanski“, care stă la o aruncătură de praştie de ea.

Ne impunem o prezenţă marţială, pentru a-l impresiona mai abitir pe moşneag. In prag ne primeşte cu lampa în mână, descoperit, molfăind, semn că s'a ridicat dela masă.

In jurul unei măsuţe, acoperită cu imaculată pânză, înfulecă trei femei de vârste diferite. Două blondine nu prea frumoase, dar cu trăsături fine; o brunetă scundă, aprinsă la faţă ca un bujor, rivalizând cu Virginica Popescu dela Cărăbuş, mai puţin înălţimea.

S'au ridicat tus trele ca la comandă. Moşul ne arată scaunele rezervate nouă, înşiruite pe lângă sobă.

Un borcan mare de miere curată ca untdelemnul, domină toată masa încărcată. Alături de el, farfurii vârfuite cu unt proaspăt; pâine albă, ca hârtia, caldă, acum scoasă din cuptor, împrăştiind un miros îmbătător. O garafă străvezie plină ochiu cu vin ruginiu. Pe o plită, sfârâe o tigae, în care observ doi pui rumeniţi în unt.

— Vutcă, nema! se scuză bruneta ascuţind privirile spre Iordache, care e de o îndrăzneală incredibilă.

Îi fac semn din mână că nu ne trebue, şi scot din buzunar o sticlă cu sirop, luat dela fabrica de limonadă pe care băeţii au vizitat-o pe înserate.

Femeiuştile se veselesc deodată.

Ni se întinde unt pe pâine. Mâncăm ca lupii.

Moşneagul, Ivan Nicoloff, începe povestea vieţii lui.

A făcut răsboiul cel mare în România în armata ţaristă. După încheerea păcii a rătăcit câţiva ani prin Constanţa, ca salahor. Atunci a învăţat româneşte. Când dorul după patria lui l-a năpăstuit, a colindat Nicolaevul, Odessa, Kievul, şi s'a stabilit aci, la Melitopol, ca antreprenor.

Toată lumea îi spune „rumanschi“.

Mai păstrează din timpul pribegiei prin oraşul lui Ovidiu, câteva fotografii, pe care mi le arată cu fulgerate luciri în pupile. Cu emoţie îşi aminteşte de câţiva cunoscuţi, de câteva fete cărora le-a acordat cântecul visurilor lui.

Masa e de o veselie bucureştenească. Spunem câte o snoavă moşului, care o transmite femeilor pe ruseşte.

Un botez al vinului. Câteva carafe s'au consumat până să mâncăm friptura. — Ne intrigă de unde tot aduce bătrânul, guruliv nevoe mare.

— Toată lumea spune că nu există vin în Rusia!... îl întâmpin.

— La noi a fost. Până acum trei zile, restaurantele au vândut. Armata a luat tot la retragere. Am apucat şi eu un butoiaş...

— Bine, moşule, ne pare bine că ai fost harnic...

Dar bătrânul Ioan Nico'off, s'a îmbătat deabinelea şi moţăe ca o găină picuită de boală. — Prilej pentru a discuta mai pe faţă, — natural atât cât pricepem, cu femeile, anumite chestiuni.

Gică Iordache, o ţine de după gât pe Marusia, bruneta. O

sărută înfocat când pe un obraz, când pe celălalt. Marusia se simte fericită şi miorlăe ca o pisică o melodie necunoscută.

Lida şi Nadia, blondinele, mă hârcâe prin buzunare. Le arăt bani româneşti, fotografii, scrisori. Se uită cu ochii holbaţi la toate aceste lucruri scumpe, şi deabia mai reuşesc să îngăime câte-un adjectiv. Sunt pierdute. Le privesc cu milă dar şi cu scârbă. Afecţiunea lor a depăşit marginea bunei cuviinţe.

Marusia s'a strecurat cu Iordache în cămăruţa de alături. M'am uitat lung după ei. La câteva minute, am auzit un gemăt surâd, înăbuşit şi dese sărutări.

S'au vărsat pahare pe masă. Parcă un vârtej s'a abătut peste noi. Femeile s'au răsturnat pe pat şi horcăe nestingherite

Mă simt singur, părăsit. Picioarele încep să-mi tremure.

Plec prin noapte cu gânduri ciorchine. Vreau să ajung cât mai curând la patul pregătit de doamna Balnoff.

Katia nu s'a culcat. Mă aşteaptă. Fetiţa aceasta mă poartă prin toate camerele. Intr'o sufragerie cu adevărat modernă, pe un scrin de nuc, o sumedenie de statuete. Napoleon Bonaparte, călare, din bronz, privind înainte, are lângă el pe Afrodita din piatră lucioasă. Alături două vase mignone de faianţă groasă. Pe un palier cu minuţiozitate increstat, bustul lui Mozart, iar pe un geam, desenat Beethowen. Nu lipseşte nici Tolstoi, gânditor şi nici Victor Hugo.

Intr'un dulăpior vopsit în albastru cu uşiţe de glasse masiv, servicii de toate felurile. Katia mi le arată şi pe acestea cu o satisfacţie majoră. — Ii mângâi părul cărămiziu, ondulat, şi se simte măgulită.

Servesc o gustare sub presantele îndemnuri ale amfitrioanei mele. S'ar supăra nespus dacă nu i-aş îndeplini dorinţa.

Domnul Balnoff, are intenţiă să discutăm literatură. Numai de aceasta nu-mi arde acum. Genele sunt ca de plumb.

Mă retrag repede, spunându-le că la ora 5 plecăm.

Katia se întristează.

In camera de jos se aude încă patefonul. Când discul nu se mai roteşte, o voce dulce busneşte dintr'un piept sănătos. Imi dau seama că este artista.

Vântul sgâlţâie cu furie ferestrele. In patul cald, mă sgribulesc ca o pasăre rebegită. Mă gândesc la Iordache, la Marusia lui, la cei din ţară.

Melitopolul, la ora aceasta târzie doarme. Nimeni nu mai circulă pe străzile pline de ploaie, colindate de vârtejurile vântului. — Doar sentinelele noastre sunt treze, măsurându-şii paşii.

La ora 5 am plecat, spre regretul gazdelor.

După câteva zile, am revăzut Melitopolul. Era cu totul altul. Viaţa il recucerise. Acelaş ca şi înainte. Lume multă pe străzi şi armată şi mai multă, aşteptând plecarea spre Crimeea. Cantine germane peste tot locul.

In sătucul unde scriu aceste rânduri, sunt doar câteva case, înalte de-un deget. E frig. Mă gândesc la Melitopol, frumosul oraş, şi inima mi se strânge...

Singura etapă din tot războiul unde am uitat că e războiu...

SPRE CRIMEEA

Spre Crimeea...

Crimeea, a însemnat întotdeauna în gândurile mele, din tinerii ani ai liceului și până acum câteva zile când i-am călcat pământul, — o țară a refugiului, un loc minunat, o regiune care trăia numai prin indulgența mării ce o înconjoară de trei părți o împletire de vis și impresionante priveliști, unde natura, prin dalta ei măiastră, a cioplit chipuri de teren sublime; dar în acelaș timp, trăia vie în mintea-mi prezența unei sălbăticii particulare, unice, sguduitoare.

Despre Crimeea nu s'a scris prea mult. O carte completă, nu i-a cuprins sbuciumul vieții cu atâtea divinități, nu i-a popularizat chinurile și nici dramele ce s'au întâmplat aci, — sentimentale sau politice; nu le-am citit în rânduri cu înaltă tensiune scriitorească. Scurte reportagii prin ziare străine, prinse din fuga condeiului grăbit al ziaristului interesat, nu puteau să dea o impresie definitivă, precisă curiosului despre această peninsulă pentru o țară ca U. R. S. S.

Imi amintesc astăzi când însăilez aceste gânduri, ce credeam acum un an sau doi; îmi fac un examen și pot mărturisi că încerc o cruntă deziluzie.

Realitatea este realitate; nici pana reportericească, oricât de îmbuibată ar fi, nu-i poate denatura aspectele; dar nici cea a sârguinciosului scriitor patriot lipsită de dreptul de a-i prezenta interasantele chipuri, în tot ce au ele reprezentativ pentru o regiune ca aceea a Crimeei.

Când ni s'a spus la o adunare a regimentului că vom continua acțiunea noastră răsboinică și în Crimeea unde bolșevicii au retras toate trupele dela Odessa, am simțit mai întâiu o strân-

gere de inimă, naturală pentru orice muritor în fața necunoscutului, dar și bucuria curiosului ziarist care, prin destin, simte povara împărtășirii adevărului de mulți și mulți mistificat.

Băeții vorbesc fel și chip. Unii dintre ei deabia au avut norocul, cândva, să audă despre Crimeea. Câțiva știutori, teteriști rămași de căruță, socotesc oportun prilejul să-și etaleze falsele cunoștințe, spuind cu ifos filosofic vrute și nevrute. Unul câte unul, flăcăii se desprind din grup cu adâncă întristare săpată pe obrajii obosiți, clătinând din cap, gândind departe. Desigur, imaginația fiecăruia multiplică cele auzite, le dă proporții plometeice. Și Babotă, sergentul erou, pentru care moartea și-a pierdut coasa, e îngândurat. Il văd trist și mă apropii de el.

— Ce-i Babotă?

— Ia, cu Crimeea asta!... Mai bine mergeam la Moscova decât acolo!...

— Nu vorbi nerozii măi!... In Crimeea avem ocazia să vedem multe... Spre Moscova tot câmp întins ca acesta...

— Parcă eu am venit aci să mă plimb; am venit să mă bat...

Las capul în pământ și mă depărtez. Sergentul n'are chef de vorbă.

Rusnacul la care suntem cartiruiți e o figură simpatică. Tâmplar de meserie, poartă mustăți și barbă nerase de ani.

Pricepe câteva vorbe rumânești și ne deslușim într'un fel sau altul, însă destul ca să aflăm că Crimeea este un adevărat paradis. Vom întâlni acolo vii, miere, livezi de meri și adevărate podoabe. — Pe lângă toate acestea, tătăroaicele cele frumoase cu ochi oblici, mici, strălucitori, șirete și șăgalnice. — Despre acestea, tâmplarul nostru ne desfășoară o sumedenie de povești. Chiar el a trăit o aventură plină de peripeții, pe care ne-o împărtășește cu toate amănuntele, nelăsând să-i scape nimic. Când îl sgândărim, meseriașul, fost adept al lui Stalin pe vremuri, acum însă simplu tâmplar, — împletește țigări groase cât degetul și pufăe sârguincios.

Ne-a ajuns la urechi că strâmtoarea Pericopului care face legătura între Ucraina și Crimeea, ar fi o întăritură diavolească. Bolșevicii au făcut cazemate, rețele, au înfipt mii de drugi de fier, au minat totul pe o adâncime de șeapte km., sperând că aci victorioasa înaintare a forțelor germane și romăne va fi oprită.

Acordăm acestor informațiuni seriozitatea degajată din îngrijorarea noastră și așteptăm ora îmbarcării.

Aflăm deasemenea că reg'mentul nostru a fost întărit cu un ploton de vânători de care, o companie de motomitraliere și un detașament special de aruncători de flacări.

Îmbucurător, mai ales că nu ni se va încredința misiune specială, ci în contact direct cu faimoasa armată a colonelului Badiu, devenit spaimă pentru rusnaci.

Comandantul Brigăzii noastre a fost numit colonelul Cornea Radu, iar lt. col. Dămăceanu comandantul regt. 6/10.

Toate aceste nu micșorează cu nimic însă platitudinea care domnește în rândurile flăcăilor noștri, cari după crâncena încercare dela Achimofca unde am suferit pierderi grele și ireparabile, așteptau un răgaz pentru odihnă.

Două zile și două nopți a plouat fără întrerupere, apăsându-ne și mai mult sufletele, adâncind și mai mult tristețea noastră. Rar se zărește prin ploaie, cu prelata în spate câte un soldat care trece dela cantonament spre bucătărie sau la cancelarie pentru a depune o carte poștală.

Plecarea s'a amânat din cauza noroiului, spun unii; noi credem că preparativele nu s'au terminat. Strâmtoarea Perikopului trebuia forțat de un detașament german blindat.

Din țară n'am primit nici o veste. Ziarele vorbesc de noi destul de vag.

În revistele germane, în special in „Signal", care ne cade în mâini dela camarazii nemți aviatori, nu se scrie decât despre faptele vitejești ale ostașului prusac. Îți freamătă inima admirând fotografiile și reportagiile de răsboiu închinate eroilor armatei; Cancelarului.

Înlăturăm sumbra atmosferă care plutește în cantonament cu un pocker, la care asistă peste zece persoane admirând cu expresii înflăcărate pe norocosul câștigător.

Afară plouă mărunt. Femeea tâmplarului ne-a adus pe o tipsie o pâine proaspătă în care ne repezim ca vulturii, înghițind-o pe nerăsuflate. — Femeiușca adusă de spate, cu un început de mustață, îmbrăcată în sdrențe, se uită la noi cu conjurătoare milă. Are și ea un băiat plecat de ani la Moscova. Dela declanșarea măcelului n'a mai primit nicio veste dela el. Ni-l

arată în fotografie cu chitara in mână. — Ne intreabă pe fiecare în parte dacă avem mamă, tată, frați, surori și apoi se pornește pe un plâns dureros.

Matei, care a reușit să mă găsească după multă căutare, — o trage deoparte și încearcă s'o liniștească, spunându-i că Moscova „caput" (a căzut) și fecio:ul ei se va intoarce acasă, dacă s'a predat la germani.

In satul acesta sunt oameni sdrențuiți, săraci lipiți pământului, cum nu ne-a fost dat să întâlnim în toată epopeea răsboiului.

Peste drum de noi o casă de pământ bătut, acoperită cu câteva lemne puse unul lângă altul, fără ferestre. In singura cameră o sobă după care este pus un pat de scânduri, unde nu incap mai mult decât patru ființe. Alături, suflă obosit, cu ochii întredeschiși, blânzi, o vacă slăbănoagă de i se văd coastele ca niște aschii. O grămadă de bălegar, mirosind insuportabil. Lângă ea, despărțită prin bucăți de cărămidă nearsă, un purceluș jigărit. Un sac plin cu floarea soarelui și nu mai mult de zece banițe de grâu. Cartofi și dovleci amestecați.

Aceasta este toată averea femeii, toată rezerva ei de provizii pentru iarnă. Cât ii va ajunge, nu s'a întrebat niciodată, pentrucă răspunsul ar fi fost prea dureros.

O văd umblând pe afară, prin ploae. Nici cortorarii care poposeau din când in când în comuna mea natală din Teleorman, nu arătau așa trențăroși. Un tulpan înădit din bucăți diferite, o fustă peticită și în față și în spate; un suman bărbătesc desfundat, rupt ca o obială. Picioarele goale.

Binefacerile regimului comunist. Pe fața ei lividă, o nelămurită suferință acumulată zi de zi. In tânguirea-i desnădăjduită nu știi ce să pricepi mai întâi: durerea ei trupească, sau mugegetul amintirilor din vremuri mai bune, îngropate în noroiul, mizeriilor actuale.

La câteva sute de m. într'un smoc de salcâmi desfrunziți, ca niște mâini de mort la răspântii de drum, altă îngrămădeală de case. Acolo stau cantonați tunarii noștri. — De curiozitate, întovărășit de Matei care stă și el tot în acea parte, plecăm într'o vizită. Aceeași sguduitoare mizerie. Parcă te scufunzi în adevărate peșteri, nu intri în case omenești. O tindă strimtă cât un sicriu unde se sbat vacile și porcii, alături de grămezi de ali-

mente. In odăile rezervate pentru odihna nopții întunerec, miros și noroiu. Copiii mulți foiesc ca albinele, cu ochii larg deschiși, întrebători înfricați.

— Ce zici Matei, îl întreb pe amicul meu, privindu-l drept în pupile.

— ...

Matei încrucișează mâinile la piept ca la școala primară dă roată casei cu ochii lui albaștrii, mici, vii, și nu răspunde nimic.

Stăm ca doi furi în fața comorii de aur, neîndrăsnind nici unul să ridicăm cazanul. Parcă ne-a imobilizat ceva. Suntem răniți sufletește...

— In America nu cred să fie așa ceva!... își dă el cu socoteala...

— Iar America...

— Nici în ținuturile cele mai sălbatice ale lumii nu vezi asta Matei! Nu e viață de om, ci de animal... Tu ai putea duce așa traiu?!...

— Nemaaa!... îmi răspunde el pe rusește...

Drumul înapoi până la cantonament, fără Matei care a rămas să panseze pe unul, mi se pare o scoborîre în infern. Imi plânge inima. Parcă aud picăturile de lacrimi cum cad în sânge. Mă ustură groasnic.

N'am fost umanitarist, și nici nu accept această concepție, dar in fața acestui dezastru uman, m'am simțit mai neputincios decât o furnică, mai nehotărît decât un dezertor plecat din cazarmă fără motive serioase.

Cum va fi putut Stalin, fiu de rus, ridicat din mijlocul acestui popor, să patroneze asemenea crime, oare sufletul lui nu va fi fost sfârtecat de desnădejdea acestor nenorociți?!...

Intrebările acestea nu-și au locul aci.

Crimeea ne așteaptă.

Acolo, în câmpuri sau în munți, vom trece un nou examen; ne vom încerca încă odată puterile. Din tot corpul Cavaleriei, am fost aleși noi, regimentele 6 și 10 Roșiori, formând un corp expediționar, care să ducem lupta mai departe, să demonstrăm lumii întregi că armata română are o nesdruncinată credință

în alianța cu Marea Germanie și înțelege să se sacrifice până la urmă.

In Crimeea aceea care se înfățișează ca un bazar, ca o panoramă terestră; unde țarii Rusiei au avut reședințe de vară (Livadia); unde Marea Neagră îndulcește simțitor clima; unde conglomeratul populațiunilor U. R. S. S. este mai isbitor ca ori unde aiurea, flăcăii noștrii vor păși cu aceeași demnitate cavalerească, înfruntând urg'a bolșevică. .

La cei cari vor cădea, le vom împodobi mormintele cu crisantemele toamnei târzii ale cărei refrene le auzim în cântecul copacilor golași, și în sufletele noastre, mai obidite ca altă dată, de vom aprinde candelele recunoștinței, deapururi...

Ordinul a sosit:

— Imbarcarea! se comunică din ploton în ploton...

Aci se termină prima parte a vifornițel. — A doua carte, va cuprinde acțiunile dela răsărit de Nipru.

CUPRINSUL: